

HIVERN 2007

SUMARI

2	Google desfia Europa
	<i>Juli Capilla</i>
10	Infantil i Juvenil
38	Narrativa
66	Poesia
78	Assaig
112	Altres Novetats
122	Valdeska, la llibreria com a biblioteca personal
	<i>Sònia Martínez Icardo</i>
128	Editorials valencianes

Go

desafio Europa

Google desafia Europa

A finals de l'any 2004, Google va anunciar públicament que es disposava a digitalitzar quinze milions de llibres en només sis anys. L'anunci, però, no va estar ben acollit a Europa, que va veure en aquella magna operació el perill d'una imposició definitiva i aclaparadora de la cultura i la llengua anglosaxones arreu del món, sobretot pel que fa als llibres. El perill encara cueja hui dia perquè no ha estat resolt de manera satisfactòria pels polítics europeus i afecta els professionals del ram: escriptors, editors, llibreters, bibliotecaris i lectors.

El 14 de desembre de l'any 2004, els cofundadors de Google, Sergey Brin i Larry Page, van anunciar en la premsa que havien signat un acord amb les universitats de Stanford i de Michigan per

digitalitzar el seu fons editorial i difondre'l a través de la xarxa.

Era el tret d'eixida d'un projecte ideat per Google que pretenia –en un termini breu, de només sis anys– *penjar* en Internet al voltant de quinze milions de llibres impresos, és a dir, uns 4.500 milions de pàgines. Es tractava d'un projecte faraònic, batejat inicialment com a Google Print, i que, *a priori*, responia a una intenció noble, perquè posava a l'abast del lector un ampli llegat de la cultura universal.

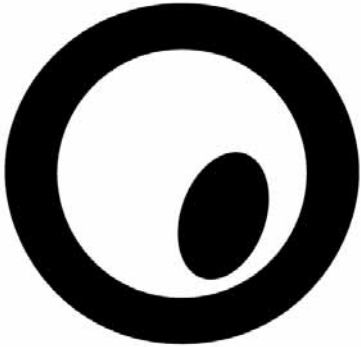
El perill del monopoli anglosaxó

Però, quines són les ombres d'una iniciativa d'aquest calibre? Sens dubte, qui millor les ha exposades és l'historiador Jean-Noël Jeanneney, autor del llibre *Quand Google défie l'Europe: plaidoyer pour un sursaut* (traduït pel també historiador Antoni Furió: *Google desafia Europa*, PUV, 2007). Ombres que, a parer de Jeanneney, apunten cap als procediments tècnics que hi ha implicats en el projecte, a la capacitat i durada dels productes digitalitzats, i al finançament i als drets dels autors i dels editors «afectats». Abans d'entrar a analitzar aquestes suposades ombres del projecte de digitalització mamprés pel més important dels cercadors del món, cal dir que

Jeanneney no és en absolut un profà en aquesta matèria –per tal com va ser director de la Biblioteca Nacional de França entre els anys 2002 i 2006– ni respon a les reticències que solen guiar els qui senten els avenços tecnològics com una amenaça. L'historiador francès està a favor dels projectes de digitalització que posen a l'abast del gran públic un ampli llegat cultural i de coneixement; però, això sí, amb matisos. No posa en dubte el *què*, però sí que qüestiona el *com*.

La major de les objeccions de Jeanneney és sobre el perill d'un domini aclaparador de les obres anglosaxones i de la llengua anglesa en el projecte Google, en detriment d'unes altres cultures i llengües occidentals –francesa, alemanya, espanyola...–, però també d'unes altres civilitzacions –musulmana, hindú, xinesa, etc.–, com ja va passar (i passa) en uns altres àmbits culturals tradicionals, com és el cas de la indústria cinematogràfica. De fet, Jeanneney constata que aquesta inclinació pel món anglosaxó «ja s'ha produït». Una primera recerca sobre les primeres obres digitalitzades pel programa Google Print constata, al maig de 2005, l'omnipresència de les obres angleses o en llengua anglesa, en relació a les obres d'unes altres cultures i llengües europees: *«En la BNF nos divertimos buscando lo que se podía encontrar tecleando los nombres de Victor Hugo, Dante, Cervantes y Goethe. Pudimos verificar que no se ofrecían más que publicaciones en lengua inglesa [...]. Es verdad que todo ello se ha rectificado después en la versión francesa del portal piloto, por lo que quizás nuestra ironía haya podido precipitar un esfuerzo de digitalización de un cierto número de obras francófonas de referencia. Pero el problema se ha trasladado a otras*

La major de les objeccions de Jeanneney és sobre el perill d'un domini aclaparador de les obres anglosaxones i de la llengua anglesa en el projecte Google.

partes, sin que se les haya ofrecido a los internautas el medio de comprender el funcionamiento general del sistema. Y así, en febrero de 2006, una búsqueda en el portal español de Google (<book.google.es>) a propósito de Cervantes, proporcionó de entrada curiosamente cinco obras en francés, seguidas de otras tres en inglés, antes de que apareciera, por fin, en novena posición, una colección de extractos de Don Quijote en la lengua del autor.»

En canvi, Rafael C. Carrasco, director adjunt de la Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, la seu de la qual està en la Universitat d'Alacant, opina que «Google és una empresa que, com qualsevol altra, busca maximitzar els seus beneficis. Atés que el seu negoci principal prové de la localització de continguts en Internet, és lògic que estiga interessat que es cree la major quantitat possible de continguts de qualitat, com ara els procedents de les biblioteques digitals. Als Estats Units hi ha projectes de digitalització, com el Million book project, anteriors al 1996, mentre que a Europa, tret de casos excepcionals com ara la Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, creada el 1999, els projectes hi han sorgit posteriorment. Això explica, en part, la tardança en la incorporació de continguts d'una altra procedència».

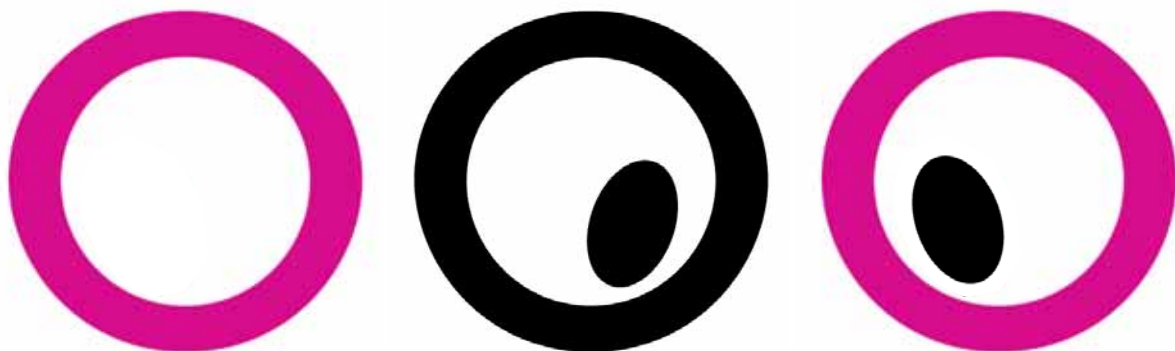
En aquest sentit, cal esmentar un projecte de digitalització de llibres nascut al vell continent amb la intenció de contrarestar aquesta nova *amença*, d'imposició de la cultura i la llengua anglosaxones. Alemanya, França, Espanya, Itàlia, Polònia i Hongría van demanar el 28 d'abril de 2005 que es creara la Biblioteca Digital de la Unió Europea (BDUE), un projecte l'objectiu principal del qual és promoure l'accés de

manera àmplia i organitzada al patrimoni cultural i científic de la Unió Europea en les xarxes informàtiques mundials. Ara com ara, però, el projecte no ha passat d'alguns pocs milions destinats per la UE a projectes dispersos de digitalització i d'una crida pública per tal de recollir idees de particulars, empreses i institucions sobre com crear la biblioteca. Una tardança que, a judici d'alguns, és imperdonable perquè perjudica els interessos de les cultures no anglosaxones. Per a Vicent Falomir, director de la Biblioteca Centre de Documentació Europea de la Universitat Jaume I de Castelló, per exemple, «el problema és que el projecte europeu de digitalització no arranca. Els americans són molt pràctics i nosaltres moltes vegades ens estaquem en projectes i qüestions burocràtiques que alenteixen la posada en funcionament d'accions més avançades. Tot el que supose facilitar les tasques als investigadors i als lectors és positiu. Per això jo veig bé la iniciativa de Google. El que succeeix és que a la Unió Europea s'hi han adormit i això està afavorint el 'monopoli' de Google. No obstant això, ara a l'Estat espanyol ja hi ha un principi d'acord entre aquest cercador nord-americà i la Universitat Complutense de Madrid per digitalitzar el seu fons editorial».

La jerarquització de la informació en la xarxa

Una altra qüestió polèmica té a veure amb la manera com Google jerarquitzava la informació, i com pot afectar això els llibres digitalitzats. Aquesta qüestió no és intranscendent, ja que és un fet que Google jerarquitzava en funció d'estadístiques «de connexió» –com més entrades té una pàgina web, millor situada es troba en l'escala del cerca-

dor– i d’interessos econòmics. I això també pot afectar, i molt, la selecció dels materials bibliogràfics que han d’anar a raure a la xarxa.

D’altra banda, sembla que ara com ara la digitalització total de les obres que la humanitat ha produït des que Gutenberg inventara la impremta és una entelèquia, materialment quasi impossible de dur a terme, que obliga a triar: «En contra de lo que alguna vez soñaron los editores del siglo XIX, no puede haber una biblioteca universal. Como mucho, miradas específicas sobre lo universal. Por fuerza, siempre hay que elegir.» I aquesta tria, si la fa Google, respondrà als interessos i als paràmetres de la cultura anglosaxona.

Pel que fa als cercadors, tot i que els darrers anys es constata el domini aclaparador de Google, com ben bé argumenta Carrasco, «no és l’únic sistema de recerca, tot i que sí que és el més utilitzat. Si ara permet localitzar més contingut en anglés és perquè la proporció d’aquest tipus de documents és molt major. Per això, més que crear nous cercadors genèrics, interessa desenvolupar-ne d’especialitzats. De fet, la Comissió Europea patrocina alguns projectes d’aquest tipus, com ara MultiMatch, un cercador especialitzat en continguts culturals en diversos idiomes i formats (text, imatges i vídeo) i també finança la creació de continguts per a la Biblioteca Digital Europea».

El futur del llibre tradicional

Una última qüestió que també preocupa, sobretot als sectors més directament afectats –autors, editors, bibliotecaris, llibreters i lectors–, té a veure amb la possibilitat que el llibre tradicional desaparega a causa, en gran part, de la incorporació d’aquestes

gile

noves modalitats de lectura. Un perill, però, que obeeix més als escrúpols d'un sector reticent a tot tipus d'innovació tecnològica i que, per a la gran majoria d'experts sobre el tema, no és més que una sospita infundada. Ans al contrari, aquesta majoria, entre els quals hi ha Jeanneney, pensa que la digitalització no sols no farà desaparèixer el llibre tradicional, sinó que estimularà la lectura: «La Red puede muy bien conseguir que vuelvan a emerger obras sepultadas en las estanterías más recónditas, por raras, peliagudas o, simplemente, por haber sido injustamente olvidadas, y ponerlas de nuevo en los circuitos de la lectura pública». Més interessant encara, sobretot per a la indústria editorial, és que la xarxa pot també induir a l'adquisició directa: «*Muchas consultas acaban con la compra de la obra en cuestión, nueva o de ocasión, en tiendas en línea o en librerías tradicionales.*»

Sobre aquesta mateixa qüestió, Rafael C. Carrasco es mostra també molt optimista, encara que amb algun matís, pel que fa al llibre electrònic: «Si per llibre tradicional entenem el que està imprès en paper, Internet no és una amenaça, ja que l'experiència demostra que no s'usa tant per a llegir llibres com per a trobar-los, seleccionar-los, comprar-los i recomanar-los als altres. Diferent és el cas del llibre electrònic, que, si s'abarateixen significativament els seus dispositius de lectura, pot reduir la impressió tradicional, sobretot de manuals o textos que es consulten, tot i que no se solen llegir íntegrament.» Vicent Falomir també és positiu sobre això: «El llibre electrònic pot conviure perfectament amb el llibre tradicional en paper, encara que la tendència siga d'accedir a la informació a través de l'ordinador i de recórrer al

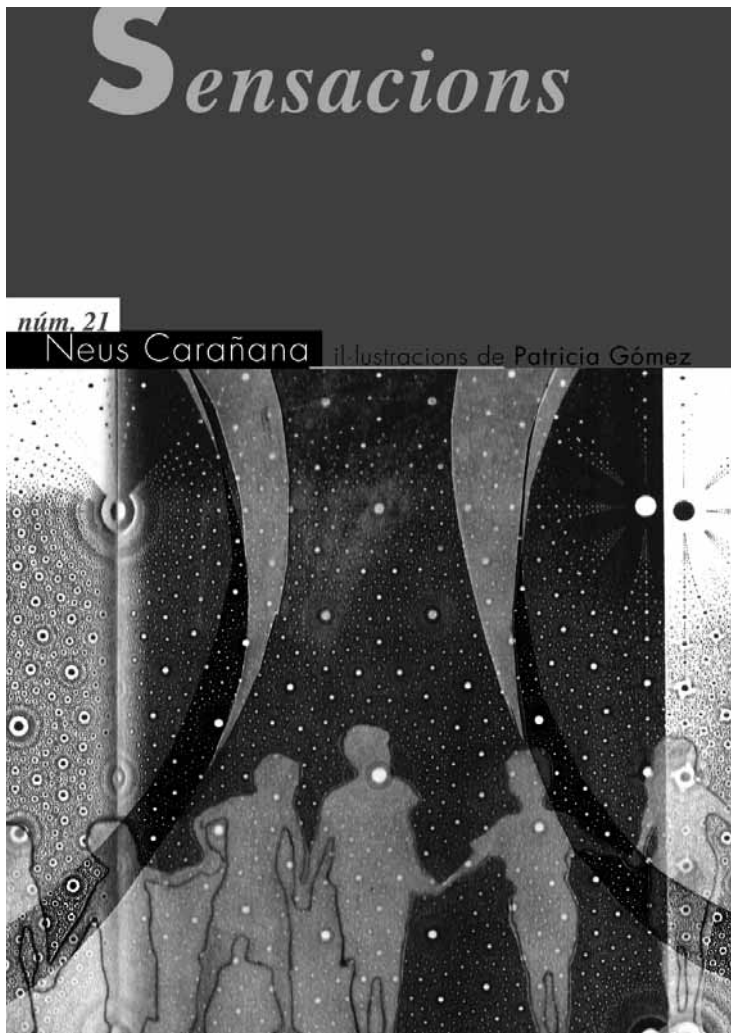

*El llibre electrònic pot
convivre perfectament
amb el llibre tradicional
en paper.*

suport electrònic. El món del llibre va canviant i hem d'estar preparats per adaptar-nos als canvis.» I, finalment, Ramon Guillem, escriptor i tècnic de la Biblioteca Municipal de Catarroja, hi afegeix que «les biblioteques s'han convertit des de fa uns anys en centres d'informació en què la cultura digital és primordial. Les noves tecnologies han facilitat l'accés dels lectors als llibres i a la informació sobre la ubicació dels llibres en uns altres centres. En eixe sentit, sóc molt optimista. Quant al llibre tradicional, crec que és massa prompte per sospesar si Internet i les noves tecnologies l'han beneficiat o perjudicat».

Potser aquesta declaració de l'historiador francès Jean-Noël Jeanneney ens pot il·lustrar sobre de quina manera pot subsistir el llibre tradicional, en convivència pacífica amb les noves tecnologies, i què hem de fer per preservar el nostre patrimoni lingüístic i cultural mundial: *«Hay que construir un equilibrio más armonioso en beneficio de todo el planeta: No sólo nos batimos por una mejor biblioteca virtual [...], de lo que se trata es de las jerarquías futuras en el mundo, por lo que se refiere a las dignidades nacionales mutuas, las representaciones, las percepciones cruzadas, los estereotipos. De lo que se trata es de los prejuicios y la tolerancia.»*

Juli Capilla

Pensa un disig

L'editorial Denes, entre les seues múltiples propostes, aposta per fer arribar al públic una sèrie de publicacions que, sota el nom «Contes de Tots», mostra el món a través de la literatura escrita, en principi, per a xiquets i xiquetes. La col·lecció ha arribat al número 21 amb la poesia de Neus Carañana i les il·lustracions de Patricia Gómez. Aquest tàndem femení inaugura un món d'autèntiques «sensacions».

SENSACIONS

NEUS CARAÑANA

IL·LUSTRACIONS DE PATRICIA GÓMEZ

COL·LECCIÓ «CONTES DE TOTS», 21

30 PÀGINES

EDITORIAL DENES, VALÈNCIA, 2007

El paper setinat, els colors i els dibuixos, la lletra impresa damunt la imatge, el format amb què s'ha editat el llibre, són alguns aspectes que

criden l'atenció i que preparen el públic lector per entrar en tot un món de *Sensacions*. En la portada, una filera de siluetes humanes agafades de la mà conviden a sumar-se al grup que sembla esperar al llindar d'un univers fictici. Tan bon punt hi entrem, relliscarem per les notes d'una cançó d'amor, farem el camí de l'aigua, volarem amb ales de gavina o imitarem els moviments impetuosos de la balena. Uns poemes senzills, els de la ploma de Neus Carañana, que volen alligonar els més petits en temes com la solidaritat, l'ecologia, la immigració («Hereus de despulles, de l'alienació, de la fam i la imposició. La por a flor de pell, creuen la mar en escabrós vaixell. Busquen treball, un tros de pa, un sostre digne i agarrar-se a una mà. Els emigrants encara són els altres, els queda l'esperança de ser considerats com nosaltres»). Amb aquesta finalitat, l'autora recorre a un lèxic fàcil quan construeix els seus textos. Les enumeracions i les repeticions conformen l'esquelet de la seua proposta formal, de rimes senzilles i versos d'art menor. El quadern es completa amb una proposta didàctica, uns exercicis de comprensió i un vocabulari.

Els poemes troben un complement excepcional amb les il·lustracions de Patricia Gómez, llicenciada en Belles Arts i molt vinculada al món de l'ensenyament. Tot plegat, una proposta adre-

çada també a l'àmbit de l'escola com una eina més per treballar la llengua. També la pràctica de recitació oral o la cançó, per què no. En

aquest sentit, cal donar la benvinguda a iniciatives d'aquest tipus.

Ara bé, el perill que es corre quan, en nom de la «poca experiència lectora», escrivim poemes accessibles per a xiquets i xiquetes –majors de 10 anys en el cas que ens ocupa, no tan xiquets, doncs–, és que el resultat actua la majoria dels casos en detriment de la poesia mateix. Parlem de coses serioses. En «Sensacions», aquells poemes que descriuen el paisatge («Paratge», «Nostàlgia») ixen més ben parats que els que tenen com a finalitat denunciar algun tipus d'injustícia, com ara la fam dels xiquets del *tercer món*, la insolidaritat («Infància», «No hi ha cap raó»). Els primers poden ser un reflex de la mirada de l'autora que ressegueix el paisatge amb les paraules («Parany que t'arrimes a la vora de la séquia, mira d'esbrinar el que l'aigua pensa»), la qual cosa permet un resultat senzill i accessible, coherent amb el seu objectiu. En canvi, els altres («No hi ha cap raó per a la desigualtat, la maldat, no hi ha cap raó»), que són els que porten el missatge de compromís social, no reixen en el seu intent. La intenció supera el poema. Els versos, per tant, romanen insuficients en ells mateixos. Volem dir amb això que, de vegades, ens equivoquem si equiparem la idea de la poesia infantil amb l'absència de rigor amb el fet poètic mateix.

□ Begonya Mezquita

«Si vis pacem, para bellum»

El món anàleg i el món èlfic es barregen en aquesta novel·la per crear una ficció complexa, en què el lector no pot perdre's ni un detall de les complicades conspiracions, ni de les amenaces encobertes, ni dels tacticismes bèl·lics causats per una crisi que pot acabar per sempre amb el regne dels elfs de la llum.

EL REGNE EN PERILL

HERBIE BRENNAN

COL·LECCIÓ «ESFERA», 10

444 PÀGINES

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2006

Herbie Brennan, l'autor d'*El regne en perill*, és físic de formació, però escriptor i periodista de vocació. Aquesta última novel·la constitueix la tercera entrega d'una sèrie que ja va començar amb *El portal dels elfs* i que va continuar amb *L'emperador porpra*. Les tres novel·les d'aquest prolífic i guardonat escriptor nord-irlandès han estat publicades en la col·lecció «Esfera» de l'editorial Bromera, que aposta, en aquest cas, per títols juvenils que assegurin al lector un món ple de fantasia i de qualitat literària. La trilogia publicada fins ara per Brennan ha aconseguit ser un autèntic fenomen de vendes internacional i no deixa de ser un xicotet luxe que els nostres joves lectors la puguin llegir en la seua pròpia llengua. Tot i que, per exemple, *amoïnar* no siga, al meu entendre, la paraula més adequada, si tenim en compte la coherència

dialectal, per expressar la preocupació d'un dels personatges.

La novel·la comença amb una amenaça de guerra per part dels elfs de la nit, capitanejats per Lord Hairstreak, familiar directe de la reina Blue i del seu germà Pyrgus, que pretén desbancar la seua neboda i erigir-se com a sobirà absolut. Per poder-ho fer té tractes amb els dimonis i el món de l'Hinfern –infern amb *h* en aquesta novel·la– i sobretot amb el maligne Beleç, una aliança que acabarà girant-se-li en contra. Per altra banda, l'obstinada, inconscient i valenta reina Blue ha de vetllar per mantenir el fràgil equilibri del seu món mític i fantàstic. Així, del món anàleg –que és, precisament, el nom que rep el nostre món– és d'on provenen dos dels personatges de pes de la novel·la: Henry i l'excèntric senyor Fogarty. Aquest últim personatge, juntament amb la no menys sorprenent i protectora Madame Cardui, seran alguns dels que intentaran ajudar Blue a prendre les decisions correctes. No sempre ho aconseguiran, però.

La gran quantitat de personatges que tenen una funció determinada en el món èlfic apareixen recollits al final de la novel·la, en un glossari que ens ajuda a identificar les propietats de cada grup de criatures. La mitologia nòrdi-

ca es barreja amb la ciència i la voluntat de crear un suspens narratiu al final de cada capítol, que acabarà atrapant el lector en les diverses accions paral·leles que tenen lloc. Per una banda, tenim Blue i la seua dèria per conèixer les intencions veritables de Hairstreak, per l'altra Henry i l'abducció que pateix per part dels dimonis o també Pyrgus i l'aventura amb les flors de vidre, capaces de detenir el temps. La tímida història d'amor entre Blue i Henry només queda esbossada i sembla, al final de la novel·la, com un fil argumental en potència per a propers episodis. Qui vulga saber on duu una relació com aquesta, que s'espere a la pròxima entrega. Ja m'ho explicareu.

□ *Isabel Moll*

Aprent a llegir la natura

Descobrir, conèixer i sobretot estimar el carrascar de la Font Roja és possible amb la lectura de *Jordi i el reiet sabut*, llibre escrit amb gran sensibilitat per Jordi Raül Verdú.

JORDI I EL REIET SABUT

JORDI RAÜL VERDÚ PONS

IL·LUSTRACIONS DE ROSA ANNA CRESPO I QUIQUE SOLER

COL·LECCIÓ «LA CARRASCA», 1

40 PÀGINES

EDITORIAL MARFIL, ALCOI, 2007

L'origen, l'evolució i els objectius de l'educació ambiental poden datar-se cap els anys seixanta i setanta del darrer segle xx, quan el desenvolupament industrial donà lloc a la ràpida deterioració del medi ambient, amb la conseqüent necessitat de posar mesures urgents que aturaren aquest desastre ambiental. És en aquest context on s'estableix l'origen de l'educació ambiental, entesa com una proposta encaminada a propiciar un canvi d'aptitud radical en relació amb la nostra natura: substituir la visió antropocèntrica, que redueix el planeta a una font inexhaurible de recursos i ens porta al desequilibri ecològic, per una visió ambientalista, conseqüència de la qual seria l'intent d'establir un equilibri entre el desenvolupament humà i la conservació de la natura.

Avui en dia són moltes les eines de treball denominades «d'educació ambiental» que utilitzem per a conscienciar els diferents grups humans sobre la reali-

tat que els envolta, a més de transmetre coneixements, comportaments, aptituds i, al cap i la fi, la participació de cadascú en la seua vida quotidiana.

Jordi i el reiet sabut, llibre escrit per Jordi Raül Verdú Pons i il·lustrat per Rosa Anna Crespo i Quique Soler, és una eina de treball d'educació ambiental molt completa, –llàstima que els dibuixos estiguen en blanc i negre– editada per Marfil (Alcoi, 2006), en la col·lecció «La Carrasca».

Jordi és el protagonista d'aquesta narració, un xiquet alcoià a qui li agrada molt eixir al camp, al carrascar de la Font Roja. Ell i el seu amic pit-roig, un pardalet molt sabut, seran els que ens ajuden a descobrir, conèixer i estimar les meravelles i misteris de la natura, la diversitat de plantes, animals i altres qüestions relacionades amb aquest paratge natural. Nosaltres, com a lectors –joves o majors–, només hem d'obrir bé els ulls i gaudir de la lectura. A més a més, si volem seguir els passos de Jordi i el reiet, podem recórrer els camins i conèixer de pròpia mà els descobriments que ells hi fan: el llibre està acompanyat d'un mapa amb un itinerari de la Font Roja. Així doncs, ja siga com a lectors aventurers de butaca o com a lectors excursionistes a peu, si seguim totes les indi-

cacions, les explicacions i aclariments amb el suport de dibuixos i un vocabulari nou, acabarem descobrint, coneixent i sobre tot estimant el carrascar, com ho fan Jordi i el pit-roig.

En la mateixa col·lecció, «La Carrasca», Jordi Raül Verdú Pons té una llarga llista de publicacions: *El dinosaure del Menejador*, *Els fantasmes del mas de Tetuan*, *Els donyets del bosc*, *Troglo i la vall de la Fantasia*, *El vellet de la Safor*, *El barranc de l'Infern*, *Joanet i la seua colla d'amics* i *L'arbre misteriós*.

□ Nieves Avilés

Babalà ens ensenya a...

El conegut personatge de la programació infantil de la Televisió Valenciana, Babalà, és el protagonista d'una col·lecció de llibres per als més menuts que l'ens públic i l'editorial Bromera van començar a editar l'any passat, amb una clara finalitat didàctica.

BABALÀ ES RENTA LES DENTS

BENJAMI RAMON

IL·LUSTRACIONS DE TOMÀS FERRER

COL·LECCIÓ «BABALÀ», 6

---

24 PÀGINES

BROMERA-RTVV, ALZIRA, 2007

Babalà, el conegut gos que la Televisió Valenciana va escollir com a protagonista absolut de la seua programació infantil, és ara també protagonista d'una col·lecció amb la qual es pretén fomentar la lectura entre els més menuts. Al Club de Socis Babalà i a la pàgina web interactiva del programa s'hi afegeix ara la col·lecció «Babalà», formada per un total de sis llibres –*Babalà es renta les dents* és l'últim títol publicat–, històries originals i divertides que tracten temes importants per als primers lectors als qui van dirigits. La higiene, el reciclatge, l'educació viària, etc., són alguns dels temes que s'han tractat des de l'inici de la col·lecció, que vol divertir els xiquets i les xiquetes i, al mateix temps, donar-los algunes pautes bàsiques necessàries per adquirir uns hàbits i uns comportaments saludables. L'educació en valors i tots els temes transversals que els xiquets i xiquetes treballen a les seues escoles tenen amb la nova col·lecció una bona eina per transmetre'ls d'una manera relaxada i divertida. En *Babalà travessa el carrer*, el famós gos aprèn les pautes per a creuar carrers sense perill; en *Babalà t'ensenya a reciclar*, aprenem on va a parar totes aquelles deixalles que llancem al fem; en *Babalà va amb bicicleta* descobrim la millor manera d'anar amb bicicleta correctament. *Babalà es renta les dents* continua amb aquest tarannà didàctic i,

tal com el títol indica, ensenya els xiquets el perquè de la necessitat d'una bona higiene bucal. Un pirata mellat serveix a Babalà per a escenificar tot allò que no s'ha de fer amb la pròpia dentadura. Quantes vegades al dia hem de rentar-nos les dents, quins són els aliments dolents per a la nostra dentadura, com hem rentar bé les dents i quines són les zones bucals on hem d'insistir més, són algunes de les pautes que ens transmet Babalà en el seu nou llibre. Els dibuixos grans i a tot color i el llenguatge carregat d'humor i acudits, el fa interessant per als xiquets, que, de seguida, s'interessen per les il·lustracions i els colors. L'aprofitament d'un personatge televisiu conegut de sobra pels xiquets i xiquetes valencians és una idea perfecta per tal d'apropar-los a la lectura. Així, l'impacte entre el públic infantil està assegurat, i no sols pel protagonisme del gos. La presentació és molt atractiva, amb un format diferent (23 x 22 cm.); totes les pàgines van il·lustrades a tot color i adopten una estètica similar a la del còmic, i els textos són enginyosos i estan carregats d'un humor molt adequat per a l'edat dels lectors. Aquests són de Benjamí Ramon i els dibuixos, que ens transmeten un Babalà gairebé idèntic a l'original, són a càrrec de d'il·lustrador Tomàs Ferrer.

□ *Sònia Martínez Icardo*

Soledad adolescente

Otros lo llaman tristeza es una obra profunda y equilibrada en donde el autor evoca la capacidad del hombre para sobrevivir a pesar de sí mismo. Ante unas vivencias poco deseadas, los dos jóvenes protagonistas emiten una especie de código de auxilio. El azar se encargará de propiciar su definitivo encuentro.

OTROS LO LLAMAN TRISTEZA

CARLOS PUERTO

COL·LECCIÓ «ALGAR JOVEN», 28

134 PÁGINES

ALGAR EDITORIAL, ALZIRA, 2007

En el panorama actual encontramos gran cantidad de escritores dedicados a la literatura infantil y juvenil con evidentes resultados de calidad. A ello se suma el interés de las editoriales por este tipo de literatura.

Carlos Puerto, autor de *Otros lo llaman tristeza*, nació en Madrid en 1942. Inició sus pasos en el mundo de las letras como guionista de cine y TV. De hecho, las series infantiles *Barrio Sésamo*, *Los mundos de Yupi*, o *Tres, dos, uno... ¡contacto!* llenaron la vida de los más pequeños en una determinada época. Igualmente escribió narrativa para adultos pero más adelante, y convencido de que su sitio literario era la escritura para jóvenes, dio el salto al género infantil y juvenil, terreno en el que ha conseguido diversos premios.

Carlos Puerto es un autor curtido en todo tipo de historias, razón por la cual no nos debe extrañar su incursión en

argumentos más o menos duros que, por otra parte, conoce bien. En *Otros lo llaman tristeza* nos entrega una novela que aborda diversos temas entre los que cabe destacar el comportamiento inseguro de una adolescente en el complicado mundo de la noche, y la decepción de un joven a quien sus dieciocho años no le han prevenido acerca del egoísmo, la frivolidad o el desamor.

Así pues, el autor narra las vidas paralelas de dos jóvenes que, aún sin saberlo, protagonizan casi las mismas cosas, y es que a veces el sincronismo es una casualidad maravillosa capaz de unir a dos mentes totalmente ajenas.

Con su maestría habitual, Carlos Puerto entrecruza las historias de los dos protagonistas de la obra: Alicia y Juan. Mientras la joven, añorando a su madre muerta, se deja arrastrar por los vaivenes de Jandro, habitual de la noche madrileña; Juan mantiene en su mente la idea del suicidio a causa del dolor que le produce el abandono de María, su primer y único amor.

Desencantados frente a la vida y su rutina, Juan y Alicia sienten las mismas sensaciones e incluso los mismos deseos de morir. Sufriendo sus propios fracasos, ambos jóvenes dirigen sus pasos hacia la Estación de Atocha, los dos eligen el invernadero de la estación pa-

ra descansar, pero ¿qué extraña casualidad les ha llevado hasta allí?

La novela se divide en trece capítulos, cada uno de los cuales comienza con acertadas frases, en cursiva, que tienen por objeto situar al lector frente a la historia que a continuación se narra.

Los personajes están perfectamente descritos tanto en su aspecto físico como en sus rasgos psicológicos, personajes que, lejos de ser perfectos, son débiles e inmaduros, debilidad que les hace pensar en una salida fácil ante las situaciones adversas que les toca vivir. Cada uno con sus motivos, los dos protagonistas se dejan arrastrar por la desesperación, sin embargo el dramático acto terrorista del día 11 de marzo en la Estación de Atocha cambiara por completo su manera de enfrentarse a la vida.

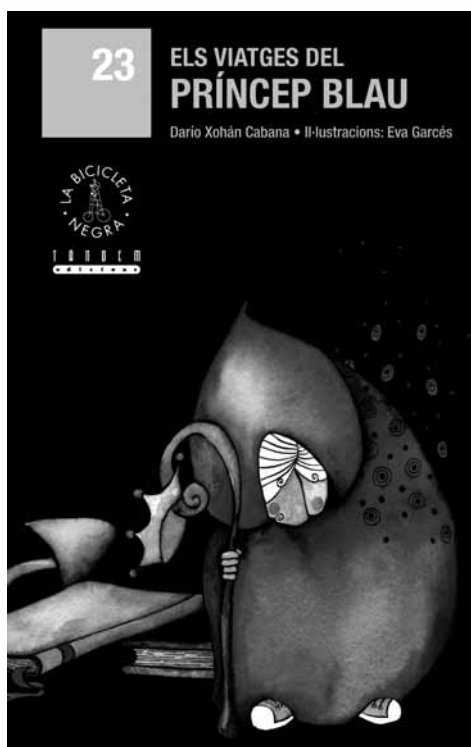
Otros lo llaman tristeza es una novela muy elaborada que el autor dirige al público juvenil pero que sin duda está pensada para todo tipo de lectores.

□ Mª Teresa Espasa

El príncep que no volia ser-ho

En una època en què la fantasia està tan de moda, hi ha qui aprofita per a revisar els contes tradicionals i reescriure'ls amb correcció política, tot embolcallant-los amb el mateix paper d'embolicar que la resta de contes tradicionals. *Els viatges del príncep blau* és el divertit resultat d'aquest exercici.

ELS VIATGES DEL PRÍncep BLAU

DARIO XOHÁN CABANA

IL·LUSTRACIONS D'EVA GARCÉS

COL·LECCIÓ «LA BICICLETA NEGRA», 23

---

96 PÀGINES

TÁNDEM EDICIONS, VALÈNCIA, 2007

Els pares del príncep del conte, els reis, tenen problemes per a tindre xiquets. Ni tan sols la fecundació *in vitro* en un hospital de Suïssa els pot ajudar a tindre una descendència que necessiten, perquè comença a haver-hi confabulacions entre la noblesa per a ocupar el tron. Tanmateix, és a través dels mètodes dels contes tradicionals que la reina podrà quedar-se embarassada: a partir de les recomanacions d'una bruixa, a qui faran padrina del xiquet. Cel-luri, que és com li posen de nom al príncep, rep de la padrina tres presents, tres dons que li resultaran de gran ajuda en la seua vida. Però el xiquet, en realitat, no vol ser rei: vol ser bibliotecari. Però els pares, entestats en què siga un bon príncep, l'enviaran a córrer aventures pel món, i Cel-luri s'haurà de topar, com a bon personatge de conte, amb el drac, la fada malvada i la princesa a qui rescatarà. Tanmateix, totes aquestes coses no el satisfaran personalment i haurà d'idear una via alternativa al futur que li posen al davant els seus pares.

Darío Xohan Cabana és qui ens proposa aquesta història divertida, que juga amb l'imaginari col·lectiu de prínceps i princeses. Aquest escriptor gallec, que té premis com el «Vaixell de Vapor», o el premi «Xerais», membre de la Academia Galega, va escriure al seu dia aquest llibre

com un divertiment. Es tracta d'una novel·la publicada en gallec l'any 1992, que ens arriba ara en valencià a les llibreries; però amb els contes clàssics –sobre els quals assenta el fonament d'aquesta obra–, ja se sap, no passen mai de moda. Tàndem Edicions l'ha publicat dins la col·lecció de «La Bicicleta Negra» –recomanada a partir de 12 anys.

El vocabulari i el to emprats són ampul·losos i, utilitzats amb tota la intenció, ajuden a donar una ambientació monàrquica i grandiloqüent a la història. Aquesta característica és una bona invitació al lector adult a llegir, però també pot complicar la lectura als joves que els coste més llegir amb fluïdesa.

El conte està il·lustrat per Eva Garcés, en una coberta que suggereix bruixeria i imaginació, i fan ganes de trobar més dibuixos dins el conte.

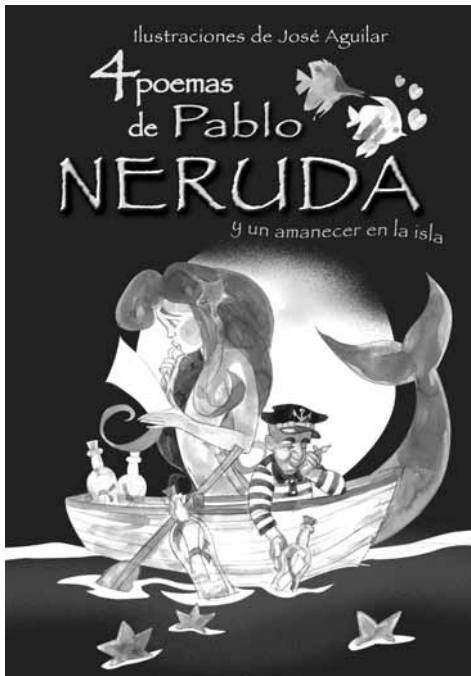
Es tracta d'una obra recomanable per a passar una estona divertida, per a riure; uns contes tradicionals de tota la vida passats pel tamís de la correcció política.

□ Marta Insa

Poesía para niños

El dibujante y escritor José Aguilar se ha especializado en textos e ilustraciones para cuentos infantiles. El libro que la editorial Versos y Trazos nos entrega es una palpable muestra de lo que se afirma. Hablamos de un libro que supone una joya dentro de la literatura infantil y juvenil.

---

4 POEMAS DE PABLO NERUDA

PABLO NERUDA

IL·LUSTRACIONS DE JOSÉ AGUILAR

COL·LECCIÓ «POETAS PARA TODOS»

36 PÁGINES

VERSOS Y TRAZOS, VALÈNCIA, 2007

No cabe duda de que la literatura infantil vive uno de sus momentos dorados, más aún cuando entre sus filas encontramos a escritores cuya dedicación y talento son irreprochables.

La particularidad de la literatura infantil son sus destinatarios, ello implica que los libros dedicados a los más pequeños deben ser peldaños que faciliten, en un futuro más o menos próximo, su camino hacia la lectura de otros autores que les aporten un mayor conocimiento del mundo y sus misterios.

En cuanto a los libros de poesía dedicada al mundo infantil y dada la dificultad que encierra un trabajo de tales características, es una labor digna de todo encomio, ya que su misión es, a un tiempo, entretener y formar pedagógicamente a los lectores infantiles.

En la mayoría de los casos los compradores de cuentos suelen ser las personas del entorno más cercano al niño, espe-

cialmente los padres que desean compartir con sus hijos algunos textos, tal vez de autores de un pasado inmediato. Se supone que rescatar valores de otro tiempo es un logro en cuanto al itinerario formativo de los niños.

Con este libro, la editorial Versos y Trazos lleva a cabo la edición de una obra realmente significativa, ya que a la indudable calidad de Pablo Neruda, cuyo nombre verdadero fue Neftalí Ricardo Reyes Basoalto, se une la obra gráfica de José Aguilar.

Poesía y dibujo son dos artes que interactúan entre sí en beneficio de los pequeños lectores, manteniendo un equilibrio que no pierde su intensidad.

En ningún momento las ilustraciones de Aguilar son ajenas a la línea temática de los poemas de Neruda, muy al contrario los dibujos tienen toda la fuerza y originalidad necesarias para ayudar a la comprensión poética.

Especialista en obras para niños, el artista gráfico ha publicado varios libros dedicados al mundo infantil con gran aceptación. En *4 poemas de Pablo Neruda*, Aguilar –autor de los textos que se incluyen en el libro junto a los poemas– divide la obra en tres partes. La primera parte de ésta pequeña gran obra está dedicada a informar a los lectores sobre la biografía de Pablo Ne-

ruda. En la segunda parte figuran los poemas propiamente dichos y en la tercera y última parte, titulada «Un amanecer en la isla», José Aguilar vierte sus propias reflexiones acerca del gran poeta chileno.

El primer poema elegido pertenece al libro *Veinte poemas de amor y una canción desesperada*. Su poema número 15 dice así:

«Me gusta cuando callas porque estás
como ausente
y me oyes desde lejos y mi voz no te toca.
Parece que los ojos se te hubieran volado
y parece que un beso te cerrara la boca.
(...)

Me gusta cuando callas y estás como
distante.

Y estás como quejándote, mariposa
en arrullo.

Y me oyes desde lejos, y mi voz no te
alcanza:

Déjame que me calle con el silencio tuyo.
(...)

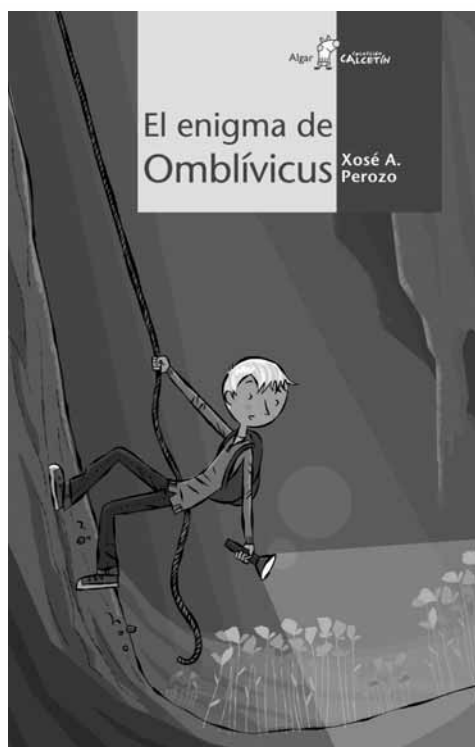
Me gustas cuando callas porque estás
como ausente...»

Ante nosotros tenemos treinta y seis páginas llenas de corazón y colorido que sin duda tendrán la aceptación de los pequeños lectores.

□ Mª Teresa Espasa

Las aventuras y desventuras del joven Cali

El enigma de Omblíficus, libro publicado por Algar Editorial en la Colección «Calcetín azul», recoge las divertidas y disparatadas aventuras de un chico de doce años que vive el enfrentamiento entre dos pueblos.

EL ENIGMA DE OMBLÍVICUS

XOSÉ A. PEREZO

COL·LECCIÓ «CALCETÍN AZUL», 28

176 PÁGINES

ALGAR EDITORIAL, ALZIRA, 2007

Cali tiene doce años y vive en Omblíficus, pueblo vecino y rival irreconciliable de Figueiras. Cali, debido a su relación con Susana, hermana del jefe de la banda de Figueiras –los «churris»–, se ve envuelto en una serie de peleas. Es en la fiesta de San Juan, celebrada por los «llorones» de Omblíficus en la Plaza Mayor, alrededor de un enorme agujero-ombligo, donde esta rivalidad alcanza su máxima tensión.

Con el libro *El enigma de Omblíficus*, José A. Perozo nos presenta a Cali como un héroe trasgresor, al más puro estilo de Mark Twain, que se mete en líos a pedradas y participa en concursos de «meada de longitud», que habla de modo coloquial y lleva la aventura hasta los límites de lo prohibido. Pero el autor también somete al protagonista de la historia a la presión de un personaje adulto, dándole todo y arrebatándose después, incluso mostrándole

lo que es la traición y obligándole a ser un líder con personalidad en todas las circunstancias.

Uno de los mejores momentos literarios lo encontramos cuando Cali se adentra en el ombligo con la intención de coger del fondo unas flores para su novia como manifiesto de su amor por ella. Hasta ahora ningún joven de Omblívicus, de entre los que lo habían intentado, había conseguido sacar las flores enteras, pues al arrancarlas se convertían en pica-pica, pero Cali en su intento desaparece...

A raíz de los incidentes del agujero los jóvenes de ambos pueblos aúnan su amistad y conviven en un terreno común al que llaman la «Fundación». A partir de este momento vivirán otras muchas aventuras: la prisión y el rescate de Cali y los suyos, la construcción de una muralla que aísla el pueblo de Omblívicus del resto y otras muchas peripecias que acrecentarán la amistad y solidaridad de los jóvenes frente a la sinrazón de muchos de los adultos.

El enigma de Omblívicus fue publicado en gallego hace quince años (Editorial Sotelo Blanco, 1992); desde entonces Xosé Antonio Perozo (Llerena, Extremadura, 1951) ha publicado más de una treintena de títulos que abarcan tanto obras de teatro como cuentos in-

fantiles: *O enigma de Embívicus* (1992), *Contos máxicos*, *Aquello días malditos* (1997), *O vento de Antón* (Xerais 2004); pasando por libros de divulgación: *Quen é quen no primeiro Parlamento Galego* (Xerais 1982). Como narrador cuenta con libros de relatos como: *Segunda convocatoria* (Xerais 2004), y *Bailables* (1994). Y entre sus novelas encontramos: *La furia del carnero* (1994), *Martazul* (Premio Blanco Amor 2001), *Caderno de Riparia* (Premio de Novelas por Entregas de La Voz de Galicia 2003, Xerais 2004), *Rosas para Gabriela* (2004), *5 de agosto de 1936* (2005) y *Espérame* (Xerais 2006). Xosé Antonio Perozo además de su larga trayectoria como escritor y periodista, ha trabajado en diversos medios de comunicación y ha sido director del Área de Cultura de TVG y de la *Enciclopedia Galega Universal*.

□ Nieves Avilés

Recuperar les nostres rondalles

Després de cinquanta anys de ser publicades, ens arriba una nova edició, dedicada als més menuts, de dues rondalles d'Enric Valor, sumament cuidada, quasi de luxe, que inclou un CD-ROM; de la mà –o millor dit– de la veu de Toni Mestre, amb música de Cèsar Murillo i, per si fóra poc, amb il·lustracions de Dani Cruz.

LA RABOSA I EL CORB

ENRIC VALOR

IL·LUSTRACIONS DE DANI CRUZ

COL·LECCIÓ «RONDALLES», 2

32 PÀGINES

EDICIONS DEL BULLENT, PICANYA, 2007

LA MARE DELS PEIXOS

ENRIC VALOR

IL·LUSTRACIONS DE DANI CRUZ

COL·LECCIÓ «RONDALLES», 4

44 PÀGINES

EDICIONS DEL BULLENT, PICANYA, 2007

Si fem una ullada a l'allau de novetats infantils, ens adonarem de la quantitat de llibres nous escrits per encàrrec (molts són traduccions), que ixen al mercat, molts de dubtosa o de qüestionable qualitat literària. Davant d'aquesta dinàmica, un agraeix

iniciatives com la d'Edicions del Bullent, que des de fa uns anys ha apostat per recuperar el nostre llegat folklòric i cultural, i difondre'l entre els lectors més joves. Prova d'això són els quatre volums publicats en la seua col·lecció.

Hui en parlarem de *La rabosa i el corb*, una adaptació *sui generis* de les conegudes faules d'Esop. Ací, la trama és ben senzilla i està supeditada a la seua eficàcia exemplificant. A partir d'aquests emblemàtics animals, l'autor adverteix als xiquets dels perills de deixar-se emportar per la golafreteria i la ingenuïtat.

Per contra, *La mare dels peixos* pareix dissenyada pel seu contingut, estructura i llenguatge, per a lectors més grans. Una rondalla teixida per tres contes més menuts però imbricats, i més elaborats com si foren una novel·la curta o un conte llarg. En la primera, un matrimoni aconseguix tenir descendència gràcies a la captura d'una serp de mar; en la segona, un d'aquests fills mata un dragó de set caps i, com a recompensa, es casa amb la filla del duc; i una tercera història posa a prova la fidelitat i l'estima entre els germans bessons.

En aquestes obres no hem de mesurar ni buscar l'originalitat. La seua importància rau en el treball de recopilació de l'escriptor pels pobles de la nostra geografia, registrant per escrit tota aquesta rica tradició oral, d'una manera quasi arqueològica que, sinó, indefectiblement s'hauria perdut per sempre.

Malgrat tot això, no podem perdre de vista la seua aportació creativa i personal. Valor aclimata les seues rondalles a la nostra orografia. No ens ha d'estranyar l'abundància de topònims locals

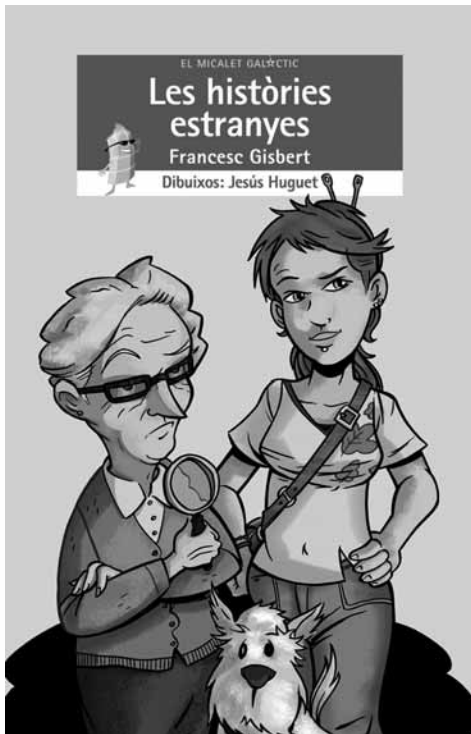
(penyes de Monfort, pic de Maigmó, o la seua estimada Foia de Castalla), de tal manera que quede reflectit el paisatge valencià, amb la seua fauna i flora característica o la nostra gastronomia autòctona (el torró de Xixona, el torrat d'Elx o els tramussos de la Ribera). Tot i així, Valor va ser més que un simple narrador. Va ser un filòleg que estimava la seua llengua. Per aquesta raó, en les seues obres li agrada emprar un llenguatge popular que, sense caure en el parany del clixé populista i pairal, dignifica la llengua de la gent del camp. Si les narracions de Valor ja són un valor segur, el fet d'estar bellament il·lustrades pel jove (però experimentat) Daniel Cruz, el CD-ROM que incorpora amb la veu de Toni Mestre i la música de Cèsar Murillo, fan que aquest llibre siga una oportunitat d'or perquè els nostres menuts s'inicien en una lectura de qualitat.

Però no serà tot flors i violes. L'única objecció que es pot retraure, és que s'hi troba a faltar un glossari final a mode de vocabulari que arrebegue algunes paraules sobretot en *La mare dels peixos*, que s'allunyen del lector estàndard *urbanitas* i, sobretot, dels lectors més menuts, als quals s'adreça.

□ J. Ricart

Elemental, estimada Àlicia

L'escriptor alacantí Francesc Gisbert (Alcoi, 1976), continua la nissaga detectivesca que es va iniciar amb *Misteris S.L.* Àlicia i la tia Sofia tornen per enfrontar-se a esdeveniments paranormals. Fantasmes i fins i tot vampirs gallecs omplen les pàgines de *Les històries estranyes*.

LES HISTÒRIES ESTRANYES

FRANCESC GISBERT

IL·LUSTRACIONS DE JESÚS HUGUET

COL·LECCIÓ «EL MICALET GALÀCTIC», 130

121 PÀGINES

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2007

El Micalet Galàctic, la col·lecció que Bromera dedica a lectors a partir de 12 anys, ens ofereix aquest cop un conjunt de relats fantàstics, d'aquells que agraden especialment als lectors més joves, encara més si es tracten esdeveniments misteriosos i les protagonistes són detectius perspicaces i intel·ligents.

De parelles de detectius n'hi ha hagut algunes a la història de la literatura universal. Sens dubte, el primer *duet* que ens ve al cap és el de Sherlock Holmes i Watson; d'àvies amb inquietuds investigadores també: Agatha Christie i la seua Miss Marple, –una àvia victoriana provinciana aficionada al detectivisme– en són un bon exemple. Francesc Gisbert va aprofitar la tradició de la novel·la de detectius –parelles investigadores, àvies que no són el que semblen– quan en el seu llibre *Misteris S.L.* va crear un duet singular i divertit del que ara, amb *Les històries estranyes*, tornem a rebre

notícies. La tia Sofia és una velleta encantadora que s'amaga sota la seua condició i l'aprofita per treure'n tot el rèdit possible a l'hora de resoldre els misteris que la vida li posa al davant. Amb l'ajuda de la joventut de la seua neboda Alicia tenen tot allò necessari per a fer bé el seu treball.

Així doncs, una velleta tranquil·la i una jove de 12 anys, tia i neboda respectivament, formen la parella d'investigadores més sagaç del moment. Quan Alicia, la jove narradora de les sis històries que conformen el nostre llibre, va descobrir la vessant professional oculta de la seua tieta Sofia, de segur que no va imaginar la quantitat d'històries i aventures que juntes, i de la mà de Francesc Gisbert, anaven a viure. Ara, en el seu segon recull d'històries sobre aquestes dues investigadores, són sis els nous misteris que Alicia i la tia Sofia hauran de resoldre. De la mà del seu inseparable gos Poirot (nom d'un dels personatges creat per la mestra de la novel·la d'intriga, Agatha Christie), les dues protagonistes s'enfronten a fets estranys, gairebé paranormals, que, tot i ser ben esgarrifosos, no aturen per un segon a les nostres protagonistes.

Alicia i Sofia es complementen. Són investigadores femenines, i, per tal de continuar amb la tradició literària de

les dones detectius, es deixen seduir per les pistes psicològiques; dirigeixen la mirada a les persones; indaguen i resolen misteris mentre estudien cada detall de la vida de les persones involucrades, i sempre estan a punt per anar allà on els esdeveniments misteriosos i paranormals els demanen.

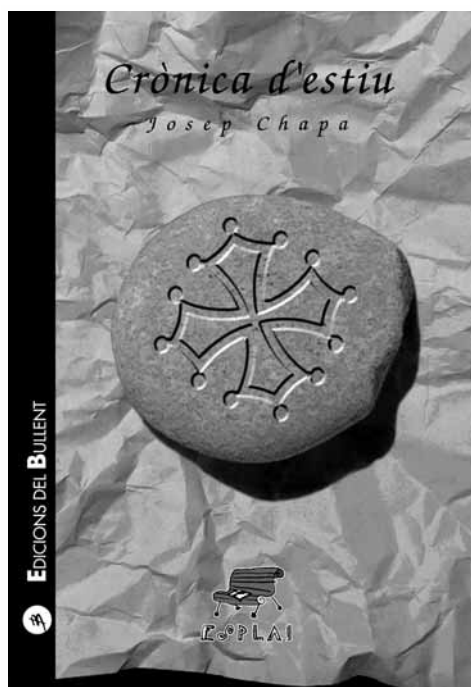
Les històries estranyes és un llibre que agradarà als joves lectors, que fomenta valors especialment necessaris com ara l'observació, la imaginació, la interpretació o la deducció, i que presenta uns personatges atípics –una velleta i una jove– com a protagonistes d'històries i els hi dona d'aquesta manera un paper que no és el que tenen normalment en la societat on vivim.

□ *Sonia Martínez Icardo*

Temps d'aventures

Cinc joves es coneixen durant les vacances de l'estiu al sud de França. Inquiets i audaçs, el descobriment d'una xicoteta història sobre els càtars els portarà a endinsar-se en una sèrie d'aventures que faran que les vacances passen com un sospir.

CRÒNICA D'ESTIU

JOSEP CHAPA

COL·LECCIÓ «ESPLAI», 36

112 PÀGINES

EDICIONS DEL BULLENT, PICANYA, 2007

Res com l'adolescència i la primera joventut per a disfrutar de les vacances d'estiu. Potser és aquesta l'època per a l'antonomàsia per a descobrir aquelles coses que ens fan disfrutar de la vida plenament: la sensació de tenir temps per a nosaltres sense grans responsabilitats, la dedicació plena a les nostres aficions, els viatges, el coneixement d'unes altres persones, la ruptura de la rutina quotidiana... Sens dubte, l'època estival i les vacances escolars ens han servit a molts per a atresorar alguns dels nostres millors records i vivències. Una cosa semblant és allò que passa als cinc protagonistes d'aquest breu relat.

Yiyan, un jove d'origen asiàtic se'n va a passar les vacances amb els seus pares a casa d'una bona amiga que viu a Cotlliure; curiosament, el seu millor amic en l'institut, Daniel, també se'n va a passar l'estiu en una localitat costanera del sud de França, Argeles. Allò que en principi semblava que anava a ser un estiu avorridíssim, es converteix en tot un munt d'aventures i meravelloses experiències que els deixaran una empremta inesborrable. Només aplegar-hi Yiyang coneix Gerard i el seu amic Achmed; prompte tots faran bona amistat. Tanta que decideixen, junt a Daniel, anar un cap de setmana a casa de la cosina de Gerard i és aquí on comencen totes les seues aventures estiuènques. Els cinc joves es faran grans

amics, l'amor també sorgeix entre alguns d'ells i finalment un misteriós paquet que els aplega a tots els unirà encara més per haver compartit una experiència inoblidable.

Comptada en clau d'aventura, *Crònica d'estiu* és un llibre entretingut, correctament escrit i que documenta sobre alguns fets històrics respecte als càtars. Un relat molt idoni per a adolescents als qui, a més a més d'instruir sobre temes relacionats amb la història, se'ls alligona subtilment sobre uns altres valors amb el fet de la convivència racial (per a aquest fi els protagonistes són de diferents nacionalitats i races), la companyonia, la solidaritat, el respecte a les altres cultures i religions, pel medi ambient... El lector jove que s'endinsa en aquestes pàgines de seguida simpatitzarà amb els protagonistes, i per als tutors que s'hi apropen, trobaran reminiscències a les històries de la popular escriptora britànica Enid Blyton, especialment les dels cinc i els set secrets, que van fer les delícies de molts adolescents en els anys cinquanta i seixanta. Com en tots els llibres de Bullent dedicats als joves, *Crònica d'estiu* inclou un quadern de propostes didàctiques per a professors que treballen amb aquests textos en els col·legis.

□ Lourdes Rubio

Els esclops viatgers

Rojo i Azul són dos esclops molt diferents entre si. Un és inquiet i aventurer, i l'altre tranquil i tímid. Un dia la seua propietària els oblida vora mar i tots dos se'n van mar enllà, fins a Àfrica, cadascun a un lloc diferent. Allí els esclops faran noves amistats: persones que els duran als seus peus i els donaran uns altres usos.

LOS ZUECOS DE LA TÍA CASILDA

ANA GÓMEZ-PAVÓN

IL·LUSTRACIONS D'ANA GÓMEZ-PAVÓN

COL·LECCIÓ «HISTORIAS CON MIGA»

BRIEF EDICIONES, VALÈNCIA, 2007

Los zuecos de la tía Casilda conta la història d'una xiqueta, Maria, que, en fer set anys, rep com a regal els esclops de la seua tia. Maria ja els utilitzava per no banyar-se els peus quan regava les plantes de l'hort.

La menuda queda tan il·lusionada amb ells que se'ls duu a la platja i allí els acaba perdent mar endins. Els dos esclops, Rojo i Azul, cadascun per un camí diferent, arribaran al continent africà. L'un, Rojo, quedarà en mans d'un xiquet de pell obscura i cabell arrissat, el qual el farà servir per a jugar amb els altres xiquets i li donarà distintes utilitats: vaixell, cotxe sense rodes i casa.

D'altra banda, Azul, arriba a un port de pescadors. El replega un xiquet que s'aguantava sobre una sola cama i que portava una crossa. També esta persona li donarà una utilitat, com ara posar-se'l per no cremar-se amb l'arena o no xafar els hams.

Los zuecos de la tía Casilda és una obra adreçada al públic infantil a partir de sis anys, en què l'autora dóna vida i humanitza uns objectes inanimats com uns esclops. La fi del conte enllaça amb el tòpic del fi feliç, molt propi de les obres adreçades al públic infantil. En aquest cas, els objectes, a més de ser feliços ells mateix, provocaran que una xiqueta compartisca la seua felicitat amb dos persones diferents situades a l'altra part de la Mediterrània.

El llibre està escrit en castellà i l'autora, Ana Gómez Pavón, proposa uns exercicis finals en què es repassen els principals ensenyaments de l'argument. Amb ells, els joves lectors hauran de reflexionar sobre el que han llegit i aniran descobrint el seu món interior.

La societat en què vivim, cada vegada més plural, també té el seu reflex en el llibre, amb el viatge que els esclops fan a una societat diferent, però alhora igual, amb persones que tenen els mateixos sentiments.

Com és propi de les publicacions adreçades als lectors infantils, l'obra té un ampli desplegament gràfic que complementa el text. Les il·lustracions, així, adquireixen un important paper i mostren sentiments, comportaments, actituds o expressions que ajuden a interioritzar el contingut.

D'altra banda, la col·lecció en què es troba *Los zuecos de la tía Casilda*, «Historias con Miga», té com a objectiu mostrar l'interior d'aquelles persones que escriuen els llibres: persones que eduquen en valors. Les obres són en diversos gèneres, com ara el conte, la novel·la, la poesia i el teatre.

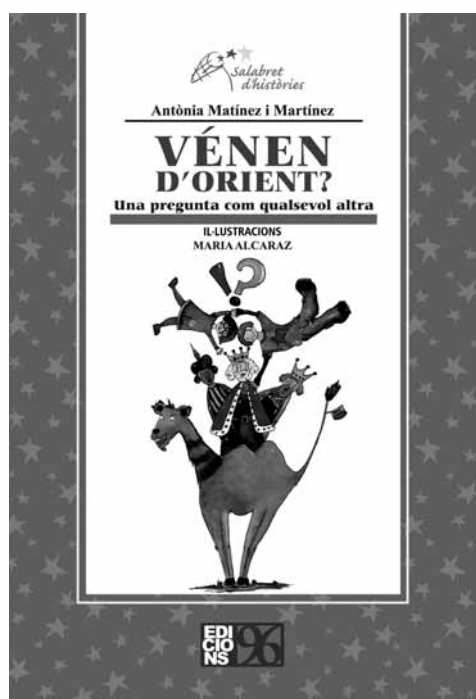
Ana Gómez Pavón (València, 1960) és llicenciada en Dret i especialista en traducció anglés-espanyol. Esta obra ha suposat el seu debut com a autora i il·lustradora en el món de la literatura infantil. Ha guanyat en dues ocasions el primer premi del Concurs de minicontes de l'Escola Oficial d'Idiomes de València.

□ Agustí Hernández Dolz

Real com la magia mateix

Tot un món es pot ensorrar a partir de la crua reflexió d'un xiquet: «Per la televisió hi ha una propaganda que diu de donar diners a xiquets i a xiquetes d'altres pobles més pobres per tal que també tinguen Nadal. Això què significa?, eeeeh!! eeeeh!! Doncs... que si els Reis Mags existiren, els portarien regals encara que foren pobres.» En les mans hàbils de la narradora està reconduir la situació.

VÉVEN D'ORIENT? UNA PREGUNTA COM QUALSEVOL ALTRA
ANTÒNIA MARTÍNEZ I MARTÍNEZ
IL·LUSTRACIONS DE MARIA ALCARAZ
COL·LECCIÓ «SALABRET D'HISTÒRIES», 6
88 PÀGINES

EDICIONS 96, CARCAIXENT, 2007

Antònia Martínez i Martínez és mestra de professió i de vocació. Aquest *Véven d'Orient?*, amb el subtítol afegit d' *Una pregunta com qualsevol altra* és el seu segon llibre i després d' *Exercir de fill no gens fàcil* (Edicions 96, 1999) sabem que continua molt interessada per treballar el diàleg amb sentit de reciprocitat entre els adults i el jovent. És el cas del llibre que motiva aquestes línies, on un grup d'alumnes d'una escola, en edat de qüestionar veritats fins aleshores inqüestionables, s'engresca en un debat al voltant de l'existència o la inexistència dels reis mags d'Orient. La mestra, de nom Laia, per tal d'aportar una miqueta de llum a l'assumpte, rescata del record una història personal, on el seu germà, Edgar, i tota la seua família viuen una experiència divertida, tendra i molt suggeridora en relació amb els màgics personatges reials.

Al marge de l'amenitat de la història, de la riquesa expressiva, de l'adequació versemblant i actual en els diàlegs dels personatges, el llibre compta amb uns elements que val la pena remarcar. En primer lloc, la naturalitat de l'autora, que ni jutja ni adoctrina, a l'hora de tractar les inquietuds, les dèries, les preocupacions dels xiquets, que comparteixen i irremeiablement participen i s'impliquen en el món dels adults.

La relació humana entre aquest grup d'alumnes, així com la que Antònia Martínez recrea a través dels personatges que componen la família de Laia, és un altre dels aspectes interessants del llibre que l'autora domina amb destresa. Especialment atractiva resulta en aquest sentit la convivència dels dos germans, Laia i Edgar. Ell, el major, és l'element que fa de pont entre la situació d'equívoc i de sorpresa que el seu propi comportament genera, i la imaginació meravellada i desbordada de la germana menuda.

Si bé és la intervenció crua i contundent d'un xiquet (la que s'ha transcrit a l'inici d'aquestes línies) la que ha motivat la intervenció de la mestra en el relat d'aquesta història, la interrogació del títol expressa la intenció oberta de

l'autora: ni la narració exemplar, ni el poder d'atracció de les peripècies que viuen els personatges no són suficients, ni menys encara contribuiran a imposar cap conclusió unànime entre l'auditori o, per extensió, entre els lectors i lectores d'aquest llibre. Cadascú haurà d'acabar extraient les seues conclusions personals a l'hora de resoldre aquest enigma que, després de tot, marca un abans i un després en la maduresa emocional dels infants. Per continuar afectats per la mateixa màgia que ells, us recomane que feu un exercici sa: obriu el llibre d'Antònia, feu-vos passar per xiquets, pels alumnes de Laia i, com ells, connecteu els radars, vireu els ulls, «brillants i encuriosits periscopis», feu-vos amics del silenci i deixeu-vos encisar pel poder de persuasió de les paraules de la mestra. Al cap i a la fi, qui de vosaltres no s'ha preguntat mai per la misteriosa existència de Ses Majestats els Reis d'Orient?

□ *Maria Josep Escrivà*

Música, il·lustració i text fan cançó i fan conte

En la col·lecció «Contem i Cantem», el cantautor Paco Muñoz canta per als xiquets i xiquetes cançons populars infantils valencianes. La lletra i la música s'acompanyen de les il·lustracions d'Anna Roig, de manera que música, il·lustració i text fan cançó i fan conte perquè es poden llegir i es poden cantar. La iniciativa editorial inclou propostes didàctiques gratuïtes, elaborades per Núria Ferrer i Sendra, per als ensenyants que les sol·liciten a l'editorial Edicions del Bullent.

LA MASERETA

PACO MUÑOZ

IL·LUSTRACIONS D'ANNA ROIG

COL·LECCIÓ «CONTEM I CANTEM», 1

24 PÀGINES

EDICIONS DEL BULLENT, PICANYA, 2007

LA NIT DE NADAL

PACO MUÑOZ

IL·LUSTRACIONS D'ANNA ROIG

COL·LECCIÓ «CONTEM I CANTEM», 4

22 PÀGINES

EDICIONS DEL BULLENT, PICANYA, 2007

Cada cançó que dona títol a cada un dels llibres de la col·lecció té una història pròpia, la història de la cultura i de les arrels d'un lloc de la geografia valenciana que Paco Muñoz mateix explica abans de començar cada conte. L'objectiu de cada llibre de la col·lecció «Contem i Cantem» és comú: que la llengua i els significats que atresora continuen vius entre nosaltres i que es transmeten a les generacions futures els coneixements dels nostres avantpassats. En cada llibre Paco Muñoz canta una cançó que el lector pot seguir llegint la lletra però també la música, perquè està acompanyada de les notes amb què s'ha de cantar. Cadascuna de les cançons té a més una història pròpia vinculada estretament amb Paco Muñoz i la manera en què ell la va aprendre o la va escoltar per primera vegada.

La Masereta és un nom que ve de la gent que vivia als masos. La gent de la Mariola anomenava *maseros* o *maseres* a les persones que vivien en eixes casetes de camp de la muntanya. La cançó conta la història d'una xiqueta que era masera i que tenia molt mala memòria. Una nit, el seu avi li va ensenyar una cançó perquè no s'oblidara del que dinaven cada dia a casa i així va explicant tot el que la masereta porta del mercat i què és el que es menja cada dia a casa.

Muñoz proposa als lectors que facen gran la cançó afegint el que cadascun menja a sa casa, perquè la cançó original únicament anomena allò que formava part de la dieta de la masereta i, és clar, cadascú la pot personalitzar.

En l'altre llibre, *La Nit de Nadal*, Paco Muñoz escriu una cançó que li va ensenyar el professor de cant Agustí Alaman quan ell tenia 10 anys. Es tracta d'una nadala que a Muñoz li va semblar curta i que s'ha anat fent gran. Anys després de l'ensenyament del professor Alaman, mossén Lluís Halcon li la va ensenyar sencera, en una versió que és la que ara Edicions del Bullent publica. La nadala parla del naixement del xiquet Jesús i com el pare i la mare se l'estimen i tenen cura que dorma bé. El seu origen sembla que es troba a la comarca dels Ports; per això hi ha algunes paraules que Muñoz no acabava d'entendre, com ell mateix explica.

Cada llibre inclou escrita la música i la referència del disc compacte de Paco Muñoz on es pot trobar la cançó. A més, cal destacar les il·lustracions expressives i coloristes d'Anna Roig.

□ Anna Gimeno

Cràpules amb talent

«Aquest cràpula és un home amb molt de talent. Neuròleg, pintor, compositor i crític musical, pianista i violinista, dramaturg, periodista, escriptor de contes i un home amb una ambició i amb una energia sobrehumanes. És un malparit, evidentment, però també ho són molts personatges, dels quals no tindriem res més a dir», Arthur Phillips, en la introducció del llibre *The Diary of Géza Csáth*.

CUENTOS QUE ACABAN MAL

GÉZA CSÁTH

TRADUCCIÓ DE DIXON. S. LINGÜÍSTICOS

COL·LECCIÓ «NARRATIVAS EL NADIR», 19

136 PÀGINES

EL NADIR, VALÈNCIA, 2007

L'autor de *Cuentos que acaban mal* gaudeix d'una d'aquelles biografies impagables (amb tots els elements neces-

saris per fer-ne una llegenda), esfereïdores (morfinòman, es va suïcidar després d'assassinar la seua dona) i comprimides (en trenta-dos anys que va viure, va donar mostres evidents d'un talent sense límits formals ni de contingut). El psiquiatra hongarés József Brenner (1887-1919), que firmava amb el pseudònim de Géza Csáth, és un d'aquells casos en què l'autor real (un home d'un nihilisme moral inquietant, de conviccions freudianes i ambicions maleïdes) es fusiona perfectament amb l'autor model dels contes. Quan, corpresos, avancem en la lectura d'aquests contes a la vora de l'abisme, no podem evitar preguntar-nos què hi havia en la ment d'aquell home d'una intel·ligència privilegiada però mancat d'escrúpols i de gens de sentit de la pietat.

Cuentos que acaban mal és una descripció dels racons més foscos de l'activitat humana. Amb un estil directe que no dóna lloc als equívocs, Csáth hi dissectiona les actituds humanes més repulsives o més inquietants; hi descriu la petita humana amb una crueltat esfereïdora. No són contes sanguinolents, i això

és el que els fa més abassegadors. Amb una sola frase, és capaç de semblar la desolació més infinita en la ment del

lector: «*Incluso la escuela resultaba más interesante y divertida, ya que el nuevo maestro, Mihály Szladek –un hombre alto, con cara roja y voz fina– nos mandaba pegar.*» Els personatges de Csáth són gent del carrer, tipus «qualssevol», que obeeixen, en les accions quotidianes, els codis d'honor i de bona educació que dicten els costums europeus més tradicionals. I, tanmateix, el laberíntic cervell humà, quan s'hi combinen sentiments profunds i mancances de tot tipus, els converteix en sàdics sense pietat, xiquets i xiquetes que conviuen amb la crueltat, víctimes i botxins alhora.

El llibre arriba quasi paral·lelament al *Mil cretins*, de Quim Monzó. Per un atzar, els hem hagut de llegir gairebé alhora, cosa que ens ha permès de no haver de descongelar el somriure, de no haver d'expandir un cor comprimit, de no haver de reprendre l'alè. Es tracta de dues obres que, d'una banda, dignifiquen el gènere de la narrativa breu i, de l'altra, són capaces d'exemplificar les ordres que ens mana la part més desconeguda o inquietant del cervell humà.

□ Maite Insa

Una senda invisible

Las maneras de dibujar una ciudad, para quien no la conoce, son múltiples. Alejándonos de los tópicos de libros de viajes, que es una de las intenciones del editor de Media Vaca a la hora de configurar su colección «Mi hermosa ciudad», una de esas maneras puede ser ofrecer un catálogo de personajes relevantes, por diversos motivos, que han nacido y vivido en ella a lo largo de los siglos.

ZARAGOZA

JOSÉ LUIS CANO

COL·LECCIÓ «MI HERMOSA CIUDAD»

180 PÁGINES

MEDIA VACA, VALÈNCIA, 2006

Ellos configuran una «senda invisible»: sus vidas y avatares nos dicen tanto porque han dado lugar a todo aquello que integran el concepto objetivo y subjetivo de la palabra «ciudad», lo material e inmaterial que la constituye. «Prométeme construir una senda que pueda recorrer», cantan los zaragozanos Héroes del Silencio.

José Luis Cano (Zaragoza, 1948), pintor, ilustrador, diseñador gráfico, escritor, una de las figuras más destacadas del mundo cultural zaragozano, nos muestra su ciudad a través de un compendio de ochenta biografías de personajes destacados. El grueso corresponde a los nacidos en los siglos XIX y XX. De todos ellos, sólo cuatro son personajes vivos y sólo una de esas biografías no ha sido realizada por el autor: se trata de la suya propia.

El libro, en formato cuadrado y a dos tintas, se inicia con una frase contun-

dente: «En el principio fue el cierzo», elemento definidor de Zaragoza por antonomasia (quienes hemos vivido allí lo corroboramos). Le sigue un despliegue de personajes, célebres unos y populares otros, encabezados por la virgen del Pilar: Francisco de Goya (que excepcionalmente posee dos entradas), Santiago Ramón y Cajal, Palafox, Fernando el Católico, la pianista Pilar Bayona, nexos de unión de algunos personajes, la lexicógrafa María Moliner, el escritor Baltasar Gracián o el cineasta Luis Buñuel comparten ciudad con Dominguito del Val, San Lamberto, Santa Engracia, mártires; con María Ráfols o Agustina de Aragón, heroínas; con Miguel Pellicer, Marisica, Pedro Díaz Layas, personajes populares. Las biografías son breves pero de largo recorrido y contienen anécdotas poco conocidas, en el caso de personajes relevantes, acontecimientos, gestos, rebeldías... que definen a los biografiados enteramente. Son casi decantaciones químicas, síntesis magistrales de su trayectoria vital.

La enumeración no sigue un orden cronológico (visible en el índice), pero los personajes están relacionados por un elemento que funciona a modo de testigo: un nombre, una conexión familiar, una profesión, un objeto, un espacio o lugar. Descubrir durante la lectura qué es aquello que relaciona

a un personaje con el anterior y el que le sigue se convierte en un juego: ¿qué conexión puede haber entre la figura de Avempace y Alfonso el Batallador? Puede ser su grandeza. Sólo que en cada caso la grandeza es de distinto calado: si en el primero es sinónima de agudeza e inteligencia, de sabiduría, en el segundo lo es de valentía y magnitud (la de su estatua en un parque zaragozano). Es una obviedad decir que el humor se esconde en muchas descripciones. En otras, endulza la tragedia inherente al personaje.

Las ilustraciones que acompañan a cada biografiado poseen un carácter predominantemente gráfico, donde destaca la línea sencilla y contundente.

Ellas, además, ofrecen una narración paralela y complementaria, oculta, que provocan, en algunos casos, un cierto halo de misterio (¿Por qué esa mirada triste en María Teresa de Vallábriga? José Luis Cano utiliza en este caso como referente uno de los cuadros que de ella hiciera Goya en 1783 en Arenas de San Pedro); en otros, auténtica hilaridad, como la correspondiente a Ramón Pignatelli, cuyo gesto es cercana traducción de las palabras latinas inscritas en la fuente de los Incrédulos, obra levantada bajo sus auspicios.

□ Ana Isabel Caro

Certesa de la incertesa

Una breu història, potser d'amor, demostra el talent de Jordi Pastor a l'hora de retratar unes hores d'existència quotidiana en la vida de dos desconeguts i dotar-les d'una transcendència estranya i intangible.

ENCUENTRO

JORDI PASTOR

COL·LECCIÓ «SOLYSOMBRA», 47

---

64 PÀGINES

EDICIONS DE PONENT, ALACANT, 2007

El contrast, ja des de la portada, es produeix entre una persona que sembla esclavitzada per la quotidianitat (el novel·lista d'èxit Pedro Sanblás, que ha signat un *best-seller* titulat *Los pilares del código*, que ell mateix s'encarrega d'acabar-nos a mitjan camí que «Es una mierda»), i una altra que sembla condemnada a perdre-la (Gina, una jove que al començament del relat descobreix que al barri d'Horta, on viu, acaben de quedar destrossats diversos edificis amb motiu de les obres del metro, un esdeveniment que tingué lloc en realitat, tristament, l'any 2005 a Barcelona, i que va dur diverses persones a perdre les seues llars de manera tan inexplicable com vergonyosa).

Allò que desencadena la trobada entre tots dos personatges és el fet que ell –en el detall més aparentment injustificable del relat, però que en qualsevol cas podria haver ocorregut també de totes maneres– ha somniat amb el número de telèfon d'ella, i li telefona justament quan va pel carrer i es troba, de tots els llocs possibles, passant pel costat d'un banc on ella seu, torturant-se per la incertesa davant la possibilitat d'haver-se quedat sense casa. A partir d'aquest moment, que sembla propi de Paul Auster per la ominosa presència de l'atzar –precisament un dels autors, juntament

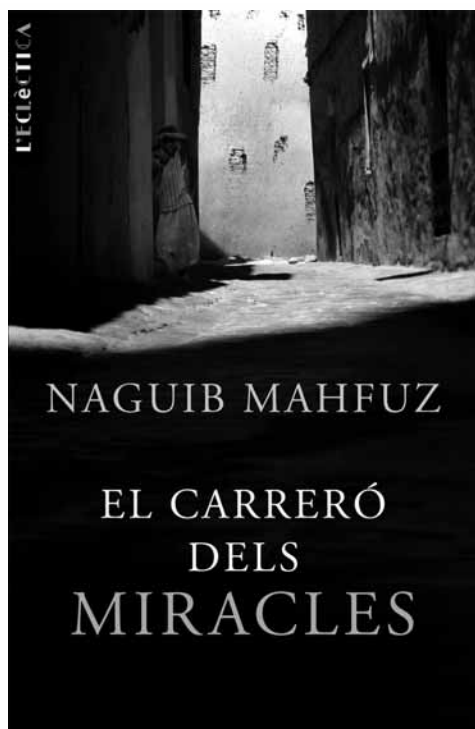
amb David Lynch, que cita Miguel Ángel Barral al text que clou l'àlbum–, es desenvolupa una peripècia que podria ser quotidiana, però que sembla impregnada d'un alè metafísic i fatal que la condueix a un desenllaç tan fatídic i inexplicable com enlluernador. El fet és que Gina no haurà perdut la seua casa, però alguna cosa terrible passarà, en tot cas, i gairebé ens semblarà escoltar els engranatges del destí en acabar la lectura, malgrat que no haja passat res que no podria haver ocorregut sense que hagueren intervingut igualment.

D'altra banda, resulta increïble que fins i tot en una història tan plena de subtileses i capaç de manejar amb tanta elegància les vides corrents hi haja errors tan grossos com «¿*Qué voy ha [sic] hacer?*» (p. 36) o «*Alguien te hubiera hechado [sic] una mano*» (p. 43). No obstant això, el fet que al final *Encuentro* deixi la mateixa sensació que alguns dels millors contes de Raymond Carver –textos excepcionals que pràcticament cap còmic, *slice of life* o no, m'havia recordat fins ara– demostra que, encara que els errors tipogràfics semblen ja un mal endèmic de la indústria editorial espanyola, hi ha coses més importants en aquesta vida i en aquesta mort.

□ Felip Tobar

El carreró dels miracles

En un carrer estret i lúgubre del Caire hi conviuen els seus veïns bregant contra la pobresa i la rutina. Sobre ells planeja una tristor que de tant en tant s'esvaeix per deixar pas a les engrunes d'un àpat que tots volen reparar-se, la guerra; però la seua batalla va molt més enllà: resignar-s'hi o fugir-ne.

EL CARRERÓ DELS MIRACLES

NAGUIB MAHFUZ

TRADUCCIÓ D'ISAIES MINETTO I JOSEP FRANCO

COL·LECCIÓ «L'ECLÈTICA», 140,

314 PÀGINES

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2007

Naguib Mahfuz (el Caire, 1911-2006) és un dels cronistes que amb més llum, realisme i sentit crític ha parlat en les últimes dècades de l'Egipte contemporani. *El carreró dels miracles* és, en aquest sentit, una de les seues obres que millor s'apropa a aquest retrat, una faceta que ja va iniciar en els anys cinquanta amb novel·les com *El lladre i els gossos*.

Defensor de la llibertat d'expressió, del laïcisme i de la convivència entre cultures, Mahfuz és, a hores d'ara, el primer i únic escriptor en llengua àrab guardonat amb el premi Nobel. Així doncs, i sempre des del compromís amb el seu poble, aquest autor ha sabut denunciar en la literatura la pobresa, la intolerància, la contradicció i la resignació sota les quals viuen gran part dels àrabs, i en especial, les dones.

Una actitud crítica, però serena, és, sens dubte, el que li ha donat peu a narrar amb versemblança i humor situacions

clarament sòrdides, dignes de la millor crònica literària. És així com van néixer les històries múltiples i corals d'aquesta novel·la, viscudes tant per individus de classes populars de la petita burgesia, com per espellifats, o rics *macarres* sense escrúpols.

Veïns, amics o clients, tots ells configuren un aparador força embriagador de dotze personatges amb històries ben diverses de contar, on cadascun manté una relació peculiar amb el seu barri. En realitat són relats aïllats, però mantenen en tot moment un fil que els embasta: *el carreró dels miracles*.

Ben mirat, tenim al davant un conjunt de vides marcades per dues dualitats: la resignació o l'ambició, la tradició o la modernitat. Tots aquests són sentiments ben presents entre un veïnat que viu una doble vida: una privada darrere de les portes i les finestres, i una altra de pública al carrer, al café i a les places. Dues esferes, però, que de tant en tant traspassen els llindars i allò que succeeix a casa arriba al carreró i viceversa.

Tot i així, trencar les normes és gairebé una ofensa impensable. L'obediència als costums i als homes savis, i un masclisme arrelat en els seus comportaments fan d'aquesta societat un món on l'heterodòxia pot dur conseqüències molt negatives. Tant és així, que quan quel-

com intenta prosperar al marge de la tradició –siga com siga– la fortuna li gira la cara i acaba pagant bé amb la dignitat, bé amb la vida mateix.

Però a pesar de ser tan sòrdida i enganyosa, la misèria d'aquest carreró està curulla de vida perquè l'atmosfera creada per Naguib Mahfuz en *El carreró dels miracles* il·lumina un món enfosquit al que encara li queda una esperança.

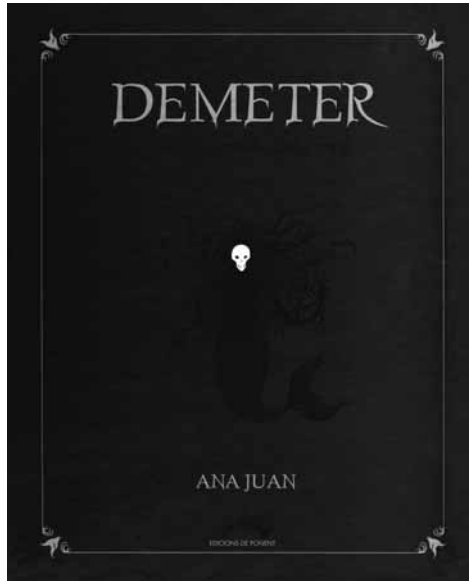
És en aquest terreny on el novel·lista àrab ha creat una literatura que s'arrapa a la pell de la realitat més pròxima sense abandonar els valors universals de tota condició humana.

□ Lourdes Toledo

Viatge al·lucinant

Edicions de Ponent enceta una nova col·lecció dedicada a «oferir-nos les pors més personals d'alguns dels millors dibuixants contemporanis». S'obri amb un títol d'Ana Juan, que ja signà l'extraordinari *Snowwhite*.

DEMETER. CUADERNO DE BITÁCORA

ANA JUAN

COL·LECCIÓ «EL CUARTO OSCURO», 1

96 PÀGINES

EDICIONS DE PONENT, ALACANT, 2007

Enlluernada per Bram Stoker, autor de *Dràcula* i únic destinatari de la dedicatòria inicial de l'obra, Ana Juan efectua una recreació visual dels passatges de la novel·la en què el vampir abandonava les seues terres per viatjar «de Varna a Whitby», a bord del vaixell anomenat *Demeter*, on la tripulació en sofria les conseqüències amb avatars diversos. En principi em feia por que s'utilitzara el nom de Bram Stoker en va, ja que és la sensació que sovint produeixen certs productes oportunistes que, justament sota el pretext de la fidelitat a l'autor i a l'obra originals, han fet coses completament irrespectuoses amb tots dos. Tanmateix, després d'una acurada introducció de Felipe Hernández Cava –director d'aquesta nova col·lecció– en què se'ns relata amb concisió admirable la dissortada vida de l'autor d'origen irlandès, ja no ens queda cap dubte que ens trobem amb un producte molt més acurat que la mitjana. Ho certifiquen igualment la cuidada atmosfera dels dibuixos i dels textos en general, començant per detalls tan curiosos com els diversos papers utilitzats –els semi-transparents inicials i finals semblen evocar recursos cinematogràfics amb gran eficàcia, i el qui haja vist l'àlbum ja sabrà què vull dir–; és la peculiaritat d'un estil que juga sovint més amb

allò invisible que amb allò visible, o amb el retrat de les sensacions més que no pas de la realitat. La mateixa autora ja va demostrar amb *Snowwhite* (un còmic ressenyat al número 6 de *Lletres valencianes* per Teresa Villarroya), una impressionant habilitat per a il·luminar relats més o menys coneguts amb una innegable idiosincràsia (i amb una personal obscuritat). Potser això li va dur el reconeixement del premi al millor llibre il·lustrat en llengua castellana de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència de l'any 2001, però fa més anys encara que l'empremta de l'autora ha fet la volta al món en il·lustracions que es poden veure en portades com la d'un disc de Joe Cocker o les de la publicació *The New Yorker*. Amb una fascinant habilitat per a crear atmosferes, capaç de dominar la planificació visual com ben pocs, Ana Juan torna a demostrar amb *Demeter* un talent fora de qual·sevol dubte.

□ Felip Tobar

Comportamientos humanos

Un libro como los de antes, donde cada paso en su ejecución es una profesión de amor al objeto en sí. Un objeto que despierta la predisposición de los sentidos con sólo ejercer el tacto y, después, la mirada: primero a su exterior; después al enigmático interior. Un interior que nos despliega todo un mundo de personajes y situaciones, indicios de las dudas e inquietudes del autor.

CUENTOS DE LA ESTRELLA LEGUMBRE

JAVIER OLIVARES

COL·LECCIÓ «GRANDES Y PEQUEÑOS», 116 PÁGINAS

MEDIA VACA, VALÈNCIA, 2005

Es lo primero que destaca de *Cuentos de la estrella legumbre*: lo bien editado que está.

Cuentos de la estrella legumbre recoge setenta y siete cuentos de Javier Olivares (Madrid, 1964, ilustrador en prensa, revistas y publicaciones infantiles –suyas son las ilustraciones de *Los niños tontos* de Ana María Matute, editado por Media Vaca y merecedor del Premio al Mejor Libro Ilustrado Valenciano en el año 2000–, autor de cómics y de animación, escritor), aparecidos de manera dispersa en diversas revistas españolas desde 1990: *Krazy Comics*, *El Pregonero*, *El Fingidor*, *Ganadería Trashumante*, *Idiota y Diminuto*, *Recto y Tos*. Una primera recopilación de estos cuentos se publicó en 2001 en *La Caja Negra* de editorial Glénat. La actual edición de Media Vaca incluye la

totalidad de los mismos más inéditos y bocetos de algunos de ellos.

La historia del faquir Pedro Offenbach abre y cierra un libro (lo que le dota de un cierto halo de unidad) constituido por historias diversas (por su argumento, protagonistas, alcance y profundidad) que son un catálogo de comportamientos humanos donde predomina la visión negativa, el posicionamiento hipócrita y a la defensiva, el lado más triste del yo, de tintes muchas veces paranoico. Un catálogo de seres que ya no saben vivir en armonía y caminan hacia la destrucción. El determinismo, que tantas páginas necesitó en la novela decimonónica, reaparece, breve y conciso, en algunos relatos. Los *Cuentos de la estrella legumbre* debemos leerlos como auténticos cuentos que son: algunos próximos a una poética plagada de complejas y personales metáforas que provocan una ciertamente difícil accesibilidad, de tan crípticas y enigmáticas; otros, con una estructura narrativa completa (a pesar de la brevedad): el grueso de la historia está implícita, lo que les acerca al concepto de microrrelato:

«Recuerdo mi futuro.

Y no se parece nada a este presente por el que vago titubeante» (Cuento 43).

Los hay que son dignos herederos de la narrativa de tradición oral.

Cada cuento de la estrella legumbre ocupa una página donde texto e imagen (en muchas ocasiones solo una) son un todo indisoluble («Soy partidario de la ilustración no redundante, que completa, que amplía» opina Olivares en una entrevista). La variedad de propuestas gráficas es muy amplia (aunque se observa una tendencia a la estética expresionista), reflejo del amplio registro imaginativo y creativo del autor, de su necesidad de experimentación, y de la libertad que le ofrece el formato elegido. Esta circunstancia también facilitó la colaboración de amigos en algunos cuentos, bien en su redacción o en la propuesta de ilustración (algunas brillantes, otras absolutamente prescindibles).

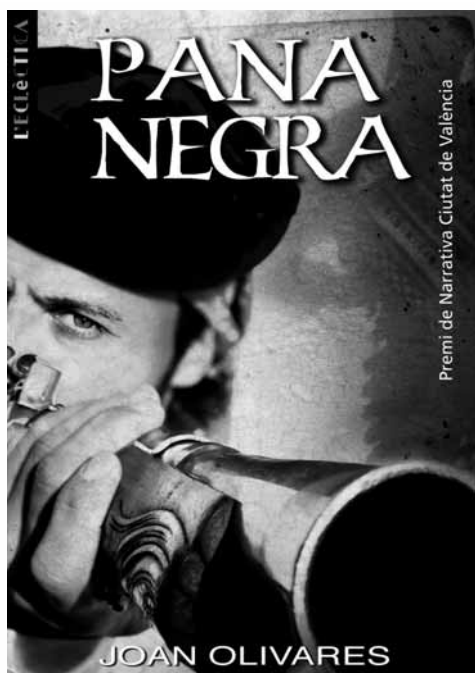
El resultado final es un libro con cierto aire compacto, sí, aunque distingamos diferentes alturas, y en donde se observa una maduración argumentativa, apreciable en las historias surgidas a partir del 2000: la influencia de los años y la experiencia catalizan una mirada cargada de conocimiento y, finalmente, de comprensión.

□ Ana Isabel Caro

Un bandoler valencià de llegenda

Basada en una llegenda popular encara coneguda i transmesa de pares a fills a la Vall d'Albaida, *Pana negra* conta la història d'un dels bandolers valencians més admirats i temuts del segle XIX.

PANA NEGRA

JOAN OLIVARES

PREMI DE NARRATIVA «CONSTANTÍ LLOMBART», 2006

COL·LECCIÓ «L'ECLÉCTICA», 141, 244 PÀGINES

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2007

Joan Olivares acaba de publicar *Pana negra*, obra amb la qual va ser guardonat l'any 2006 amb el Premi de Narrativa Constantí Llobart Ciutat de València.

No és la primera vegada que l'escriptor d'Otos fa una novel·la sobre un personatge històric. En *Vespres de sang* i *L'estrep* l'autor ja havia recorregut a aquesta mena de personalitats històriques. Personatges que li serveixen per a novel·lar, per a fer ficció a partir de la llegenda. La fórmula, en el cas d'Olivares, és sempre la mateixa: a partir de les dades històriques que ens han pervingut fins als nostres dies –gràcies a un treball de documentació rigorós, d'indagació en arxius i de repàs bibliogràfic sobre un personatge històric per part de l'autor– i de les *històries* que ens han estat transmeses oralment, per via popular, Olivares reconstrueix un mosaic que fins al moment es trobava dispers, descontextualitzat, fragmentat en mil bocins desordenats, parcialment conservats. És aquesta la matèria primera de l'escriptor de la Vall d'Albaida.

En el cas de *Pana negra*, Olivares, segons ha confessat recentment en més d'una entrevista, la distància entre les dades històriques i la llegenda popular és insinificant, és a dir, que llegenda i histò-

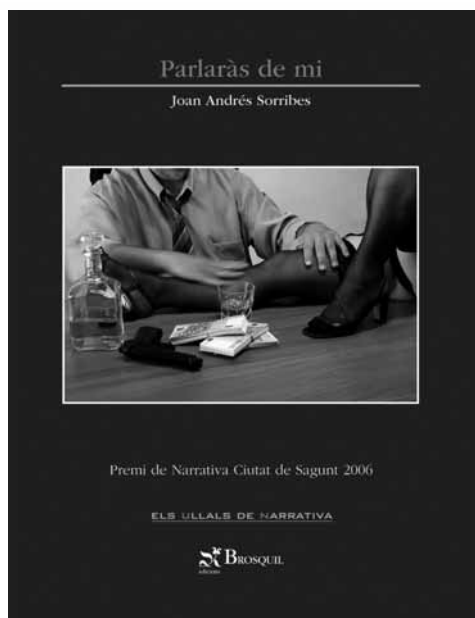
ria coincideixen quasi fil per randa, la qual cosa fa encara més creïble i fascinant la figura del personatge de la novel·la. Però qui era aquest personatge que inspira *Pana negra*? Qui era Marià Seguí i Calatayud, més conegut com el Gatet d'Otos? La novel·la de Joan Olivares ens ho explica clarament. El Gatet d'Otos fou un bandoler del segle XIX que es va fer famós, sobretot, a les comarques valencianes de l'Alcoià, el Comtat i la Vall d'Albaida, tot i que la llegenda –i també la documentació de l'època– testimonia que el seu radi d'acció va arribar fins a Sierra Morena. Però el més extraordinari d'aquest roder valencià és que inspirava l'admiració i l'adhesió quasi incondicional del poble, fins i tot entre les seues víctimes, possiblement perquè les seues accions delictives es devien sempre a una *raó* que, sense justificar-les, les explicava amb solvència: la major part de les malifetes del Gatet d'Otos responien a una causa justa, una *raó* que s'alienava amb les necessitats del poble menut, pobre de solemnitat i subjugat a l'esclavatge a què era sotmès pels amos. Un altre element que va contribuir a enfortir la llegenda del Gatet d'Otos fou la seua habilitat per escapolir-se de la Guàrdia Civil, de l'autoritat, d'esmunyir-se del setge dels seus perseguidors. La seua agilitat física i mental va engrandir, més encara, la figura d'aquest heroi popular. L'admiració i l'adhesió incondicionals entre la seua gent arribà fins al punt que

un dels més prestigiosos advocats de l'època, Antonio Aparisi y Guijarro, va voler intercedir per ell: el va defensar i va aconseguir que li permutaren la pena capital per la cadena perpètua. El cas del Gatet d'Otos és el de l'heroi que aglutina o personifica les demandes dels pobres –una espècie de Robin Hood valencià–, un personatge temut i admirat alhora, una llegenda que encara ara, en l'època de la uniformització, es transmet de pares a fills a la Vall d'Albaida, i qui sap si encara més enllà. L'encert d'Olivares rau a fer servir aquest material històric dispers per fer-ne una novel·la. Així, el protagonista passa de la llegenda popular a la literatura, i amb això s'assegura una altra manera de perdurabilitat en el temps, ja que d'ara endavant les possibilitats que aquella llegenda siga transmesa de pares a fills seran cada vegada més insòlites. Un altre encert d'Olivares a l'hora de novel·lar la història del Gatet d'Otos és la manera com estructura la novel·la. L'autor combina amb mestria i amb calculada dosificació els materials històrics –cròniques periodístiques i documents juridicoadministratius de l'època– amb la narració. Tot plegat fa d'aquesta novel·la una història atractiva, lingüísticament impecable, molt interessant des del punt històric i etnogràfic, imprescindible per a la coneixença d'un temps i d'una època nostres no tan remotes.

□ Juli Capilla

Orfes de documents

Joan Andrés Sorribes, escriptor que fins el moment havia usat el seu potencial narratiu per a la novel·la històrica rural, canvia de registre en aquest relat que xafa de peus a terra en la actualitat més recent, amb crues històries de «ciudadans del món», eufemisme dels immigrants sense papers.

PARLARÀS DE MI

JOAN ANDRÉS SORRIBES

COL·LECCIÓ «ELS ULLALS DE NARRATIVA»

247 PÀGINES

EDICIONS BROSQUIL, VALÈNCIA, 2007

El Club Tropicàlia és el principal lloc on se succeeixen els fets d'aquesta novel·la i que s'emmarca dins d'un altre escenari perfectament reconeixible en la nostra geografia costera valenciana. L'argument se centra en aquells immigrants vinguts a la recerca de millorar la seua vida i que, tanmateix, com els peixos menuts, van a parar a la panxa del peix més gros. Són personatges enxampats en la seua situació, com en un parany; així ho reconeix un d'ells, en lamentar-se de «no poder desempallegar-se de la vida que m'han tirat a sobre el món i les circumstàncies». Són els desfavorits d'una societat on uns quants membres posen preu al cos i, fins i tot, a la voluntat humanes. Personatges esclavitzats pel deute, víctimes d'una compra-venda a mans poderoses que no dubten a exercir el seu poder per tal de seguir sent el peix gros que es

menja el xicotet i on no tenen cabuda l'honradesa ni els escrúpols.

Potser per aquest aïllament social que troben els personatges, l'autor ha triat estructurar la novel·la en múltiples veus: cada un roman tancat en un capítol, on fa sentir la seua veu en primera persona. Hi ha un interessant treball de llenguatge així com d'empatia a l'hora de ficar-se en les sabates de cadascú d'ells i d'elles. D'altra banda, l'autor s'ha assegurat de crear un ambient narratiu escaient al club amb abundants escenes de sexe, i ho fa amb un llenguatge tan plàstic que faria traure els colors fins i tot a un *maiqueljacson*.

És, en definitiva, un relat versemblant que, pel fet de tindre base real, evidencia des de la primera fins a la darrera línia que la nostra societat encara és lluny de la justícia social, en general i de l'igualitarisme, en particular. «No seduïm ningú que no vulga ser seduït, són els homes que ens prostitueixen!», diu la dona que gestiona el bordell.

Reconeixem fàcilment els escenaris de la costa de la Plana per les referències a la indústria de la ceràmica i al conreu decadent de la taronja. Els ambients intrigants d'empresaris sense escrúpols ha estat tractat amb èxit per altres autors valencians. *Parlaràs de mi* calca circumstàncies i fets de la realitat del carrer

i, conscient o inconscientment, incorpora una denúncia que pot emascarar-se sota el qualificatiu de «realisme social»; però no és fàcil etiquetar la novel·la perquè té molt de relat psicològic i, tot plegat, emana l'ambient, quasi cinematogràfic, d'una novel·la negra on no hi ha frivolitat o desig de destapar culpables, sinó uns fets narrats. Ni més ni menys. Fets amb què el lector ensopega, potser perquè l'autor real vol que cadascú faça seus per tal de continuar parlant-ne. Vol encetar un diàleg, que el lector s'hi interesse i hi intervinga? Tal volta vol que deduïm que no podem comportar-nos com si fórem «estrelles llunyanes de mirada indiscreta» davant la foscor d'uns desprotegits mancats de documentació.

Entre les reflexions que J. Andrés Sorribes deixa caure de tant en tant, hi ha la tesi de la tercera revolució en boca de Pasqual *Panxabruta*: «Home, està ben clar [...], l'emigració donarà drets als morts de fam de tot el món! O no són ells els pàries de la terra? Ja t'ho dic, és la tercera revolució!» Mentrestant, són orfes del món, mancats de pàtria, de llibertat, d'ideologia («de cintura per avall no hi ha ideologia», sentim dir a un dels personatges), de fe, d'opcions... Parlem-ne, doncs.

□ Isabel Marín

Les ambicions confuses

Les desgràcies de persones corrents, la incertesa de la vida humana, fan el tema d'aquesta novel·la. La seua força dramàtica (l'experiència de les víctimes de l'horror de la dictadura franquista o dels militars argentins) es dilueix entre elements acumulats però que no lliguen.

EL TANGO DE L'ANARQUISTA

ALBERT HERNÁNDEZ I XULVI

PREMI «ENRIC VALOR DE NOVEL·LA» 2005

COL·LECCIÓ «L'ECLÉCTICA», 130

176 PÀGINES

EDITORIAL BROMERA, ALZIRA, 2006

Albert Hernández (Catarroja, 1942) és un autor experimentat, amb vint anys de trajectòria literària en què destaca la seua producció narrativa. Ací pretén retratar l'univers dels derrotats i exiliats, als que els poders opressors no permeten trobar una pau estable. Ja s'havia capbussat en les frustracions i els sacrificis obligats per a la població desafecta a la victòria militar franquista, però en *Temps de fang* els protagonistes pertanyien a l'exili interior i, a més, era una novel·la millor resolta. La història d'*El tango de l'anarquista* pretén abastar cinquanta anys de la vida de Sebastià Herrando, a partir de la seua eixida des del port d'Alacant com a fugitiu i perdedor de la guerra d'Espanya. A bord del vaixell *Neuquén* arribarà a Argentina, acompanyat de Daniel Pont, per tal de reconstruir-hi la seua vida. D'immediat coneixerà Sonia, l'amor que el farà feliç al llarg de

vora tres dècades de les quals no trobem més notícia que el naixement de la seua filla Adela. L'autor obri un bon grapat d'expectatives que no conclou, que queden esfilagarsades i hipotequen l'atenció del lector.

L'autor ha estat premiat en nombroses ocasions, i rep el suport d'un públic considerable. Aquesta novel·la va rebre el premi Enric Valor de l'Excel·lentíssima Diputació d'Alacant, i evidentment el jurat disposarà de les seues raons, però jo no les he pogudes copsar. Com a lector, aquest llibre m'ha provocat desconcert i, de vegades, impaciència. Sembla que l'autor ha sigut traït per les ganes de ficar al paper massa coneixements dispersos i, al meu parer, no ha reeixit.

El desenvolupament de la narració resulta confús, amb digressions que no queda gens clar quina aportació han de deixar al conjunt, detalls anecdòtics que no van enlloc, que no encaixen en cap direcció argumental que les pugua absorbir. Per això moltes pàgines semblen embullades de fullaraca. Així, els personatges resten en un besllum en què no acaben de definir ni el seu caràcter ni el seu impuls vital. Vénen i van ferits per la poca credibilitat, perquè la seua acció no fonamenta les afirmacions que els dedica l'autor. Com si la veu narrati-

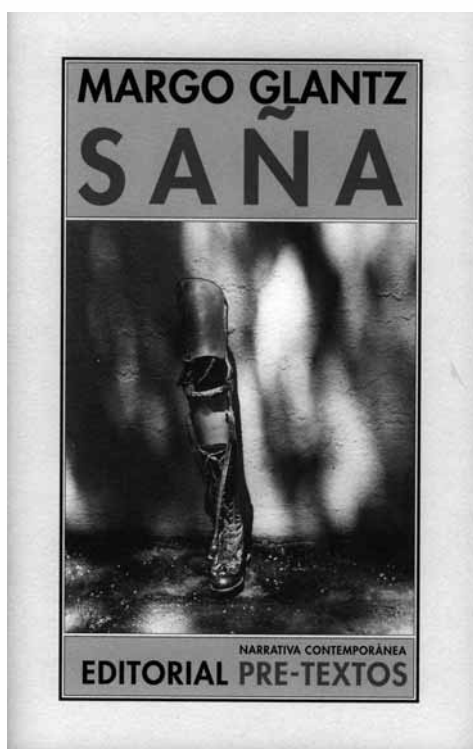
va, malgrat ser omnipresent, badara quan ha de reforçar un sentit comú, un fil compartit i una jerarquia d'interessos. O pren un protagonisme excessiu, perquè ens vol explicar el que hauríem de veure fer als personatges. Potser la causa és el pes dels records respecte a l'acció actual, o la descompensació entre les reaccions que causen (per què venjar-se de qui provocà la mort dels pares fa cinquanta anys i no dels responsables de la desaparició de la filla fa deu?, quina ferida està més oberta, quina cou més?), o l'aparició de qüestions tacades d'inanitat (Daniel i el seu amor per Sonia, el ludòpata i la tarambana d'Alacant, el militar torturador que furta un nadó). Una novel·la que tenia diferents opcions amb les quals podria haver assolit una consistència i un nervi que finalment queden diluïts. Llàstima, una oportunitat perduda. Almenys per a mi.

□ *Eduard Ramírez*

Un auténtico despiece

La escritora mexicana Margo Glantz reúne diversos textos en torno a diversas temáticas con una (supuesta) vinculación en común: la saña. Los restos de una carnicería, en cualquier caso, desperdigados a lo largo de sus páginas.

SAÑA

MARGO GLANTZ

COL·LECCIÓ «NARRATIVA CONTEMPORÁNEA»

---

244 PÁGINES

PRETEXTOS, VALÈNCIA, 2007

El texto con que se abre este libro recoge la definición que del término «saña» recogiera don Sebastián de Covarrubias en su *Tesoro de la Lengua Castellana* de 1611: «Saña vale por furor y enojo, del nombre latino insania, perdida la in como la perdió la palabra sandio; o del nombre sanna, -ae, que vale ronquido o bufido, porque el que se ensaña da muestra con estos accidentes señalados en las narices, las cuales se le hinchan y echan de sí el aire con violencia de saña. Dicese, sañado y ensañarse».

La lectura continúa con breves textos en los que el lector, como es obvio, busca toda relación con el término, con ese tema, la saña, que debiera ser el hilo conductor. Sin embargo, nada es evidente en estas páginas. Esos breves textos que en apariencia nos parecen inconexos, como reunidos al azar en un cuaderno de notas, toman, eso sí, ciertos pretextos o subtemas (porque en el fon-

do de todo ello subyace, o así lo parece, el tema principal) para su desarrollo que van desde capítulos en las vidas del «maldito» Arthur Rimbaud, del compositor Alessandro Scarlatti o del pintor Stanley Spencer a comparativas tan sorprendentes como las que lleva a cabo entre verbigracia la modelo de pasarela Cindy Crawford y el pintor Lucien Freud. Notas que dan pie a la reflexión a su autora sobre, por ejemplo, hombres que orinan contra la pared de la sinagoga de Florencia, las sandalias de las antiguas romanas y los zapatos de un tal Blahnik, etc. con pequeños relatos entrecruzados de corte literario, de lo más variado y en las que el narrador nunca es el mismo. Constataciones, también, sobre cuestiones sobradamente conocidas sobre el piano de Glenn Gould y su excentricidad, el pánico de Francis Bacon a enfrentarse al retrato del papa Inocencio X, etc. Cosas que uno tiende a conocer mejor a través de los historiadores del arte como David Sylvester o musicólogos como Kevin Bazana. Conclusión: todo esto no se entiende sin la idea de una carnicería como resultado de la saña con que el hombre contemporáneo despieza referencias. Hay cosas difícilmente comprensibles del texto (más allá de su grado de experimentación en la estructura y su abstracción temática). Por ejemplo, tilda a

Marcel Proust de «cruel» (ninguno de sus biógrafos –Tadié, Painter o Diesbach– ha hecho referencia alguna a ello); dice de Alessandro Scarlatti que es un compositor «casi olvidado hoy» (cosa que no es cierta: como muestra sirva la discografía más reciente, con recuperaciones brillantes como la «Griselda» de Jacobs) y que era un «tirano» con su hijo, como si eso aportara algo al relato que va tejiendo.

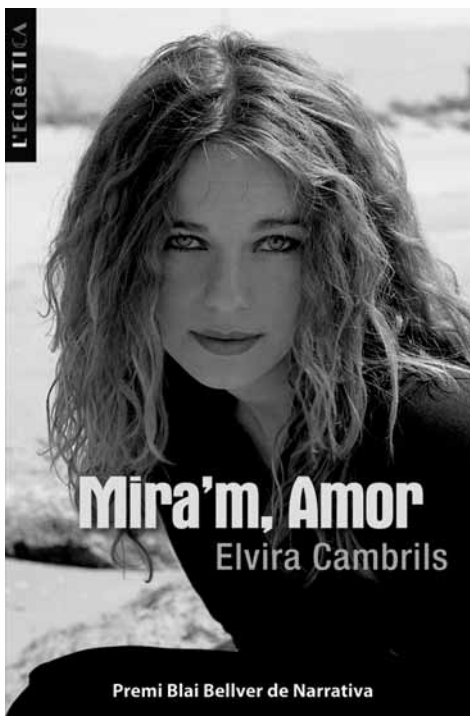
Sobre la autora, cabe decir que nació en Ciudad de México en 1930 y que tiene tras de sí un voluminoso currículum que incluye títulos de libros como *Durmientes ballenas azules*, *Zona de derrumbe*, *Historia de una mujer que caminó por la vida con zapatos de diseñador* o *Las mil y una calorías*, novela dietética.

□ Rafa Martínez

El viatge de la literatura

Els viatges i la literatura són l'eix central al voltant del qual giren les narracions d'Elvira Cambrils. Amb la llum encara potent i suggestiva que emanen els poemes èpics clàssics i les narracions mitològiques, l'autora il·lumina les contrades marítimes del sud d'Itàlia i aconsegueix palesar les petjades del passat històric en el rostre del present a través de les diferents narracions de *Mira'm, amor*.

MIRA'M, AMOR

ELVIRA CAMBRILS

PREMI «BLAI BELLVER DE NARRATIVA»

COL·LECCIÓ «L'ECLÈCTICA», 142

209 PÀGINES

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2007

No és casualitat que Elvira Cambrils triu *L'Odissea*, d'Homer, com un dels principals referents literaris de les seues narracions. No es tracta només d'una mera coincidència geogràfica entre els paratges pels quals va transcórrer el viatge d'Ulisses i el dels personatges que poblen les narracions de *Mira'm, amor*. De fet, si en la literatura universal hi ha un viatge literari per excel·lència, no hi ha dubte que aquest és el que va fer Ulisses. Però no hem de reduir les aventures d'Ulisses o les narracions de *Mira'm, amor* a simple literatura de viatges. Al capdavall, què és la literatura de viatges? És que, potser, a més del viatge, diguem-ne real, no s'inicia un viatge interior en l'ànima d'Ulisses o en l'ànima de qualsevol viatger? Si és així, quan parlem de literatura de viatges, no hauríem de referir-nos només als dife-

rents paisatges que recorren els viatgers, sinó, més aviat, a l'empremta inesborrable que aquests paisatges deixen en la seua ànima, i en la nostra, la dels lectors. Kavafis ho explicava a la perfecció en el seu bell i conegut poema «Ítaca». I justament això és el que trobem en *Mira'm, amor*. No hi trobem només persones que viatgen, hi trobem també les històries personals que els viatgers arrossegueu en les seues maletes i motxilles, històries que, inexorablement, entren en contacte amb les diferents històries que el pas del temps ha anat deixant en el fons dels paisatges pels quals transiten, històries que, a poc que gratem en l'ànima dels paisatges, van fent acte d'aparició com si es tractaren de les successives capes d'un palimpsest. Es tracta, per tant, d'un encontre –unes vegades premeditat i unes altres fortuït– entre la història del paisatge i la història personal del viatger, un encontre que modifica substancialment totes dues parts, paisatge i viatger, gràcies a l'acció il·luminadora, en aquest cas, de la literatura. Unes vegades seran els poemes èpics homèrics els qui proporcionen al lector la clau per obrir el pany de la lectura; unes altres, les obres de Carlo Levi, d'Alexandre Dumas, de Leonardo Sciascia, de Wilhelm von Gloeden, de Marcello Padovani, de

Luigi Pirandello o d'Andrea Camilleri. Tant se val, la literatura, d'una forma o d'una altra, sempre hi és, tot i que no en totes les narracions exerceix una influència per igual. Al costat de narracions com «Enllà d'Èboli», «La cova de la nimfa», «La roca i el mar», «Escil·la» o «Caribdis», amb una clara influència literària, en trobem d'altres com «Quan bufa el *sirocco*» o «Un cas molt delicat», en què la influència literària és més aviat marginal –totes dues narracions recorden el millor humor del Fellini d'*Amarcord*. És en aquestes narracions en què l'autora bandeja una mica més les constants referències literàries on aconseguix els millors resultats. Menció especial mereix, en aquest sentit, «La pel·lícula d'una nit d'estiu», narració molt pròxima als plantejaments del realisme màgic amb què l'escriptora clou el llibre i que, al meu parer, és la de millor qualitat de tot el recull. És evident que mantindre un nivell excel·lent durant tot un recull no és tasca fàcil, però l'autora ho aconseguix amb escreix en les poques narracions de caire humorístic i fantàstic en les quals el component mitològic i històric és relegat a un segon pla.

□ Salvador Ortells Miralles

Biografía novelada de Séneca

Esta ficción sobre la figura de Lucio Anneo Séneca, filósofo y senador romano del siglo I d. C. nacido en Córdoba, sirve también al autor para perfilar la historia parcial del imperio que le tocó vivir al protagonista entre los límites de Tiberio y de Nerón, así como para recordar aspectos de la historia antigua, la filosofía estoica o la arquitectura fúnebre egipcia no por conocidos menos sugerentes.

SÉNECA. EL CAMINO DEL SABIO

FERNANDO LILLO REDONET

COL·LECCIÓ «AVATAR»

208 PÁGINES

EDITORIAL DIALOGO, VALÈNCIA, 2006

Fernando Lillo Redonet entrega con esta *Séneca. El camino del sabio* su tercera novela. Tras la aparición de *Teucro, el arquero de Troya* (2004) y *Medulio. El Norte contra Roma* (2005), también ambientadas en la sociedad antigua, en esta ocasión y año 2006 Fernando Lillo elige la figura de Lucio Anneo Séneca, la más relevante del estoicismo tardío, para recordarnos su vida y obra, así como para trazar una historia de la época imperial del siglo I d. C. El volumen recoge también una cronología de la historia romana del año 2 al 65, fechas del nacimiento y muerte del filósofo cordobés, así como una selección por temas de sus textos.

Acaso la vena más literaria de la vida de Séneca fue la contradicción vivida entre los principios estoicos en que se educó, tendentes a la serenidad de espíritu,

la indiferencia por los bienes exteriores, la frugalidad en la mesa, el elogio de la pobreza o la severidad moral, con las pasiones que impulsaron realmente su existencia, en primer lugar la ambición política, una vez se asentó en la metrópoli imperial e ingresó en la carrera de los honores. El escarnecimiento de sus ideales alcanzó seguramente el culmen al final de su vida, cuando obtuvo grandes riquezas al tiempo que aprobaba en público los crímenes de Nerón. No es este, sin embargo, el prometedor camino dramático elegido por Fernando Lillo, quien admite en una nota explicativa haber tomado siempre el Séneca «positivo», es decir, el de los principios sobre el de las acciones. Al sustraer así del relato el «lobo en el aprisco» que Balzac consideraba necesario para suscitar el interés narrativo, el lector puede echar en falta el elemento dramático de una obra que transcurre por vías más descriptivas que dialécticas, como una serie de discursos alternos a modo de medallones en los muros de un corredor renacentista. Acertadamente dispuesta la narración desde los últimos días de Séneca, cuando este ya intuye la muerte y revisa en primera persona los hitos de su ajetreada vida, este *Séneca* adolece de cierta falta de elaboración tanto en la creación

de situaciones como de personajes. Aun cuando un mayor reposo en la fase de escritura habría beneficiado el resultado final, *Séneca* es una biografía que se lee con agrado tanto por la riqueza material y espiritual que el protagonista extrajo de ciudades antiguas como Roma o Alejandría, cuanto por el uso prudente que hace Fernando Lillo de las hipótesis no confirmadas por la historia (la amistad de Séneca con Filón de Alejandría, su adulterio con Julia Livila, hermana de Calígula, o su papel en la conjura contra Nerón, entre otros). Esta obra resultará de gran interés para quienes quieran adentrarse en la vida y el pensamiento de un filósofo cuyos elevados principios morales terminaron por ceder ante la fuerza corruptora de la capital del mundo.

□ Miguel Catalán

Els déus del segle XXI

Conjugar la ciència i la literatura dóna sovint molt bons resultats. És el cas d' *Andreadòria*, un *thriller* tecnocientífic on el protagonista –un personatge simpàtic, mig *looser* i mig bohemí– aconsegueix reviscolar la seua vida a partir d'una aventura detectivesca relacionada amb la recerca en genètica molecular.

ANDREADÒRIA

PERE PUIGDOMÈNECH

PREMI «VICENT ANDRÉS ESTELLÉS» DE NARRATIVA CIENTÍFICA

COL·LECCIÓ «CIÈNCIA ENTRE LLETRES»

212 PÀGINES

PUUV, VALÈNCIA, 2007

L'esperit científic i l'ànima literària no estan, ni molt menys, enemistades, sinó que en força ocasions és una combinació que dóna com a resultat un treball literari exquisit –només cal pensar en la poesia de Gabriel Ferrater o en la prosa de Martí Domínguez, entre d'altres. És, potser, la construcció d'un pont literari que unisca la ciència amb històries quotidianes, el que més treball costa. Però, ben mirat, la recerca científica i tota l'experiència humana i professional que l'envolta constitueixen un material literari de primera mà.

Tot això, Pere Puigdomènech ho deu tenir ben amant, tal com prova *Andreadòria*, una novel·la de suspens i emocions diverses, on la ciència es mescla amb els negocis, els interessos polítics i els plaers carnals.

Amb alguns moments de poca versemblança, i fins i tot una mica fats, la tra-

ma, però, reuneix la força suficient per mantenir viu i ben viu l'interés dels lectors. És per això que aquesta novel·la mereixia el darrer Premi «Vicent Andrés Estellés» de Narrativa Científica i perquè –entre altres aspectes– apropa el debat científic al voltant de qüestions com els experiments amb animals de laboratori, l'ús de cèl·lules mare embrionàries i els transgènics. Però, segons el meu parer, el més intrèpid i interessant del relat no són les deliberacions científiques –encara que sempre resulten enriquidores per a un generalitzat escàs bagatge científic– sinó les sotragades del Jaume Fàbregas, un geòleg aventurer i viatger, reciclat en consultor científic, que travessa un tràngol financer i sentimental de llarga durada. Així, doncs, quan tot està a punt d'esfondrar-se en la seua vida, en Jaume rep un encàrrec que, si va bé, li podria treure castanyes del foc. Fet i fet, no ho dubta i s'embarca en una recerca que té més de policíaca que de científica. Amb l'excusa de resseguir les passes d'una investigadora nobel, filla d'un industrial ric català que ha estat presumptament segrestada, en Jaume inicia un periple viatger que el du mig embogit d'un despatx a un altre, i el transporta finalment al continent americà. Allà, fent-se passar per periodista i grà-

cies a un colp de sort, s'entrevistarà amb un esnob de la ciència, un tipus petulant d'aquests que es creuen Déu. I és aquí on l'autor aprofita el curs del relat per fer-ne una reflexió crítica i una caricatura d'aquests nous déus del segle XXI, científics de renom que, tot abusant del seu poder d'influència i la manca d'escrúpols, es pensen amb autoritat suficient per a remodelar el món al seu gust i omplir-se'n les butxaques, que de tot n'hi ha en aquesta vida, com ho prova aquesta novel·la.

Divertida i engrescadora, *Andreadòria* està escrita amb un llenguatge fresc i uns diàlegs àgils i creïbles, on no falten els tòpics més presents en la nostra societat, tractats amb humor i sentit crític.

□ Lourdes Toledo

Històries d'amor a l'art

El veterà Antonio Navarro (Madrid, 1959) signa en solitari un àlbum que, amb una barreja única de la realitat més sòrdida i els mons imaginaris dels millors creadors del segle xx en gairebé tots els àmbits, esdevé una obra enlluernadora per si mateix.

EL TIEMPO ARREBATADO

ANTONIO NAVARRO

106 PÀGINES

EDICIONS DE PONENT, ALACANT, 2007

Creia que no havia llegit res d'aquest autor abans de descobrir que també va col·laborar en la revista *Electroduendes*, publicació dels anys vuitanta que durant la meua infantesa jo seguia àvidament i gairebé religiosament, entre altres de caire semblant, gràcies a la paciència infinita dels meus pares amb els hàbits de lectura d'aquell fill que els havia tocat patir, també entre altres coses. En fi, després d'aquesta introducció, en aparença totalment insubstancial –i en realitat, també–, diré, si encara hi ha algú que vol escoltar-me, el següent: si vostè només pot comprar un còmic espanyol durant tot el dia d'avui, que siga aquest. No, ho dic seriosament. És un del millors que he llegit mai, malgrat que siga espanyol... vull dir, un dels millors de tots els que he llegit, espanyols o no. Resulta increïble que en cap moment res sembla fora de lloc en una història que barreja la immigració marginal, la crítica de les condicions de vida dels qui la pateixen i de l'actitud de les autoritats estatals respecte d'aquesta, la documentació exhaustiva d'esdeveniments històrics i alhora l'elogi més sincer de la imaginació humana i de la creació artística –cartells de la Guerra Civil, llibres, fullets, portades de còmics existents o no i altres imatges de tota mena hi apareixen amb tanta atenció al detall que arriba un punt en què no se sap ben bé què es què... de manera perfectament calculada per l'au-

tor–; i tot això per no esmentar el fet que els noms de Milton Caniff, Jean Cocteau, Pablo Picasso, Jorge Luis Borges, Egon Schiele o Winsor McCay s'integren en un mateix discurs sense que tampoc res sembla incoherent. És una llàstima que, malgrat la indubtable cura que presenta aquesta edició, hi haja en alguns passatges decisius errates tan incomprensibles com «Borjes» o «Winson». El desenllaç també pot semblar una mica precipitat en una primera lectura, però, en realitat, és el més coherent de tots els possibles (o impossibles). I és que resulta d'un talent extraordinari la manera com l'àlbum passa d'escenes impecablement narratives de manera gairebé documental –com les dels conflictes bèl·lics que ja han quedat enrere o les de la vida quotidiana dels immigrants actuals– a pàgines gairebé abstractes –com les més directament relacionades amb la representació artística, almenys en aparença–, i també la manera com acaba lligant-ho tot de manera indissoluble en un conjunt que, a més d'un elogi dels principals creadors del segle xx i també d'una determinada gent corrent que el conformà –i especialment d'una certa actitud que els guiava a tots plegats–, és una mena de gran historiografia personal d'aquest i del que significa amb una elaboració i una estètica pròpia innegables.

□ Felip Tobar

LA ESCRITURA
POÉTICA CHINA

SEGUIDO DE UNA ANTOLOGÍA
DE POEMAS DE LOS TANG

François Cheng

pre - textos
colección textos y pretextos

Una lliçó mestra sobre la poesia xinesa

Ens trobem davant d'un llibre que ens presenta i endinsa en el món fascinant dels ideogrames i de la poesia xinesa.

Qui subscriu aquestes línies ha de confessar que no és un especialista en aquesta matèria, que ha llegit algun llibre de haikus i tankes (traduïts i versionats, evidentment), però que no coneix els diferents períodes de la poesia xinesa ni hi ha dedicat excessius esforços. Tanmateix, qui subscriu aquestes línies ha d'advertir que ha quedat fascinat amb el món literari i subtil que ens presenta François Cheng en aquest *La escritura poética china*. I és que François Cheng és, sens dubte, una de les persones ideals per introduir-nos en aquest món. Cheng va nàixer a Xina el 1929, on cursarà estudis. El 1948 son pare anirà a França per col·laborar en la fundació de la UNESCO i el seu fill (amb 19 anys i, per tant, amb domini del xinés) l'hi seguirà. I una de les seues dedicacions posteriors ha estat la traducció de poetes xinesos al francès i de poetes francesos al xinés. A més, ha rebut premis pels seus textos (novel·la, poesia, assaig...) en francès fins al punt de ser elegit membre de l'Acadèmia Francesa de la Llengua. No ens ha d'estranyar, doncs, el seu domini del tema. Però sí que se li ha d'agrair la claredat expositiva, l'organització i la quantitat d'informació pertinent i adequada, pensada per a lectors que dominen, al cap i a la fi, una llengua romànica. Qui subscriu aquestes línies ha gaudit i ha après coses com feia temps que no li passava, fascinat davant d'una llengua que no té massa coses a vore amb la que

LA ESCRITURA POÉTICA CHINA.
SEGUIDO DE UNA ANTOLOGÍA
DE POEMAS DE LOS TANG

FRANÇOIS CHENG

324 PÁGINES

PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2007

empra i fascinat per un concepte de poesia que emparenta sense vertigen la part espiritual i la física, que transcorre per una manera de pensar i

de vore el món completament allunyada de la nostra. Tota una lliçó per a nosaltres, que tendim a ser tan etnocèntrics (com, en part, és lògic, tot i que ja ens va bé adonar-nos que no som el centre de l'univers i ni tan sols el de la terra).

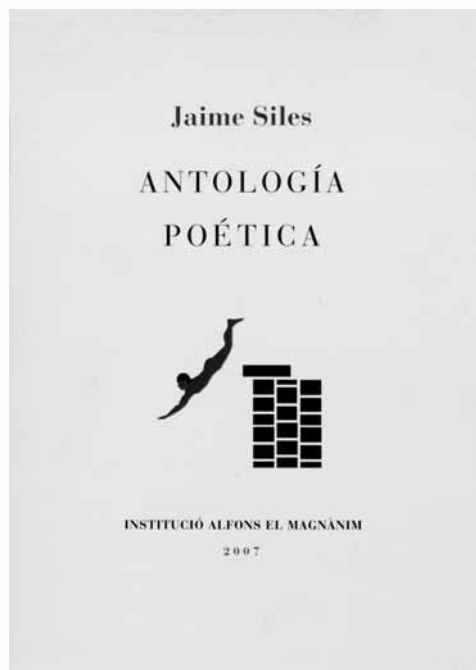
En aquest cas, a més a més, l'estudi introductori va acompanyat d'una antologia de poemes de la dinastia Tang (segles VIII-IX), amb el text original en xinés, una traducció literal i una versió interpretada que ens ajuda a comprendre el dens –i delicat– món de la poesia xinesa, així com el desenvolupament del seu significat.

La veritat és que la diferència cultural entre l'Europa densament medieval i la refinada literatura Tang produeix vertigen, alhora que és una lliçó d'humilitat. I poca cosa més cal dir: ens trobem davant d'un llibre de referència (reeditat a França) divulgador i alhora rigorós, de lectura amena i més senzilla del que pot semblar. Totalment recomanable i gairebé imprescindible per als que vulguen aproximar-se a la poesia xinesa i també, en general, per a aquells que no vulguen tenir una visió reduccionista del món i vulguen obrir el seu camp de mira amb la comprensió de com funciona un idioma ben allunyat del nostre. Totalment recomanable.

□ Josep Lluís Roig

Somos la máscara

Tenemos en la mano una joya, Jaime Siles. *Antología poética*. Quince libros, 35 años de creación resumidos en 58 poemas. Del poeta que averiguó que la realidad es el lenguaje y que en el mejor de los casos somos los sentidos de la nada. Las cosas por dentro. El alma despierta. Un regalo.

ANTOLOGÍA POÉTICA

JAIME SILES

INTRODUCCIÓ I SELECCIÓ DE ROSA NAVARRO DURÁN

173 PÀGINES

INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM, VALÈNCIA, 2007

De Jaime Siles (Valencia, 1951) dice la profesora Rosa Navarro Durán, autora del magnífico prólogo y de la selección de textos, que es uno de nuestros grandes poetas contemporáneos. Del autor de estos versos, «Del ser irradia sólo lo vivido./ La nada es una espera./ No vive el signo, sino tú que mueres/ en él y en ti, como las hojas lentas./ Sonríe, toca, goza, mira/ mientras borra la luz lo que ahora piensas», podríamos escoger cuatro grandes poemas y dedicar a ellos todas estas líneas, «Tragedia de los caballos locos», «Escrito en una caja de cerillas», «Oda al otoño» y «Dios en la biblioteca» El primero constituye toda una teoría del deseo, «Lejanos, muy lejanos,/ ni la muerte los cubre,/ desesperan de furia/ hundiéndose en el mar/ y atravesándolo como delfines vulnerados de tristeza». El éxito del destino de la sangre, el amor, será también la muerte y renacer del deseo. En «Es-

crito», a modo de irónico autorretrato, «Jaime Siles, aquel poeta frío,/ partidario de toda supresión/ del cauce –pero no del río/ que algunas veces coincide con mi yo-/ al sentir en los ojos amarillos/ que el tiempo es algo más que una ficción», el poeta todavía conjuga, y se interroga, con los ardides de la duda. En «Oda», hay ya suficiente de aceptación, de conformado espíritu, por el declive vital que se avecina, «Es la mejor estación de nuestras vidas», «y el recuerdo de lo que fue la vida/ constituye nuestra única idea de la realidad», pues, al fin, «Estamos solos». En «Dios», concede la inutilidad de protegerse de la vida, de la muerte, ¿para quién se reservaba?, «Porque la ilusión de vivir es la falacia de todo poema». Precisamente en este libro imprescindible, «Himnos tardíos» por acumulación y revelación a un tiempo, Jaime Siles explora todos los límites de la realidad, es decir, del poema, comprueba sus costuras, «Vivimos en la lengua. O mejor:/ vivimos en el recuerdo de la lengua», una textura donde experimentamos el espejismo del amor, «nos sentimos ser, por una vez tan sólo,/ una parte del tiempo y de la creación», en el lenguaje anticipamos la muerte, lo que del deseo escapa, «Está por donde huye lo que amamos:/ está en la despedida», pues

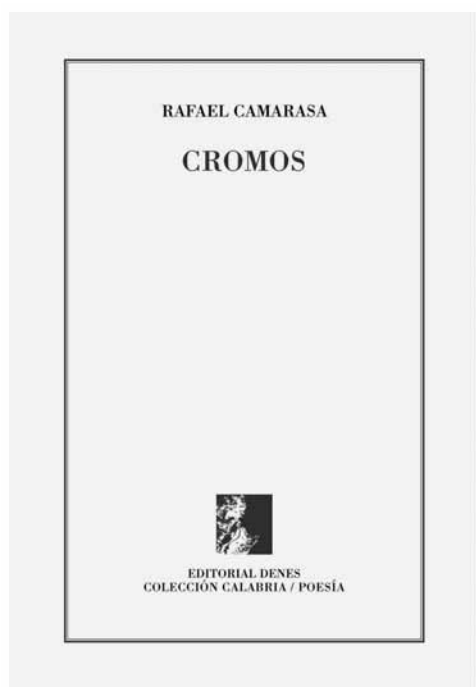
la realidad es quien copia al lenguaje, su pálido reflejo, no al contrario. Por eso Jaime Siles habita como nadie el instante, la radicalidad del ser, en el preciso momento en que lo acontecido decide ser ceniza o floración, «y que reaparece ahora en esta pausa,/ en la que todo acaba por transparentarse/ o interrumpirse, reiniciarse o desaparecer/ como yo mismo aquí siendo a la vez/ la pausa, el mar, el agua, la penumbra,/ siendo y no siendo todo eso a la vez,/ siendo mi propia sensación de nada». Creemos, con la lectura de este poeta único, unitario. Explorador plenipotenciario del Yo.

□ *Miquel Martínez*

Poética fragmentada

Rafael Camarasa Bravo (Valencia, 1963) es autor de diversos poemarios: *Irreverentes goces menores* (1987), *La ciudad sin mar* (1990), *Algunos corazones solitarios* (1992), *Cabos sueltos* (2003) y *Cromos* (2007), galardonado con el VI Premio Otoño Villa de Chiva, 2006.

CROMOS

RAFAEL CAMARASA

VI PREMIO «OTOÑO VILLA DE CHIVA», 2006

COL·LECCIÓ «CALABRIA / POESÍA»

---

48 PÁGINES

VALÈNCIA, EDITORIAL DENES, 2007

Este poemario encierra la épica del día a día agazapada en el armazón del poema que se niega a sí mismo –o se reinventa– y reivindica la categoría del cuento. Mucho se ha escrito sobre fronteras del texto y etiquetas, pero la literatura se resiste a dejarse llevar tanto por unas como por otras y planta en los límites de las taxonomías la bandera autónoma de la palabra. En este pasadizo de estilo, los «cromos» de Rafael Camarasa son como estampas de colección, cada una con el color de su mensaje, pequeños retazos de experiencia, fognazos que se han quedado impresos en la memoria como «huellas de dinosaurio» que marcan el camino vivencial de la persona. El cromo es metáfora del álbum de la vida: vivimos coleccionando estampas, unas bellas, como la de «Señorita», otras desagradables, como la de «Humo», ya referida en «Estación de servicio» de su anterior libro *Algunos corazones solitarios*.

Comenzamos la afición por recordar guardando fotografías de futbolistas o de tribus exóticas y en el presente de la madurez nos vemos recogiendo flores desconocidas como marcador de libros. Se trata de un afán cinegético que nos empuja a la posesión, aunque sea de la forma; mas una forma que nos ayudará a recuperar el instante de la adquisición. Pasa el tiempo, sí; pero no la voluntad de segmentarlo artificiosamente y de crear instantáneas que nos sirvan de anclaje con lo vivido. Serán estos «fragmentos» –como se avisa en la cita de Kirmen Uribe– los que esperan «la resurrección» –como afirma la de Ernesto Cardenal–, los que iluminarán el poema, los que se encarnarán en las palabras que Rafael Camarasa engarza en su poemario *Cromos*.

Hay algo de juego que nos remite a la infancia en este libro, a los «cromos», al afán competitivo de poseer retales de lo admirado o de lo desconocido. Lo infantil perdura en la madurez, como cuando se pregunta «¿Cuántos panchitos podría meterme a la vez en la boca?», y se torna vivencia. Sólo desde el crecimiento se sabe que vivir es ir olvidando, se es consciente de «la sencillez del cosmos que olvidaré al doblar la esquina»; y tal vez por ello la palabra es la losa pre-

destinada a conservar la inscripción de lo acaecido, por mínimo que sea o por excepcional que se vuelva.

También se revela Camarasa en los poemas el palpito informativo de la noticia, como en «Idiomas», cuando recurre a unos náufragos para hablar de la muerte «azul», o cuando en «Idiosincrasia» alude al analfabetismo ecológico. La noticia, como el «cromo», participa de la sensación de lo instantáneo capaz de evocar en el momento de la lectura. No está lejos, por tanto, el sentido de la crónica o, más bien, el periódico como conjunto de crónicas; es decir, el álbum como compilación de «cromos».

Camarasa plantea la conciencia de que la vida es progreso, como se menciona en «Escamas», donde se hace referencia a la capacidad de reconocernos acumulando saberes, cumpliendo etapas, pero también a la incapacidad de volver sobre lo que fuimos: «no sabríamos decir cuántas clases de serpiente hemos sido». Algo que certifica en «Limbo» cuando se pregunta «¿Cómo señalar en un mapa el lugar exacto donde se encuentra el niño que a mi lado hace aviones con facturas? » Sin duda, este es un libro para estimar hecho de retales de vida para el estante de los recuerdos, una poética fragmentada.

□ Pasqual Mas i Usó

Fényer el vers, pastar el poema

El fràgil aspecte de l'autora per a res evidencia la contundència dels versos. Amb un metre i una cadència que voreja els clàssics (uns clàssics revisitats a la manera quasi d'Estellés), Maite Insa ofereix en aquest primer llibre publicat una veu dura i colpidora, perfectament sincera.

EL POEMA ÉS SOBRES

MAITE INSA

PREMI DE POESIA «CIUTAT DE VALÈNCIA», 2006

COL·LECCIÓ «POESIA BROMERA», 74

51 PÀGINES

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2007

No resulta gaire habitual que en un llibre primer, o primerenc, un autor pugua assolir un reconeixement com el d'aquesta obra; però un cop assaborit el contingut dels versos, comprovem que la novençania de l'autora ho és tan sols en les premses, que no pas en el contingut. Realment es tracta d'un conjunt unitari i unit de poemes, d'un llibre de versos amb una rara avinença, tan rara com escassa en els volums actuals que més aviat semblen facticis illots lírics. L'autora (sforenca de 1971) és capaç de transferir al lector, esplèndid i amb una plasticitat delitosa, tot un univers poètic que poua des del més pregon del seu sentit i del seu sentiment, a més d'afegir una emotivitat poc comuna en captar el batecs minúsculs de la vida íntima de les persones. Gairebé resulta un sentiment corporal, fet de carn moridora i de sensacions, unes sensacions que es projecten sobre l'àmbit vital, social i del país de la poetessa.

No és fàcil, doncs, descriure aquesta recreació del propi món vital que Maite Insa ens proporciona. Aquesta autora realitza amb *El poema és sobrer* una defensa merescuda, no ja de la llengua parlada amb tota la seua càrrega emotiva, sinó que ho ultrapassa i crea un apòleg de la llengua viscuda, de la llengua que sovint allunyada dels registres cultes esdevé peça immarcessible que interpreta i perpetua un món propi –i col·lectiu per a molts dels lectors– ple d'emotivitat. És des d'aquest plànol de forta càrrega emotiva en el lèxic, que Insa desenvolupa una recreació del món propi, un retrat que podria qualificar-se com a figura sobre paisatge, perquè descriu amb concisió, amb ritme, amb elegància de paral·lelismes i de jocs metafòrics i amb duresa sempre sobre l'esquema mètric clàssic, molts problemes dels qui pateix el país com a carn pròpia, dels qui s'hi senten morir quan mor el paisatge, dels qui amb el mateix to de tangibilitat i de genuïnitat creuen encara en el poder de la paraula, de la literatura com a commoció i com a comunicació. Un dels altres temes que recorren el llibre és la preocupació per l'avenir individual i col·lectiu, amb un to de veu que arriba als cims del colpiment, com també en la capacitat de suggestió amb les ínfimes sensacions de la domesticitat, actual o passada.

A tall d'exemple, trobem una variació del cèlebre poema «La vaca cega», que si en un principi ens descobreix un indici somriure pel *revival* maragal·lià, aviat se'ns glaça aterridor als llavis en constatar de quina «vaca» es tracta. Admirable i basardós ensems.

Tot plegat, una commoció i una comunicació tan i tan lluny de la insubstancialitat repel·lent dels escriptors que dissimulen llur vacuïtat en una retòrica lamentable. Fet i fet, Insa propugna, i ho aconsegueix en els seus versos, un retorn a la intensitat i a la naturalitat en l'expressió literària. Si se'm permet, i com que no puc destacar tots els poemes del llibre, perquè tots en justícia s'ho mereixen, m'agradaria destacar l'altíssima funció simbòlica que per a l'autora té el pa: el fet de fényer del pa com qui passa la vida i el país mateix, i que si el pa alimenta el cos, el país i les persones que ens estimem alimenten l'ànima. És aquest un llibre ple d'ànima, individual i col·lectiva, una i múltiple. Aquests poemes, en absoluts sobrers, poden esdevindre un clar referent per a recuperar la solidesa, la funció col·lectiva i, al capdavall, la poesia que arriba al cor i al cap de les persones.

□ Alexandre Navarro

El lloc del poeta és la ruïna

Lluís Calvo i Guardiola (Saragossa, 1963) ha publicat dotze de llibres de poesia, quatre de narrativa, un d'assaig i ha vist representada una obra de teatre. Tot un luxe de carta de presentació per a un poemari que, des de la claredat expressiva i la directesa en els missatges, mostra un poeta a ple rendiment.

AL RAS

LLUIS CALVO

COL·LECCIÓ «PERIFÈRIC POESIA», 9

---

91 PÀGINES

PERIFÈRIC EDICIONS, CATARROJA, 2007

No resulta habitual que les editorials s'embarquen en projectes de la solvència literària amb què amenaça esdevindre aquesta col·lecció de poesia de Perifèric Edicions. Més encara quan repassem el llistat d'autors publicats, que va des del malaguanyat Manel Garcia i Grau, fins al venerable Antoni Ferrer, tot passant per sòlids autors com Vicenç Llorca o Josep Maria Sala-Valldaura, entre d'altres que per a res desmereixen llur companyia editorial. Amb aquest poemari que avui se'ns ofereix, *Al ras*, creiem que paga la pena, i molt, aturar-se en la voràgine de lectures i lectors que ataranten el benintencionat mirador d'aparadors llibretescos. En primer lloc, aquest poeta de llarga i fecunda carrera literària, tot i que potser ha passat més desapercbut del que potser mereixeria el seu bon ofici escriptori, mostra una veu singular, una veu prò-

pia, certament allunyada de corrents dominants o de confraries a l'ús, i que mostra una honestedat insòlita amb si mateix i amb els compromisos amb què s'enfronta al món i a les pròpies dèries. A grans trets, podem dir que hi ha dues veus en aquesta obra que s'entrellacen com els cordills que formen una corda, i una corda amb la qual moure batalls en la consciència. Calvo mostra una veu que podríem dir metafísica, amb una reflexió un tant etèria sobre les qüestions que com a persona l'inquieten o el mouen a fixar per escrit les seues reflexions, el testimoni dels afanys o de les interpretacions de les pròpies fites vitals, i d'altra banda ens mostra una veu, tan cara d'una altra manera i en una altra modalitat a l'Estellés de les *Horacianes* o al Kavafis més adolorit i historicista, on reinterpreta i fa seus determinats detalls, peces soltes, fragments dispersos del passat per a recrear o, millor dit, explicar quin eco troba avui en la seua íntima realitat aquells bocins que el temps s'ha engolit i que ell, com un demiürg domèstic, retroba i recupera per a goig i tenebra del lector.

El llenguatge de Calvo resulta clar i entenedor, poc alambinat, amb un ús hàbil de l'antítesi, la metàfora i amb un ímpetu en les imatges que agraeix

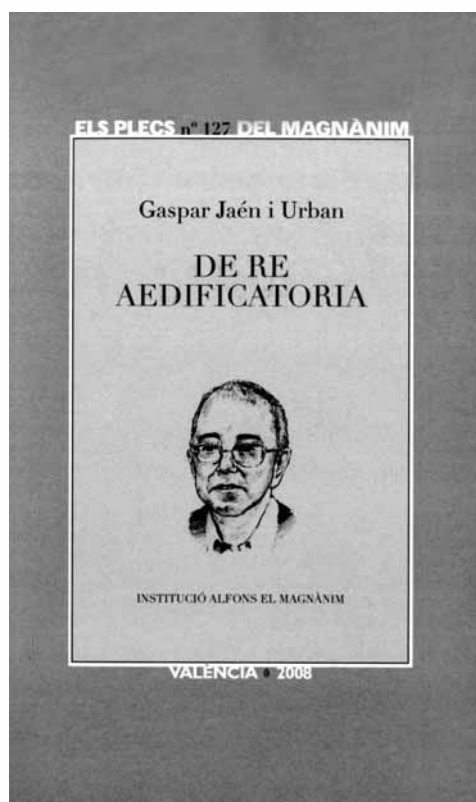
lector. També cal destacar que en molts poemes s'observa un *crescendo* en la intensitat per a cloure de manera abrupta. Fa un ús interessant d'alguns símbols religiosos, potser en el sentit que en deia Joan Fuster de «desacralitzar-los» per a reincorporar-los al món secular, alhora que posa en valor –per utilitzar un terme arqueològic– llocs, espais, detalls ínfims que sense la mirada atenta del poeta seguirien acumulant pols en la pols.

Podem destacar molts poemes, tots perquè l'obra en la seua diversitat i complexitat mostra un alt nivell en general, però com a mostres més reeixides al nostre humil i discutible parer podríem esmentar «La volta al món en vuitanta versos», «L'empestat», «Saturnals» o «Fuga d'Atenes». Fet i fet, Lluís Calvo ens és presentat en aquesta col·lecció dirigida pel veterà Ramon Guillem amb un poemari que no deixa indiferent per la seua bona qualitat, on predomina la individualitat del poeta com a veu i com a eco que interpreta una obra singular i del tot plena de la fermesa que proporciona l'experiència i l'ofici d'escriptor. I si l'autor afirma que el lloc del poeta és la ruïna, és un poeta que fa florir les ruïnes més esplèndides, fins i tot, del que haurien estat en origen.

□ Alexandre Navarro

Plou a Europa

Plou, lluny de casa plou. El poeta Gaspar Jaén i Urban escampa per Europa la seua cartografia anímica, vital, tan nodrida d'amor com de cultura, vestigis d'arquitectura. Amb el llibre *De re aedificatoria*, el poeta ens diu que les ciutats i els amors existixen quan són recordats.

DE RE AEDIFICATORIA

GASPAR JAÉN I URBAN

COL·LECCIÓ «ELS PLECS», 127

INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM, VALÈNCIA, 2007

Poeta i arquitecte s'entenen. La solidesa de la seua escriptura –mai no defraudarà– té en la seua base el fruit d'aquella exitosa relació. «Regla», escriu. Estructuració exterior, ordre interior, dialèctica d'una persona vitalista, apassionada. «Aprengüem a usar amb mesura el color,/ la corba, i amb prudència fantasies i somnis./ Vam saber que la regla, l'ordre i la matemàtica/ guien de l'arquitecte la mà i el pensament.» Home íntimament arrelat a la seua terra, pot aportar el cabdal planetari local a la seua literatura. Literatura, paisatge. «Que són els finestrals fonts de sol i celstia/ sabérem, de frescor i de vent i paisatges». Intèrpret de La Festa, «Proporció divina. Geometria eterna./ Sacra secció àuria. Pauta serena. Cànon.»

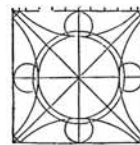
Capacitat del poeta de llegir-ho tot (n'hi una altra forma?) en claus literàries. Paisatges amb persones, pedres amb sentiments, «el color dels teus ulls quan creuàvem la mar./ He descobert amb ell

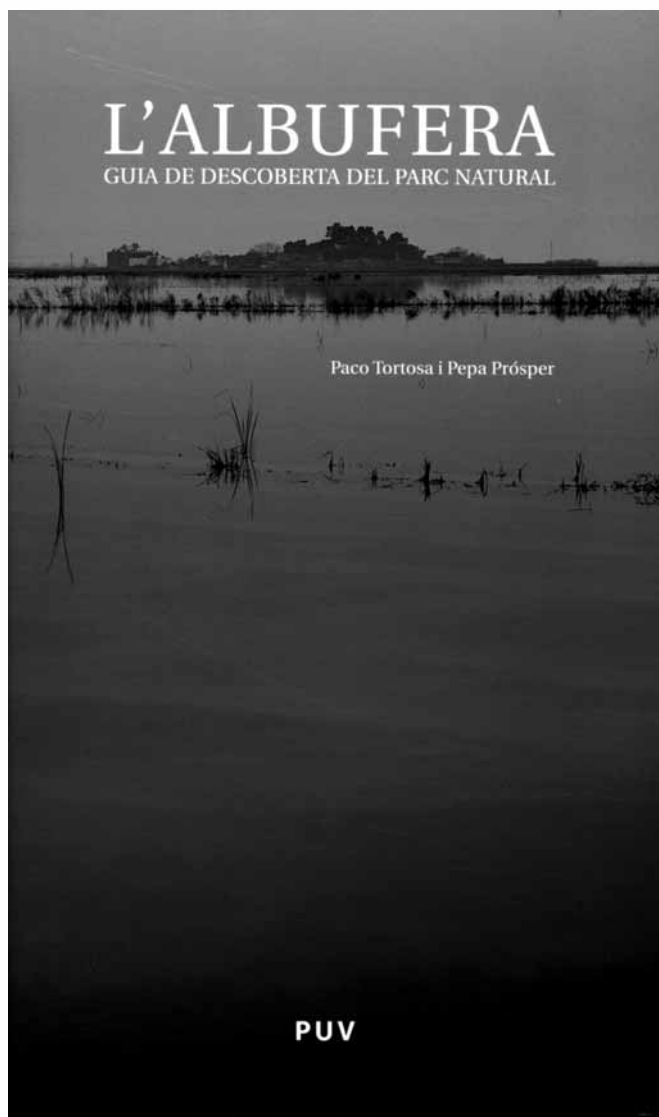

la sensació tendra,/ amable, de trobar-me en un país alié». El paisatge és un sentiment, «La casa que bastirem anirà fent-se vella./ I el Mondúver deu ser ple de boira, com llàgrimes/ que creuen l'equinocci de tardor». L'experiència fa de la història i els mites coses úniques, «Amb les set ales de set ulls esteses,/ els àngels de Compostel·la pels arbres». Fins ací l'inici de *De re aedificatoria*, «L'espai de la festa», «Pòrtic de la glòria». En «Cartes italianes», la narrativitat està farcida de música, com «les fonts d'enmig de la plaça» construïdes per l'arquitecte Palladio, autor de la Basílica de Vicenza. Malgrat la rotunditat de la pedra de cases, palaus i carrers, amb ressonàncies platòniques, el poeta fa dir l'arquitecte que contempla la seua obra, «Tot és una ficció». Més reals li semblen, en el record, els jóvens que va conèixer a Roma. «La ciutat és ara aquesta flaire de la vall del Po». Verona és un somni de pedra. Ravenna, un miratge; pren forma, recordada a València, «La vesprada és com aquella; els mateixos núvols, cercles/ que rodaven per damunt la ciutat provinciana». Es perden els amors –no l'amor–, per les ciutats perdudes. No res és vulgar. Plou. «Ara cau l'aigua a cànters. El cel trona i llampega./ La pedra i l'or es banyen, les columnes toscanes». Roma. Cada poeta veu una ciu-

tat, la inventa per a nosaltres. Prop de la Basílica de la Mare de Déu dels Àngels, obra de Miquel Àngel, «i al costat de la qual, de nit, els homes busquen/ homes que estan ocults, amagats entre els arbres,/ darrere els autobusos de l'estació pròxima». Bell poema, captivador, «Elegia de Praga». Plou a Londres i a Berlín (1979), on el poeta cerca el rastre de belles architectures. «Eren com fotografies d'una llarga guerra/ que no s'acabava mai/ en aquests camps desfets,/ matolls i brossam als eixamples vuitcentistes/ esdevinguts solars, buit, destrossa, nafra,/ campoberts creuats per autopistes/ vora la plaça de Potsdam.»

□ Miquel Martínez

L'Albufera en *bici*

L'Albufera, el més antic dels parcs naturals valencians, és encara un espai poc aprofitat per l'ecoturisme. Aquesta guia proposa una serena descoberta de l'aiguamoll, del seu patrimoni natural i cultural, amb extenses descripcions, clars mapes i un excel·lent recull fotogràfic.

L'ALBUFERA. GUIA DE DESCOBERTA
DEL PARC NATURAL

PACO TORTOSA I PEPA PROSPER

228 PÀGINES

PUV, VALÈNCIA, 2007

Ara fa un segle, al 1906, Emilio Sarzo, en el seu magnífic llibre sobre la caça a l'Albufera de València, ens deixà escrit:

«*Todos los que recorren en tren los trayectos de Silla a Benifayó o de Silla a Sollana, están conformes en que es muy bello el paisaje que se descubre, confundido con el horizonte, cuando se ve el Lago. Muchos son los que sienten vivos deseos de embarcarse y cruzar aquella superficie líquida o recorrer aquellos pinares, que de lejos parecen gruesa línea trazada para separar el firmamento de la Albufera, pero son muy pocos, aparte de los cazadores, los visitantes, contentándose éstos, con la impresión, casi instantánea, desde el tren.*»

Malgrat el temps passat i a pesar de l'emergència de l'ecologia, com a ciència i com a ideologia, el parc natural de l'Albufera conserva encara nombrosos paratges i racons ullprenedors, desconeguts per la majoria dels habitants de l'Horta, molts dels quals es conformen amb la vista del lluent des de la gola de Pujol, el bany a la platja o la paella al Palmar. El mateix document del Pla Rector d'Ús i Gestió del Parc, aprovat fa un parell d'anys, admetia el desaproveïtat de l'important potencial ecoturístic d'aquest espai natural.

Els autors, bon coneixedors de l'aiguamoll i experts cicloturistes, han confegit aquesta obra amb la intenció de facilitar i estimular la visita a l'Albufera als ciutadans, locals i forans, que no volen conformar-se amb «*la impresión, casi instantánea*» des de l'automòbil. En ella es proposen sis

rutes, d'una distància aproximada de quaranta quilometres cadascuna, especialment pensades per a l'ús de la bicicleta, però

que perfectament poden ser aprofitades per a tranquils passeigs o llargues caminades. El llibre és la clau per desfer la troca de camins de les hortes i arrossars, que moltes vegades resulten una embrolla insuperable per als visitants primerencs.

Les rutes, traçades sobre mapes de l'Institut Cartogràfic Valencià, recorren els principals ambients del parc natural i estan acompanyades d'un text explicatiu. A més a més, un breu treball introductori permet disposar d'informació bàsica sobre la història, la flora, la fauna i altres aspectes físics i humans. Tanca l'obra un apèndix amb informació general sobre els pobles de l'entorn.

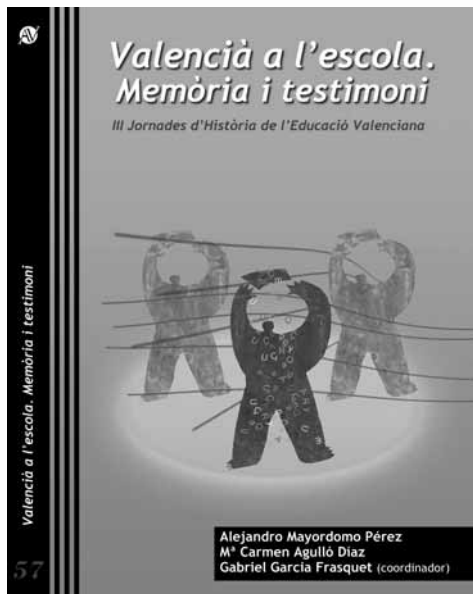
No és un llibre d'erudició, els experts albuferencs trobaran excessiva alguna simplificació i potser localitzen algun esbaró. Però resulta, en tot cas, una bona síntesi per a endinsar-se en la coneixença de l'Albufera. Tampoc no és una guia de butxaca, tant pel format com per la qualitat tècnica i la sensibilitat que mostren les fotografies dels autors. El llibre està exquisidament il·lustrat.

L'obra tindria una oportuna prolongació més enllà del paper si les rutes es marcaren sobre el terreny i s'instal·laren pannells explicatius al parc natural, per fer més didàctica la visita. Però, això ja és cosa d'un altre negociat.

□ Carles Sanchis Ibor

L'Escola Valenciana, passat, present i futur

Al segle XXI ningú pot dubtar que l'escola en valencià és l'única que garanteix el domini de les dues llengües cooficials i afavoreix l'adquisició d'altres. Tanmateix, és suficient per a la pervivència de la nostra llengua? Un major ensenyament en comporta un major ús?

VALENCIÀ A L'ESCOLA. MEMÒRIA I TESTIMONI.
III JORNADES D'HISTÒRIA DE L'EDUCACIÓ VALENCIANA
A. MAYORDOMO, M. C. AGULLÓ, G. GARCÍA FRASQUET
272 PÀGINES

CEIC ALFONS EL VELL, GANDIA, 2007

«L'any 1708, el rei Felip V encetava el seu dret de conquesta amb l'abolició dels furs dels valencians. El castellà passava a ser l'única llengua oficial. Paral·lelament començava la repressió contra els rebels vençuts i la persecució política de la llengua que els identificava com a poble». Amb aquestes paraules s'inicia el pròleg de la ja tradicional trobada d'Història de l'Educació Valenciana del 2005 que arriba a la publicació de les seues III Jornades gràcies a la iniciativa dels professors Alejandro Mayordomo, M. Carmen Agulló i Gabriel García Frasquet, així com el suport de la Universitat de València, el CEIC Alfons el Vell de l'Ajuntament de Gandia i la Generalitat valenciana.

L'escola valenciana, una reivindicació de la transició i actual, ha esdevingut el símbol per a la vertebració lingüística d'una comunitat que històricament ha estat estereotipada com a meninfot i acomodaticia. La consecució

ció de la introducció de l'ensenyament del valencià a l'escola en un primer moment i posteriorment el fet de la seua utilització com a llengua curricular ha aconseguit donar un cert prestigi a la llengua i alfabetitzar-la per a l'ús. Tanmateix, s'ha demostrat que un ensenyament del valencià sense una política de suport social per a la difusió i consolidació real, està encaminada a salvar les formes, desmobilitzar reivindicacions i dissimular la contínua substitució lingüística.

Valencià a l'escola. Memòria i testimoni s'estructura bàsicament en tres apartats: ponències, comunicacions i intervencions en taules redones. Inicia el llibre el professor Mayordomo amb una perspectiva històrica sobre l'escola, la llengua i el redreçament cultural i cívic dels valencians. A continuació apareixen les versemblances de dos mestres capdavanters en la normalització lingüística de la nostra llengua a l'ensenyament obligatori: el professor Simbor la fa sobre Carles Salvador i el professor Meseguer sobre Enric Soler i Godes. Ja en el bloc de les comunicacions, són onze les aportacions de persones que porten anys investigant sobre la història de l'educació valenciana i alguns d'ells vivint-la directament com Marisa Lacuesta, Francesc

Codonyer, Vicent Torregrosa, Elvira Mondragón o Batiste Malonda.

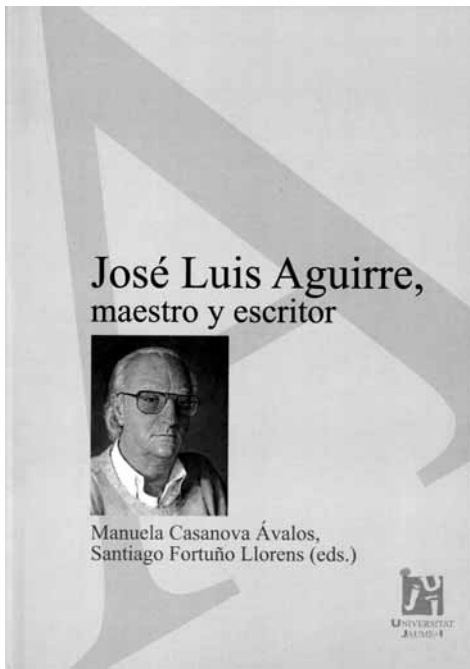
L'última part del llibre està dedicada a la participació de destacades personalitats educatives durant les seues intervencions a les taules redones com Carme Miquel, l'exconseller Ciprià Císcar, Diego Gómez, actual president de l'Escola Valenciana, Ferran Zurriaga i l'inspector Diego Bejarano. S'hi troben a faltar les intervencions dels components de la taula redona «Un estat plurinacional i plurilingüe: la inserció de les llengües vernacles en el sistema educatiu espanyol» per part de representants de les diferents comunitats amb llengua pròpia.

En conjunt, és un llibre de referència per a tots els interessats en l'escola valenciana i en la història educativa en general perquè d'una forma divulgadora i molt documentada, ha aconseguit un equilibri entre la investigació bibliogràfica i la investigació viscuda; i especialment perquè han participat estudiosos de primera línia des de l'etapa infantil fins la universitària. Una acurada maquetació i un pròleg substancials, arredoneixen una publicació en la qual es troba a faltar tan sols unes pàgines de conclusions sobre les jornades.

□ Enric Ramiro

Per què recordem a uns mestres i d'altres no?

Si reflexionem sobre la nostra educació, segurament notarem la presència d'alguns mestres que han influït en nosaltres per a bé i altres per a mal. Però pot ser són pocs els que tenen un reconeixement públic i la immensa majoria queden en l'oblit personal dels seus deixebles.

JOSÉ LUIS AGUIRRE, MAESTRO Y ESCRITOR

MANUELA CASANOVA I SANTIAGO FORTUÑO

247 PÁGINES

UNIVERSITAT JAUME I, CASTELLÓ, 2007

Poques vegades hem tingut l'ocasió d'observar el reconeixement en vida a la tasca docent d'un mestre, i possiblement en aquesta ocasió serà més per escriptor que per docent. Resulta curiós l'oblit en que la societat manté aquelles persones que, de forma voluntarista, s'esforcen a educar les noves generacions, mentre al seu costat reben l'homenatge altres prohomes de distintes professions i, inclús, el nom de carrers o la beatificació. Tanmateix, en aquesta ocasió l'excepció confirma la regla i estem davant un important volum com a merescut homenatge a un docent que fou catedràtic de Batxillerat a Reus i Castelló, professor visitant a la Universitat de Quebec i catedràtic de l'Escola Universitària d'EGB i dels inicis de la Universitat Jaume I de Castelló.

Però possiblement la seua persona hagués quedat en l'anonimat si no haguera sigut pel seu intens mestratge en molts dels actuals professors universitaris i per

la seua dedicació a la literatura. Novel·les, teatre, guions cinematogràfics, articles periodístics, assajos i crítica literària coronen una llarga trajectòria que ha provocat que siga objecte d'un tesi doctoral, de diversos treballs d'investigació i protagonista d'alguns llibres. Aquesta dedicació miscel·lània i el seu llarg magisteri han estat la base per al seu reconeixement en vida, així com el seu entusiasme per participar en conferències, taules redones, columnes periodístiques i programes radiofònics i televisius.

El volum que comentem és un recull de les aportacions que han tingut a bé realitzar part dels seus deixebles, i que ell mateix interpreta com a «*corona fúnebre con la que se pretende cerrar una vida de trabajo bien hecho, siempre con humildad y honradez*», comentari coherent amb el seu caràcter burleta, escèptic i irònic que sempre va tindre. Inicien el llibre les paraules dels professors Casanova i Fortuño, que, com a editors de l'obra, emmarquen tota la producció que es presenta. A continuació, Ignacio Soldevilla, professor de la Universitat de Quebec, i Mary Farrel ens ofereixen unes pinzellades de la seua relació amb Aguirre i ens descobreixen alguns trets de la seua personalitat. Seguidament és la professora Aguilar qui comenta la seua impressió sobre aquest docent amb el suggestiu títol de «*José Luis, el amigo de las mangas arremangadas*».

La resta del volum segueix els eixos de les investigacions d'aquest prohome: Literatura Espanyola, Llengua Espanyola i la seua didàctica, i Història. Inicia la part d'estudis Amparo Ayora amb un exhaustiu recorregut per la bibliografia de José Luis Aguirre; hi segueixen dos treballs sobre el *Quijote*, un altre sobre literatura latinoamericana, una anàlisi sobre els seus articles d'opinió a *Mediterráneo* i un estudi del català a Castelló a través d'alguns autors. Completen les aportacions un interessant article de la professora Isabel Ríos sobre la importància del procés d'ensenyament-aprenentatge del fet literari i la seua influència en els futurs mestres, una col·laboració del professor José Luis Blas sobre situacions de contacte en zones de bilingüisme social, un original article de Mónica Velando sobre les unitats fraseològiques en Gonzalo de Berceo i una interessant aportació de la professora Vicenta Altava sobre l'aparició de l'ensenyament secundari a Castelló i el seu context d'aleshores. En definitiva, unes aportacions desiguals malgrat l'esforç dels seus coordinadors, però lògic en qualsevol miscel·lània, en la qual es troba a faltar una biografia cronològica de la persona a qui se li fa l'homenatge i una síntesi global de la seua trajectòria.

□ Enric Ramiro

Territori no és (sols) urbanisme

Joan Romero i Joaquín Farinós coordinen novament una publicació sobre les tendències recents en polítiques territorials a Europa, seguint una línia de treball oberta per l'Institut Interuniversitari de Desenvolupament Local, a la recerca de noves formes de gestió i interpretació dels processos territorials.

TERRITORIALIDAD Y BUEN GOBIERNO
PARA EL DESARROLLO SOSTENIBLE

JOAN ROMERO I JOAQUÍN FARINÓS (EDS.)

COL·LECCIÓ «DESARROLLO TERRITORIAL»

258 PÀGINES I ANNEX GRÀFIC

PUV, VALÈNCIA, 2007

Mentre el debat territorial en els mitjans de comunicació es limita als conflictes per la urbanització o la preservació de determinats espais, per la localització d'instal·lacions i serveis –imprescindibles o indesitjats–, o per l'arribada, més primerenca o tardana, d'algunes infraestructures de comunicació, arreu d'Europa s'ha obert una profunda reflexió entorn a la necessària emergència de noves polítiques territorials.

Front la lectura electoralista del territori que ens ofereixen diaris i noticiaris, aquesta obra, adreçada a un públic expert, mostra un bon recull de reflexions sobre la necessitat d'assolir noves formes d'ordenar les actuacions públiques i privades sobre el territori, en coherència amb els principis de desenvolupament sostenible. La major part d'aquests treballs foren presentats en el seminari internacional «Gover-

nança del desenvolupament territorial sostenible: estat de la qüestió a Europa i Espanya», celebrat al setembre de 2005 a la seu valenciana de la UIMP. Són nou contribucions encastades per una nota introductòria dels editors, que han estat elaborades per experts espanyols i estrangers procedents fonamentalment de l'àmbit universitari, bona part dels quals també han participat directament en iniciatives de planejament territorial. L'obra s'inicia amb un decàleg per a una nova cultura política del govern territorial, una reflexió de Florencio Zoido que ens presenta un paradigma emergent a l'esfera acadèmica, recentment plasmat al document de l'Estratègia Territorial Europea. Quatre dels articles següents –signats per Schön, Davoudi, Faludi i Parejo– giren entorn a aquest document, al seu esperit, al seu suport científic, al seu marc jurídic i a les possibilitats de transposició als estats membres de la UE en un context com l'actual, d'extrema incertesa sobre el que ha de ser Europa.

Hi ha també tres treballs amb una clara orientació pràctica. El primer, elaborat per Domingo Gómez Orea, és una guia metodològica per al desenvolupament de plans d'ordenació territorial. Els altres dos, d'Oriol Nello i Rafael Mata, són els únics que exposen expe-

riències d'aplicació d'aquests models de desenvolupament sostenible; un respecte de la política territorial duta a terme a Catalunya la passada legislatura –entre 2003 i 2006– i l'altre en relació al Plan Territorial Insular de Menorca, on es posa de relleu la radical exigència de sostenibilitat que ateny la condició illenca.

A més, Andreas Hildenbrand exposa en un altre capítol una justificada crítica sobre els problemes de coordinació entre els àmbits autonòmic i municipal a Espanya, acompanyada de tres propostes per a millorar la interacció entre ambdues esferes de poder.

L'obra reuneix, en definitiva, unes reflexions que tixen una nova manera d'articular les polítiques territorials. Amb ella, els editors pretenen *cremar etapes* en un debat situat de moment a l'escala tecnocràtica europea, però que en el futur hauria de traslladar-se al quefer dels estats i regions de la UE.

□ Carles Sanchis Ibor

Per 25 anys en dansa; per molts anys, Ananda

Aquest volum ens acosta a la trajectòria de la companyia Ananda Dansa, amb motiu de la celebració del vint-i-cinqué aniversari de la creació el 1981. Vint-i-cinc anys en escena i amb aportacions fonamentals per al desenvolupament de les arts escèniques que aquest llibre ens permet de recórrer i redescobrir.

ANANDA DANSA. DEL BAILE A LA PALABRA.
VEINTICINCO AÑOS EN ESCENA

EDICIÓ DE REMEI MIRALLES I JOSEP LLUÍS SIRERA
210 PÀGINES

PUV, VALÈNCIA, 2007

Fins ara havíem tingut ocasió d'assistir a l'edició de diversos volums fruit de la celebració de diferents aniversaris de companyies professionals valencianes, com ara els d'Albena, Moma Teatre, L'Horta Teatre o el més recent de Bambalina. Ara ens arriba un altre d'aquests volums però d'una companyia de dansa, Ananda Dansa, la qual commemora els seus primers vint-i-cinc anys d'activitat. Considerem que és una molt bona notícia, ja que, entre altres raons, ens confirma que també en el camp de la dansa o del teatre-dansa es consoliden projectes a ca nostra.

Ananda Dansa (el Ballet-Teatre Ananda Dansa) naix el 1981, en uns anys en què assistim a un moment d'especial eferescència de creació de noves estructures en el camp de les arts escèniques, tot coincidint amb l'estrena d'un règim democràtic i amb les primeres passes d'un sector públic propi que tot just feia acte de presència. Són els anys de gestació de Bambalina, Já-

cara, L'Om-Imprebís, La Pavana, Xarxa Teatre o la desapareguda Moma Teatre. En aquest context d'inici d'etapa, així doncs, sorgeix aquesta companyia de la mà de Rosángeles Valls, acompanyada per Édison Valls. I com en els casos citats adés, ha estat una supervivent –la gran supervivent!– en l'encara més complex món de la creació coreogràfica.

Segurament, per a qui ha seguit aquestes publicacions d'aniversaris, és molt interessant descobrir com ens trobem davant estratègies diferents a l'hora d'afrontar-ne el disseny d'un volum. Així, podem veure variacions respecte al tipus d'autoria, al de col·laboracions externes en el volum, al pes del marc contextual o a la història pròpia, al material gràfic o fotogràfic, etc. Al capdavant, en una cosa sí que acostumen a coincidir-hi tots: es tracta de volums de gran format amb un disseny que compagina la paraula escrita amb una presència ben potent de la imatge, com no podia ser d'una altra manera en tractar-se de teatre o de dansa.

En aquesta ocasió concreta, el volum se'ns presenta a càrrec de Remei Miralles i Josep Lluís Sirera, persones de reconegut prestigi en el camp dels estudis teatrals, els quals comparteixen alhora una relació de proximitat biogràfica respecte a la companyia. Tot i això, una part ben important del volum no sorgeix directament de la seua ploma sinó que és fruit de nombroses col·laboracions en

forma de textos breus, presentats en diferents apartats. Aquests diversos blocs ens porten des del territori més objectiu o descriptiu fins al més experiencial, subjectiu o íntim, en un recorregut que va del context general a les diferents etapes de la companyia i a les recepcions o experiències de crítics, ballarins i persones pròximes a l'activitat i a la trajectòria de la companyia.

Personalment, em complauen més les panoràmiques històriques, les aportacions crítiques o de la companyia que els testimonis o les rememoracions més o menys sentimentals, tot i que aquestes darreres formen part indiscutible del gènere que ací ressenyem i, segurament, són allò que li és més propi i diferenciador. En aquest volum, veiem, s'ha tractat de combinar ambdues qüestions, encara que el context ha quedat una mica al marge en donar un major protagonisme a les característiques dels diferents espectacles. En aquest sentit, ha estat un gran encert acompanyar l'edició en paper d'un dvd que permet acostar-se al moviment, a la música i a les diferents estètiques que la companyia ha recorregut.

Sens dubte, vint-i-cinc anys de creació escènica i d'èxits ben bé es mereixen un volum d'homenatge i de recordatori del que han estat. Això, sobretot, si alhora s'acompanya d'un espectacle tan estimulants com *Alma*. Per molts anys, Ananda.

□ Ramon X. Rosselló

La devoción y creencia en la Inmaculada Concepción de María alcanzó un profundo arraigo en toda España y especialmente en los pueblos de la antigua Corona de Aragón. En el presente libro los autores realizan un exhaustivo y documentado estudio de la Inmaculada Concepción en la historia, la literatura y el arte del pueblo valenciano. En primer lugar se analizan las fuentes teológicas, la evolución y progresos del controvertido privilegio mariano. Seguidamente se estudian los distintos modelos de representación de la Inmaculada Concepción, fijando sus características y peculiaridades, así como determinando sus fuentes literarias. En el siguiente se relata el desarrollo de la devoción inmaculista en Valencia, enumerándose las resoluciones de los monarcas a favor de esta causa, los escritos de los teólogos, las fiestas y las prácticas devocionales populares. Finalmente se incluye un catálogo donde se recogen los ejemplos más significativos de obras artísticas valencianas, la mayoría correspondientes a los siglos XVI, XVII y XVIII, relacionadas con las artes plásticas con obras de Vicente Macip, Francisco Ribalta, José Ribera, y Juan de Ribera Berenguer, entre otros.

Biblioteca Valenciana
Un focus cultural de la nostra
Comunitat Autònoma

La Iluminación de manuscritos en la Valencia gótica (1290-1458) es un libro de la doctora Nuria Ramón Marqués que tiene como objetivo principal el análisis de las bases histórico-artísticas de los manuscritos iluminados en la Valencia medieval, desde los inicios hasta su consolidación en la segunda mitad del siglo XV. En él se analiza con especial atención dos de los focos productivos más activos de la época situados en Italia y Francia. Un estudio que contribuye de manera notable al análisis de la iluminación de libros que constituye una de las formas artísticas más importantes de la época y dónde además podremos encontrar la biografía de los grandes maestros iluminadores. Un estudio fundamental para conocer la miniatura valenciana.

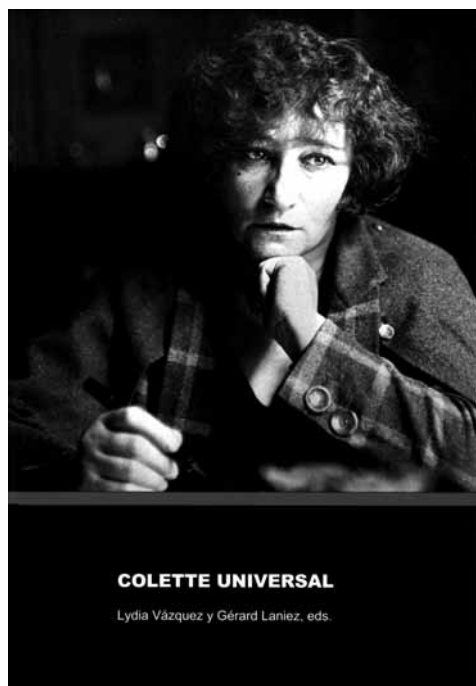

En el año 2005 se celebró el 550 aniversario de la canonización de san Vicente Ferrer, el santo valenciano más universal, y para celebrar la efeméride bizantina la Academia de Historia Eclesiástica de Valencia y el Instituto de Humanidades Ángel-Ayala-CEU organizó un Simposium Internacional sobre el religioso dominico con la presencia de destacados especialistas internacionales en la materia, todos ellos vinculados a distintas universidades y centros superiores de investigación. El presente volumen, coordinado por Emilio Callado Estela y publicado por la Biblioteca Valenciana, recoge la mayor parte de las ponencias de estas jornadas que analizan aspectos relacionados con el marco histórico y biográfico, los sermones del santo, sus relaciones con el pensamiento teológico de su época y las pervivencias vicentinas, tanto en la tradición como en el arte. Al final del volumen se recoge la intervención de clausura del Simposium, en relación a la positio para pedir a Roma el doctorado del maestro Ferrer.

«Compleja sí, pero tan sencilla!»

Colette universal és una obra col·lectiva sobre Sidonie Gabrielle Colette, centrada en la sensualitat i en la universalitat d'aquesta extraordinària polígrafa del segle xx. La coordinació del llibre ha anat a càrrec de la catedràtica de Literatura Francesa de la Universitat del País Basc, Lydia Vázquez, i de Gérard Laniez, president de l'associació Himeros, un dels principals actors culturals de la ciutat de la Rochelle.

El recull d'articles que s'apleguen en aquest volum pertanyen a escriptors i professors d'universitat, tots ells especialistes apassionats en la figura i en l'obra de Colette. A més, el volum obsequia amb un seguit de dibuixos i llenços de Nicole Bonnet-Malige, ja exposats però mai editats fins al moment. Són molt diversos els aspectes sobre l'autora francesa que transiten aquests treballs: de la influència de la figura materna en la construcció de la personalitat i de l'univers literari col·lectiu, tot passant per l'expressió del seu erotisme i de la seua homosexualitat, a l'aspecte teatral en el conjunt de la seua obra, juntament amb la seua vocació i dedicació al *music-hall*. S'hi destaquen també la vigència de les actituds, idees i lluites que protagonitzen les pàgines de la seua obra, especialment en

---

COLETTE UNIVERSAL

LYDIA VÁZQUEZ I GÉRARD LANIEZ (EDS).

COL·LECCIÓ «SENDES», 10

226 PÀGINES

ELLAGO EDICIONES I UNIVERSITAT JAUME I,
CASTELLÓ, 2007

el terreny de l'alliberament de la dona, així com la complexitat de la seua personalitat, lligada paradoxalment i de manera ineludible, a la seua senzillesa i naturalitat. S'hi dedica una atenció molt especial a la passió que sentirà tota la vida per la naturalesa, pel camp de la seua infantesa que tant va enyorar –la perduda del paradís perdut de la Borgonya– i a la seua necessitat de viure fins a l'últim alè: «*Colette* –expliquen els coordinadors del volum– *vivió la vida como le apeteció, en cada época, sin pensar en el qué dirán, y con la intensidad que sólo una mujer tan vitalista, tan sensual, tan inteligente y enérgica como ella era capaz.*» I resumeixen: «*¡Compleja sí, pero tan sencilla! Sólo le bastaba vivir, y vivir a fondo.*»

I és que aquesta aptitud per a la vida i, sobretot, la seua infantesa feliç, envoltada d'una atmosfera d'equilibri i d'estima, són les claus indispensables per a comprendre la seua obra: fins i tot les obres que toquen èpoques difícils, afers sòrdids, destil·len una harmonia inusual. De manera que, malgrat els avatars de la seua vida intensa, que contribueixen a la construcció d'una imatge de Colette com a dona desassossegada, el conjunt de l'obra colettiana –com expliquen Vázquez i Laniez– «*transmite una paz, un sosiego [...] que nos transporta a un mundo*

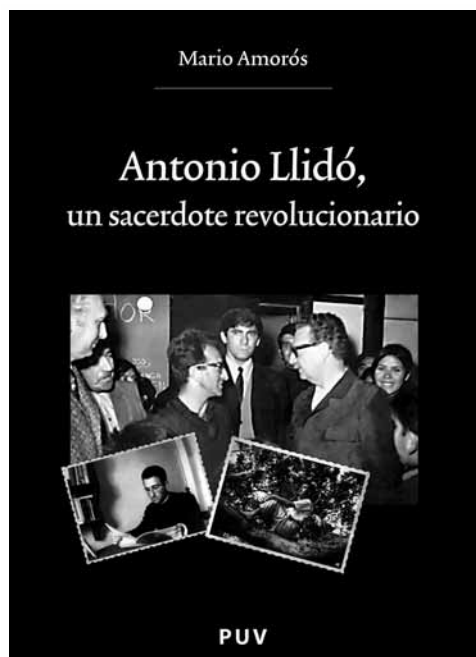
feliz, concertado, amable, sensual». El volum inclou un inventari de la seua fecunda trajectòria literària i dedica un espai als estudiosos més significatius de l'obra colettiana, com és el cas de Michel del Castillo i la seua obra *Colette, une certain France*. També hi ha cabuda per a l'estudi concret d'alguns dels escrits colettians com ara el llibre d'articles *Les Vrilles de la vigne* i un extracte d'aquest titulat «Forêt de Crécy». Tots dos articles, a pesar de l'accent local d'aquesta obra colettiana, palesen la universalitat dels seus escrits i una idea fonamental: «*la página más insignificante de Colette contiene todas las páginas de su obra*».

□ Alicia Toledo

Passió i mort d'Antoni Llidó

A partir de la nombrosa correspondència que va deixar Antoni Llidó i de molts testimonis, Mario Amorós ha reconstruït en aquest llibre l'experiència humana i política d'aquest sacerdot valencià, segrestat, torturat i fet desaparèixer a Xile per la dictadura de Pinochet.

ANTONIO LLIDÓ, UN SACERDOTE REVOLUCIONARIO

MARIO AMORÓS

360 PÀGINES

PUV, 2007, VALÈNCIA

Antonio Llidó, un sacerdote revolucionario és el resultat de la meticulosa investigació que ha portat a terme Mario Amorós sobre aquest sacerdot valencià, l'únic sacerdot detingut desaparegut dels sis assassinats per la dictadura de Pinochet. Aquest llibre s'afegeix als altres que Amorós ha dedicat al període del govern de la Unidad Popular a Xile i a la repressió que el va seguir després del colp d'estat, com l'impressionant *Después de la lluvia. Chile, la memoria herida*.

El llibre de Mario Amorós sobre Antoni Llidó repassa la seua trajectòria vital des dels seus estudis al seminari de Montcada. Ordenat sacerdot, va ser destinat a Quatretonda i Balones, on va desenvolupar una experiència pedagògica que va canviar la vida d'una generació de joves d'aquests pobles. Les autoritats eclesiàstiques el van apartar aviat del seu treball, com a represàlia per negar-se a partici-

par en el referèndum d'adhesió a Franco i per donar suport a la denúncia contra la repressió dels estudiants, i el van enviar a fer el servei militar al Ferrol. També allí es va dedicar a atendre els que estaven malalts o més necessitats de formació. De nou, va ser sancionat. I se'n va anar, se'n va haver d'anar, a Amèrica, a Xile. En aquest país, el contacte amb la misèria de tanta gent va augmentar el seu compromís amb els més pobres. I, una altra vegada, es va produir l'enfrontament amb la jerarquia de l'Església. Però aquesta vegada es va rebel·lar contra allò que va anomenar, amb una punta d'humor, «l'explotació eclesiàstica», i es va negar a abandonar la seua tasca com a capellà en les barriades populars de la població xilena de Quillota. El seu compromís polític, que per a Llidó no va entrar mai en contradicció amb la seua condició de capellà, sinó que, més aviat, n'era una conseqüència, es va aprofundir en aquests anys de la victòria a Xile de la Unidad Popular, d'Allende. Va formar part del moviment de Cristians pel Socialisme i va acabar ingressant en el MIR (Movimiento de Izquierda Revolucionaria). Després del colp d'estat de Pinochet, Antoni Llidó va passar a la clandestinitat. L'octubre del 1974 va ser segrestat per agents de la DINA al

centre de Santiago de Chile. Abans de la seua desaparició forçada, va ser torturat esgarrifosament.

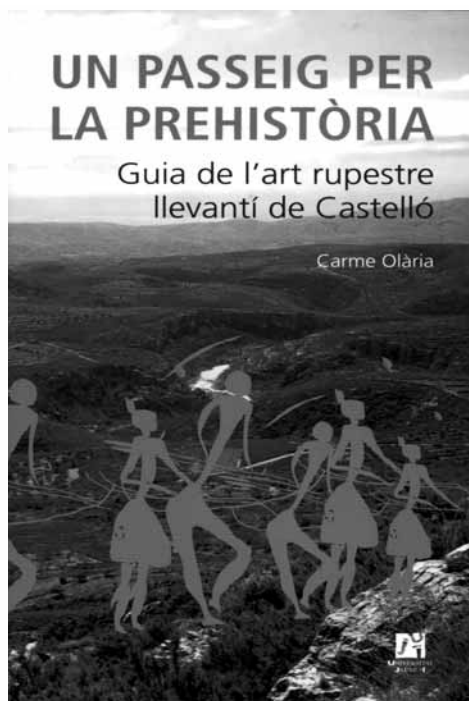
Amorós ha reconstruït i analitzat l'experiència d'Antoni Llidó a partir de la seua abundant correspondència amb els amics i la família, i a partir de les entrevistes amb 49 testimonis. També ha aprofitat les fonts escrites de diversos arxius històrics i hemeroteques; si més no, d'aquells arxius a què ha pogut accedir, ja que en el cas de l'Arxiu de la Cúria Metropolitana de l'Arquebisbat de València, els seus responsables van prohibir que consultara la informació que aquest arxiu conserva sobre Antoni Llidó.

El resultat és una mostra de l'anomenada «història des de baix», que es construeix a partir dels testimonis orals o escrits dels qui no solen ser considerats actors decisius de la història. En aquest cas, un capellà de barri. Amb aquest llibre, Mario Amorós ha volgut contribuir a la «batalla de la història» que actualment es lliura a Xile, on els sectors que més s'han beneficiat de la dictadura o que hi van contribuir decididament intenten justificar-la o excusar-la, amb l'argument que va ser un excés inevitable provocat pels excessos de l'esquerra.

□ Enric Iborra

Invitació a descobrir un patrimoni poc conegut

Les comarques castellonenques posseeixen un conjunt de pintures rupestres absolutament singular, tan pel que fa a la seua quantitat com pel que fa a la seua extraordinària qualitat pictòrica, fet que li ha valgut ser incloses en la llista del Patrimoni Mundial de la Humanitat de la UNESCO.

---

*UN PASSEIG PER LA PREHISTÒRIA.
GUIA DE L'ART RUPESTRE LLEVANTÍ DE CASTELLÓ*

CARME OLÀRIA

---

302 PÀGINES

---

*PUBLICACIONS UNIVERSITAT JAUME I,
CASTELLÓ DE LA PLANA, 2007*

Malgrat aquest reconeixement internacional i la tasca didàctica i divulgadora que fa en els darrers anys el Museu de la Valltorta, l'art prehistòric castellonenc continua sent un gran desconegut. I és per això que aquesta guia esdevé tan necessària.

Carme Olària hi ha fet un treball model·lic. D'una banda, ha recollit i sistematitzat abundant informació pràctica d'una setantena de coves i abrics: ubicació, interès, descripcions clares i minucioses del jaciment i del seu entorn, anàlisis dels motius iconogràfics i de la seua simbologia, fotografies i reproduccions de les figures més interessants, indicació de les possibilitats de visita, telèfons de contacte, etc.

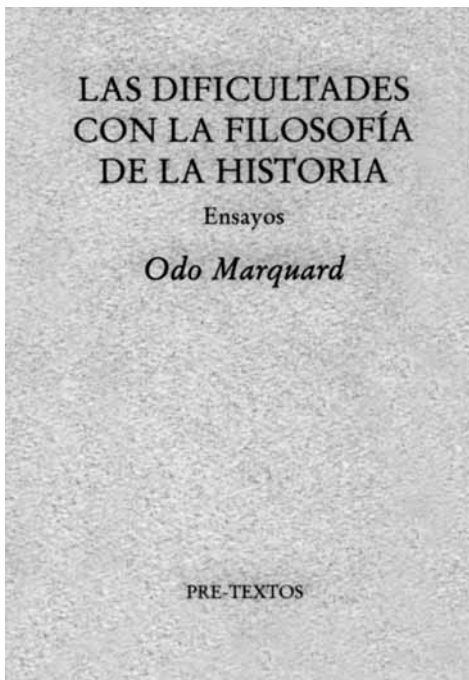
I, d'altra banda, ha acompanyat tota aquesta informació d'un estudi sintètic i contextualitzador que dóna una completíssima panoràmica de l'art rupestre de la façana mediterrània peninsular, des de les seues tipologies, variants i estils –esquemàtic, macroesquemàtic, lineal-geomètric– fins a la seua distribució territorial i localització, passant per la cronologia, els materials, els instruments i les tècniques emprades, el context cultural en què es van realitzar les pintures, els seus trets característics –com ara el traç fi de pinzell, l'aprofitament del llenç rocós com

a *paisatge* de fons, la diferència en el tractament de les representacions d'humans i animals, la profunditat de camp en la composició de les escenes, etc.–, o els seus motius principals –amb un interessant apartat centrat en la importància de la figura femenina. Tot escrit amb una aconseguida intenció didàctica i fent un ús prudent dels tecnicismes –els neòfits poden sortejar aquests xicotets esculls amb l'ajuda del glossari que tanca la guia. En el capítol dels deures, només una petita objecció: potser fóra bo començar a desempallegar-se de la denominació, amb força tradició històrica però certament confusa, d'«art levantí»; al cap i a la fi, es tracta d'una denominació concebuda des d'una percepció subjectiva de la geografia que no s'adiu gens amb l'esperit científic que se suposa a la disciplina. Un retret onomàstic que no entela, però, l'excel·lència d'una guia, ja imprescindible, que omple un buit colossal en el camp de la divulgació d'aquest patrimoni artístic que, per la seua transcendència i magnitud, no té ben bé parangó amb cap altra manifestació estètica gestada a terres valencianes.

□ Josep Vicent Frechina

Naturalesa i història

El tema central d'aquest volum d'assaig és, com assenyala el títol, la filosofia de la història i, més concretament, la problemàtica que presenta i les dificultats en què l'autor es troba per a defensar la filosofia de la història enfront de l'antropologia.

LAS DIFICULTADES CON LA FILOSOFÍA DE LA HISTORIA

ODO MARQUARD

TRADUCCIÓN D'ENRIQUE OCAÑA

268 PÁGINES

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2007

La filosofia de la història, diu l'autor, proclama «*la existencia de una historia universal única con un designio y un fin únicos, la libertad de todos*», que afirma el progrés i critica la realitat existent «*mediante la distinción entre aquello que alienta ese progreso y aquello que no lo alienta, y que además cuenta con una crisis final y con su solución definitiva*». Aquest plantejament data del segle XVIII, quan Voltaire utilitzà per primera vegada la fórmula «filosofia de la història». Odo Marquard emmarca aquesta concepció en el context de l'idealisme alemany, és a dir, d'una filosofia de la llibertat, de l'autonomia humana. La seua tesi lliga en principi aquesta llibertat, la filosofia de la història a la «teodicea» que en el seu sentit estricte apareix amb Leibnitz, en el segle de la Il·lustració. En el sentit ampli de la paraula és sinònim de *teologia natural*, però en el sentit específic es va plantejar com un procés obert a Déu en nom de l'existència del Mal. Déu n'era o no culpable? Mentre

alguns l'absolien en nom d'un optimisme metafísic, d'altres, en el plantejament que fa l'autor, van adoptar una altra solució en nom justament de la llibertat. El que van afirmar era que calia atribuir a la llibertat humana tot allò que hi ha de mal en el món. «Dios no es culpable, pues no crea ni dirige el mundo, sino el ser humano.» És així com la teodicea tradicional es va transformar en filosofia de la història. És clar, aquesta alternativa comportava no sols absoldre Déu, sinó posar la seua mateixa existència entre parèntesi. És, com diu Marquard, no sense un punt d'humor, «un ateísmo metódico *ad majorem gloriam Dei*».

Era el preu que calia pagar per afirmar la radical llibertat de l'home, fer-ne l'actor i l'autor de la seua història. Tanmateix, Marquard es pregunta fins a quin punt pot ser irracional aquesta filosofia de la història, ja que, de fet, en nom de l'emancipació, preconitza el contrari, i en nom de l'autonomia cau en l'heteronomia. Ara la disputa sobre el mal ja no és Déu, sinó amb uns altres homes, els *enemics*, o els del bé.

Si la primera part d'aquest volum es presenta amb el títol «Preparativos para decir adiós a la filosofía de la historia», la segona discorre sobre els «Preparativos para decir adiós a la crítica de la Antropología». L'antropologia filosòfica constitueix, per a Marquard, l'alternativa a la filosofia de la història, però

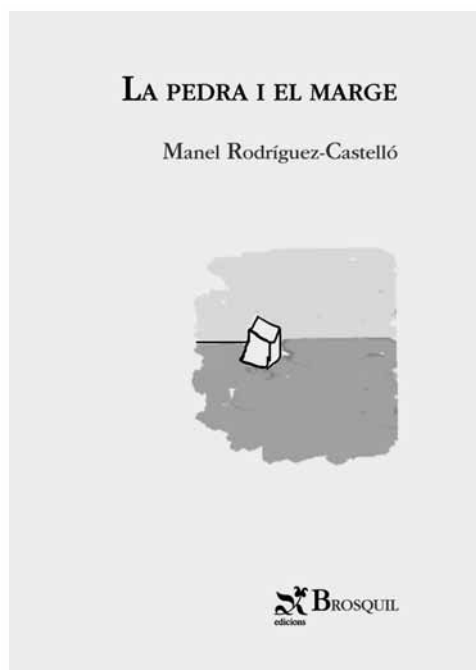
igualmente discutible i insatisfactòria. Aquesta disciplina es troba teoritzada particularment per Dilthey amb la seua filosofia de «les concepcions del món», que significa la «*descomposició de la filosofia de la historia del así llamado idealismo alemán*». També l'antropologia filosòfica arranca en el segle XVIII, i és Kant qui sanciona, amb el títol d'un llibre seu, aquesta denominació. Al llarg del XIX, i sobretot durant el XX, es desenvoluparà en diferents corrents, sempre en oposició a la filosofia de la història. L'antropologia es decantà, fonamentalment, més per la «naturalesa de l'home» que per la seua «història»! De més a més, afirmava que aquesta naturalesa és immutable, i que es formulen sempre els mateixos «enigmes» i els mateixos «tipus» –concepcions– de respostes.

L'autor discorre sobre aquesta problemàtica en Dilthey, Heidegger, Max Scheler... «*El giro a la filosofía de la historia –escriu– sólo es posible si se abandona la antropología, el giro a la antropología, sólo es posible si se abandona la filosofía de la historia.*» És així com l'una i l'altra es critiquen dialècticament. «*Las tentativas de eliminar su contrario –escriu l'autor– difícilmente tienen éxito en su totalidad. Pero mientras no lo consiguen, queda la cuestión fundamentalmente urgente de saber cual de las dos [...] tiene razón.*»

□ Josep Iborra

Sense abaixar la guàrdia

Manel Rodríguez-Castelló (Alcoi, 1958) publica una columna d'opinió cada dissabte en el diari *Levante-EMV* d'ençà l'any 1998. Ara, una dècada més tard, una part d'aquests articles han estat aplegats per Brosquil Edicions sota el títol *La pedra i el marge*.

LA PEDRA I EL MARGE

MANEL RODRÍGUEZ-CASTELLÓ

BROSQUIL EDICIONS, VALÈNCIA, 2007

Des del compromís cívic, nacional i d'esquerres, els articles de *La pedra i el marge* són una mirada lúcida i valenta sobre l'actualitat valenciana. Temes de diversa índole s'arremolinen en aquests escrits. I és que així ho exigeix l'anàlisi de la realitat valenciana on els fils de la política, la llengua i la cultura conformen una teranyina espessa, difícil de destriar. L'audàcia i l'habilitat de l'autor per a treure'n l'entrellat són aptituds directament proporcionals a la qualitat literària dels seus escrits.

La columna d'opinió és un format que es produeix i es consumeix en calent. Si, a més, s'insereix dins d'un rotatiu local, sovint serà només accessible per a un públic oriünd i iniciat en els ritus de la política i els romanços patris. De manera que la seua capacitat de transcendir l'espai i el temps té molt a veure amb la qualitat literària, la qual, d'altra banda, legitima l'operació editorial que

consisteix a aplegar els textos periodístics en un volum i donar-los un títol unitari. Els articles de *La pedra i el marge*, tot i aferrar-se majoritàriament a la realitat política valenciana, traspassen amb agilitat les fronteres espacials i temporals. Per això, quan hi tornes una dècada més tard encara mantenen intacte el poder de la cosa ben dita en poc de tros.

El *conflicte lingüístic* és el tema recurrent d'aquest recull. I és que «la llengua» constitueix encara el principal front de batalla dels escriptors i els intel·lectuals valencians compromesos amb el país. Manel Rodríguez-Castelló es manté vigilant amb les actuacions de la dreta valenciana i la complicitat de la tercera via, pel que fa a la resolució del conflicte. No es refia ni un pèl de les ànsies pacificadores que la dreta valenciana proclama amb la creació de l'AVL, perquè les ha vistes de tots els colors. Però aquest gat vell i escarmentat en té per a tots i, per això, no s'està de lamentar «la inoperància de les esquerres valencianes per a articular una alternativa convincent».

L'estructura temàtica del recull no s'esgota, però, amb «les aigües tèrboles del riu valencià». A més de les valoracions sobre política estatal i internacional i de les opinions sobre successos de

l'actualitat quotidiana, les reflexions íntimes ocupen un espai considerable. Són, si més no, pinzellades de privacitat que acosten aquests escrits a la prosa del dietari personal i que, tanmateix, s'avenen sense estridències amb la dimensió pública que caracteritza el gènere d'opinió.

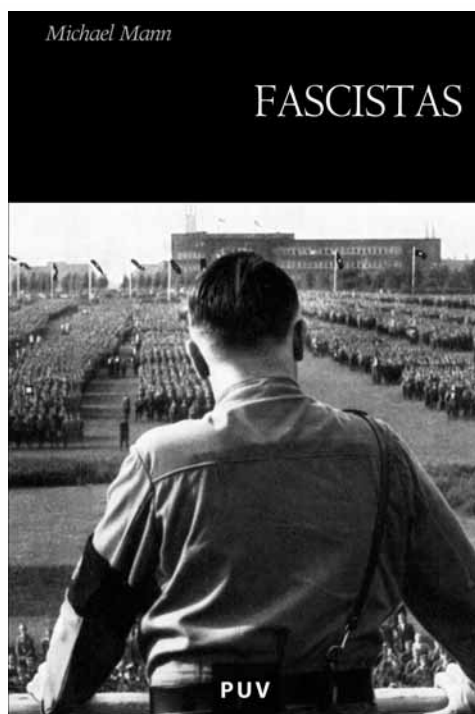
En definitiva, aquestes columnes publicades entre gener de 1993 i desembre de 1999 es drecen com a veritables *torres de guaita* del panorama polític valencià i constitueixen una mostra del bo i millor periodisme literari que es pot trobar en la premsa valenciana.

□ *Alicia Toledo*

El costat obscur de la modernitat

La Universitat de València ens presenta una de les darreres aportacions més rigoroses i, per què no, també polèmiques, dedicades a l'estudi de la ideologia feixista. La nova perspectiva sociològica n'és un dels al·licients d'esta ambiciosa obra.

FASCISTAS
MICHAEL MANN
449 PÀGINES
PUV, VALÈNCIA, 2006

El prestigiós sociòleg Michael Mann s'endinsa amb este treball en el sempre espinós repte de tractar una de les ideologies que més maldecaps ha causat a investigadors i estudiosos de les ciències socials en els dos últims segles. Són molts els que han intentat explicar les causes que varen portar a l'ascens del feixisme en diverses parts del món durant el període d'entreguerres del segle xx. La historiografia, per força, és la disciplina que més interès i esforç ha dedicat a indagar en les entranyes d'una ideologia certament inquietant. Per això, que ara l'autor adopte una aproximació eminentment sociològica per explicar-ho, no deixa de tindre el seu atractiu, més enllà que el resultat final pugua deixar algunes ombres no aclarides del tot.

Amb este nou punt de vista, Mann intenta donar resposta als dubtes que plangen sobre la ideologia a partir d'una profunda anàlisi de què eren els feixistes,

quins eren els seus objectius i motivacions, i quina era la societat que pretenien construir una vegada obtingueren el poder. Després d'un diàleg amb les definicions elaborades pels principals especialistes, l'autor concentra la seua proposta en cinc aspectes cabdals. Els feixistes reclamen una nació orgànica i un Estat fort a partir dels quals poder construir una nova societat i un nou home [sic], que esdevinguen el punt final de la modernitat. Un model que siga capaç de transcendir el conflicte social i la lluita de classes i que farà ús de tots els elements disponibles al seu abast per a aconseguir-ho: com la *neteja* dels seus enemics, polítics i ètnics, i la pràctica d'una violència quotidiana, amb la posada en marxa d'organitzacions paramilitars que instauren un règim de terror.

El seu estudi abasta els sis països europeus on el feixisme va tindre una major presència i protagonisme: Itàlia, Alemanya, Àustria, Hongria, Romania i, en última instància, també Espanya. Les seues argumentacions insisteixen en el fet que el feixisme va ser essencialment un producte de la situació de crisi en diferents àmbits que es vivia a Europa després de la Primera Guerra Mundial, i una resposta d'alguns sectors socials als problemes generals

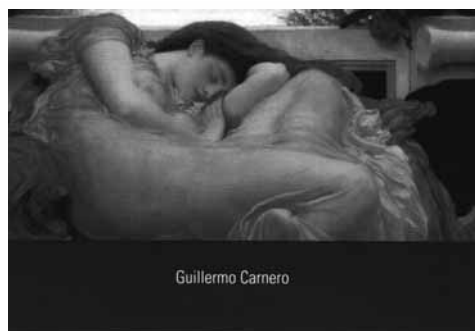
de la modernitat. Precisament, de la seua anàlisi se'n desprèn que el feixisme va desenvolupar una relació ambigua amb el capitalisme i la religió, fins i tot amb els grups benestants que havien portat les regnes de l'antic règim. En eixe sentit, dubta sobre la transcendència de plantejaments que, tradicionalment, han tingut un ample ressò, com la teoria de les classes o de les elits. Per contra, Mann considera que cal buscar l'èxit i consolidació del feixisme en la recerca d'ordre i de seguretat, així com en l'ús indiscriminat de la violència al marge de l'Estat.

És cert que algunes de les seues afirmacions poden ser discutibles, però no podem negar la voluntat de l'autor a identificar els trets d'esta ideologia i el comportament dels seus seguidors, com a mínim perquè no torne a reproduir-se. En això, Mann és moderadament optimista, tot i que detecta el ressorgiment d'alguns elements del feixisme en diverses zones tant d'Occident com del món islàmic. Casos aïllats, de moment, però que ens obliguen a estar alerta. I és que, com diu el mateix autor, el perill del feixisme sempre l'hem de prendre seriosament.

□ Àlvar Peris

Ensayos sobre la vanguardia y el vanguardismo

En este volumen Guillermo Carnero muestra una singular visión, a caballo entre la crítica y la sensibilidad, de los fenómenos artísticos y culturales del siglo xx. Efectúa un recorrido desde el Primitivismo hasta la Abstracción pasando, entre otros temas, por la poesía social y el cine, como una parte más de los movimientos intelectuales de nuestro siglo.

Salvador Dalí y otros estudios
sobre arte y vanguardia

SALVADOR DALÍ Y OTROS ESTUDIOS
SOBRE ARTE Y VANGUARDIA

GUILLERMO CARNERO

240 PÁGINES

INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM, VALÈNCIA, 2007

Guillermo Carnero realiza en este libro, *Salvador Dalí y otros estudios sobre arte y vanguardia*, una importante labor de compendio de los artículos más significativos sobre el arte y la cultura vanguardista. Un desarrollo que comienza con los diversos estudios sobre la variada actividad de Salvador Dalí, y por ende con el «superrealismo». Mucho se ha escrito sobre la figura y obra de los artistas que componen dicho movimiento, Chirico, Brancusi, Picasso, Kandinsky etc. y como ocurre con la mayor parte de las grandes figuras el estudioso encuentra una amplia bibliografía que, en ocasiones, puede desbordar al propio lector. Carnero, gran conocedor del tema, muestra a lo largo de este volumen no sólo una visión homogénea del movimiento sino que también indaga en otros aspectos más olvidados del arte de la

vanguardia, que son los que verdaderamente hicieron de este movimiento una nueva corriente no sólo artística sino cultural.

A lo largo de estas líneas el autor realiza un análisis general sobre el arte de finales del siglo XIX poniendo un pequeño acento en cada una de las disciplinas artísticas, literatura, cine, música etc. Muestra como el movimiento vanguardista no sólo afectó al ámbito de las letras y al arte en todas sus formas, sino también a otros ámbitos como la política o la ética, siendo un movimiento sintomático de una importante crisis histórica.

Arte prerrafaelista, arte naif, dadaísta, futurista y abstracto son entre otras corrientes el fruto más patente del propio devenir histórico, y los protagonistas indiscutibles de los siglos XIX-XX. Su influencia se muestra en todos los ámbitos de la sociedad de estos siglos, siendo el ejemplo más ilustrativo la propia arquitectura de las ciudades europeas, principalmente París. Sin embargo, Carnero señala que a pesar de que estos movimientos tienen un denominador común: la crítica, la vanguardia generalmente es un movimiento heterogéneo, irracionalista y confuso que no se circunscribe solamente al ámbito europeo ni a grandes figuras. Es especialmente interesante se-

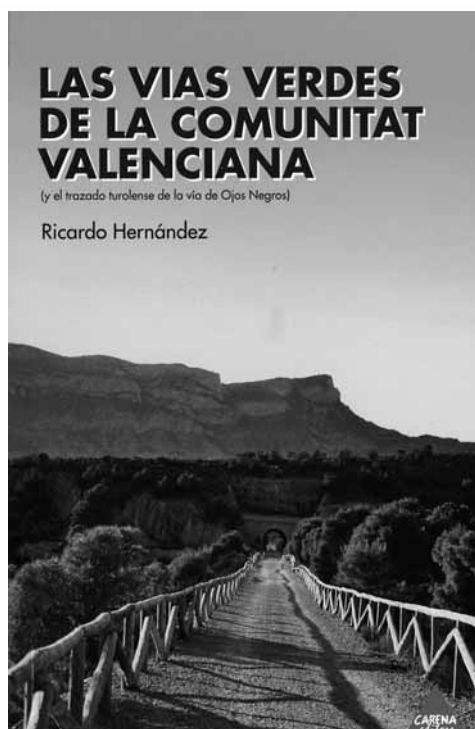
ñalar la importancia de movimientos y autores que trascienden de este ámbito, y a los cuales Guillermo Carnero dedica un especial interés, hablamos de los artículos de figuras un tanto olvidadas como el escritor español José Moreno Villa, y el caso especial de la mejicana Frida Kahlo a caballo entre la tradición y vanguardia.

Durante más de ciento sesenta páginas Carnero muestra unas pinceladas generales sobre el manido movimiento de las vanguardias, dejando de lado las referencias bibliográficas y las llamadas al lector, carencia, si es que se puede llamar así, que el autor completa con un importante anexo de siete notas, diversas ilustraciones y finalmente una extensa bibliografía. Cabe por lo tanto decir que Guillermo Carnero cuida con especial interés al «lector», no sólo mediante un estilo depurado sino a través de la propia estructura elegida donde, según el propio autor, se han eliminado todos los obstáculos que podrían dificultar la lectura de éste, hecho que hace que *Salvador Dalí y otros estudios de arte y vanguardia* sea un libro no sólo apto para un público especializado sino también para el estudioso en general.

□ Mª Jose Garcia Sahuquillo

Pedalejar per les antigues vies fèrries

Las vías verdes de la Comunitat Valenciana mostra en vora tres-centes pàgines els itineraris ciclistes que es poden realitzar emprant plataformes on antigament hi havia vies fèrries. El llibre ofereix una ullada a les nostres vies verdes: el seu itinerari i història, o fotos comparatives de com eren i com són els paisatges per on corrien els *cavalls de ferro*.

**LAS VÍAS VERDES DE LA COMUNITAT VALENCIANA
(Y EL TRAZADO TUROLENSE DE LA VÍA DE OJOS NEGROS)**

RICARDO HERNÁNDEZ VILLAPLANA
CARENA EDITORS, VALÈNCIA, 2007

Córrer a peu o en bicicleta, fer senderisme, o simplement passejar, són algunes de les alternatives lúdiques i esportives que es poden desenvolupar en les distintes vies verdes que hi ha al territori valencià. Ricardo Hernández Villaplana (Alcàsser, 1962) ens explica com durant la segona meitat del segle passat moltes línies fèrries es van deixar d'utilitzar davant la puixanca d'uns altres mitjans de transport de mercaderies i passatgers: camions, cotxes i avions.

I davant de la decadència de les vies, l'Administració va decidir reconvertir les plataformes i donar-los un altre ús. Estem davant de terrenys aplanats, amb garantia de pas i que no tenen grans pendents. La jugada va ser mestra: canviar l'ús, però mantindre'l públic. Ofereix l'espai per a l'oci i l'entreteniment dels ciutadans de tot l'Estat espanyol.

D'esta forma, hui les vies verdes valencianes ens permeten no sols fer esport o passar l'estona, sinó també conèixer una part important del nostre territori: veure canons de rius, paisatges de muntanya, creuar túnels o ponts de vertigen, recórrer valls o planures d'horta. Tot i que en la majoria de casos la única cosa que s'ha fet ha sigut retirar les vies, en uns altres casos les plataformes s'han condicionat i trobem túnels il·luminats o ponts reformats, a més d'itineraris que com a mínim estan senyalitzats.

Per exemple, la via verda del Serpis (Alcoi-Gandia) emprà el canó del Serpis per a arribar de vora mar a les terres altes de l'Alcoià. També canvia notablement el paisatge si seguim la via verda d'Ojos Negros, que enllaça Sagunt i Aragó, en passar de vora mar a més de mil metres d'altitud; o la més pròxima a la ciutat de València: *la via xurra* o València-Saragossa, que discorre junt als camps de les hortes situades entre Puçol i València i que hui és un espai àmpliament utilitzat pel veïnat de la comarca.

El llibre publicat per Carena Editors està correctament il·lustrat amb plànols i indicacions per a fer cadascuna de les tretze rutes proposades. A més –i és un aspecte especialment interessant–, reconstrueix la història de les antigues

vies fèrries representades. També incorpora fotografies que mostren com eren els trens que hi circulaven, i com eren estos mateixos paisatges fa pocs anys. Es tracta, en conjunt, de materials amb un valor documental i testimonial de gran importància, que mostren l'evolució de la societat, però també del paisatge que envoltava el tren.

Las vías verdes de la Comunitat Valenciana (y el trazado turolense de la vía de Ojos negros) és una publicació que, a més, respon a un clar objectiu: divulgar el patrimoni natural i cultural valencià que es pot conèixer a través de cadascuna d'estes rutes. Un encert de Carena, dur-nos per estos 728 quilòmetres de camins per endinsar-nos en la nostra història i el nostre paisatge.

□ Agustí Hernández Dolz

L'art a la Safor

El llibre fa una recopilació dels diferents monuments de la Safor tot repassant d'una forma rigorosa el patrimoni artístic de la comarca. Aquest és un captivador treball d'investigació que ajuda a omplir el buit que hi havia en la història de l'art sobre aquesta època i que pot ser disfrutat tant pel docent com per qualsevol curios pel tema.

HISTÒRIA DE L'ART DE LA SAFOR. SEGLES XIII-XVIII

VICENT PELLICER I ROCHER

410 PÀGINES

CEIC ALFONS EL VELL, GANDIA, 2007

Vicent Pellicer i Rocher, llicenciat en Història, es va introduir en l'art de la Safor un poc per casualitat. Gràcies a les pràctiques que va realitzar en l'Arxiu Històric de Gandia i a la seua tasca de recopilació de notícies sobre la història de l'art de la ciutat, es va adonar de l'existència d'algunes llacunes importants dins d'aquest àmbit. És important destacar obres com *El Palacio Ducal de Gandía*, dels pares jesuïtes Cervós i Solà, editat el 1904, diversos articles monogràfics que, en nombroses vegades, sols cauen en reiteratives descripcions artístiques, i alguns monogràfics de l'art saforenc; però, malgrat tot, Pellicer pren consciència de la falta de continuació en les investigacions i decideix emprendre el seu propi estudi: una anàlisi amb certa profunditat de les manifestacions artístiques de Gandia i d'altres monuments de la comarca que

havien sigut oblidats, malgrat el seu interès, una vegada recollida tota la documentació publicada referent al tema. Un dels aspectes més assenyalats són les influències que qualsevol manifestació artística comporta amb el medi en el qual es produeix, és a dir, que qualsevol fet ocorregut a la ciutat de Gandia pot repercutir i influenciar la resta de la comarca, i viceversa. El fet artístic no és una realitat aïllada. Per tant, tenint en compte el que succeeix a la península i, en conseqüència, a la resta d'occident, i utilitzant l'ajuda d'alguns exemples notoris, ens ofereix un recorregut arquitectònic, escultòric i pictòric que va des del gòtic fins al neoclassicisme. El repte era detenir-se en les obres més representatives, com ara Santa Maria de Gandia, però sense deixar de banda unes altres manifestacions artístiques que la història havia mantingut oblidades.

D'aquesta manera organitza el seu estudi a partir d'una divisió cronològica que s'enceta al segle XIII, període en el qual comença a desenvolupar-se un nou concepte cultural a partir de l'arribada dels cristians i de la introducció d'una mentalitat burgesa que provoca una progressiva substitució dels antics elements que conformaven el territori a

favor de diversos usos i costums diferents dels anteriors. En aquest sentit, es feia necessari reemplaçar els antics referents artístics i habilitar espais que atengueren d'una manera convenient els nous requisits. A partir d'aquest moment assistim a la construcció de les primeres esglésies i a l'aparició de les nombroses tipologies que van aflorant al llarg de la història de l'art i que tenen un lloc important en aquesta obra.

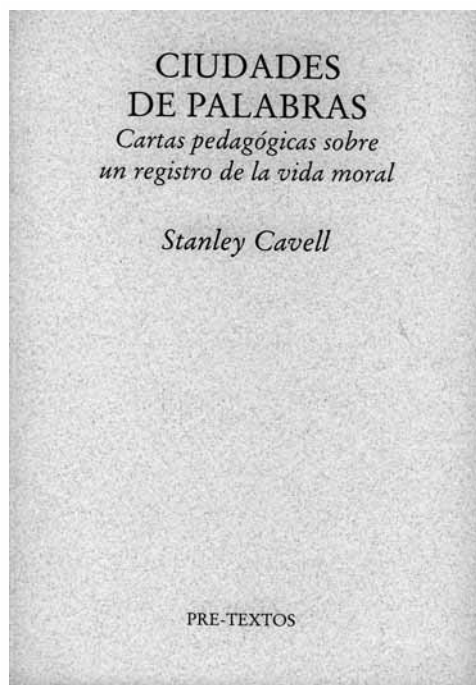
Cal remarcar que els textos i les descripcions són completats amb una gran quantitat de fotografies que fan d'aquest un manual molt atractiu.

Es tracta, per tant, d'un valuós treball que, a més de permetre conèixer un patrimoni en ocasions desconegut, aconsegueix posar de relleu el valor cultural de l'art de la Safor, un dels principals objectius de l'autor.

□ Clara Berenguer Revert

Un curs de perfeccionisme moral

A partir d'obres filosòfiques, d'obres literàries i de pel·lícules de Hollywood, el filòsof nord-americà Stanley Cavell planteja una sèrie de reflexions sobre el sentit moral de les nostres vides.

CIUDADES DE PALABRAS. CARTAS PEDAGÓGICAS
SOBRE UN REGISTRO DE LA VIDA MORAL

STANLEY CAVELL

448 PÁGINES

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2007

El filòsof nord-americà Stanley Cavell, nascut el 1929, es va formar en la concepció analítica de la filosofia de J.L. Austin i de l'últim Wittgenstein. La seua obra intenta recuperar una certa tradició de la filosofia nord-americana, sobretot la practicada per Emerson i Thoreau, segons Cavell els filòsofs més subestimats que han donat els Estats Units.

Ciudades de palabras. Cartas pedagógicas sobre un registro de la vida moral, que ara acaba de publicar Pre-textos, és la versió escrita d'un cicle de conferències sobre el que Cavell anomena perfeccionisme moral. En aquest llibre planteja un examen de les qüestions essencials de la vida moral comparant les obres d'alguns filòsofs –des d'Aristòtil i Plató, fins a Locke, Mill o Emerson– amb les d'alguns escriptors que es poden situar entre la filosofia i la literatura, com Nietzsche, Arnold, Ibsen o Wilde, i també amb algunes de les pel·lí-

cules clàssiques de Hollywood. Cavell defensa la utilitat de fer servir el cinema com a material per a la reflexió filosòfica, perquè «*la filosofía es a menudo la acompañante invisible de las vidas ordinarias que el cine es capaz de captar*». Partint d'una frase d'Emerson –«Sé que el món amb què converse a les ciutats i a les granges no és el món en què pense»–, Cavell ressegueix en els diversos pensadors, escriptors i films comentats en aquest llibre una certa intuïció d'un trencament en la identitat humana, com a conseqüència del judici sobre el món tal com és comparat amb el món com podria ser. Aquesta concepció d'un món duplicat –les coses del nostre món podrien disposar-se d'una altra manera– i d'una identitat dividida, tendeix a expressar un sentiment de decepció pel món tal com és i a plantejar-ne l'exigència o el desig d'una reforma o transfiguració. Seguint el pensament d'Emerson, que negava la separació entre una filosofia dominada per la teoria del coneixement i una altra de dominada per la moral i l'art, Cavell detecta aquest sentiment de decepció en la vocació moral de la filosofia, sobretot a partir de Wittgenstein. Wittgenstein va sentir-se decebut amb el coneixement humà, però no perquè aquest siga insuficient o perquè no si-

ga millor del que és, sinó perquè no ens fa millors del que som ni ens assossega. Les pel·lícules analitzades per Cavell, la majoria pertanyents a la comèdia d'embolic matrimonial, no plantegen tant què haurien de fer els personatges, què seria el millor i el més correcte, sinó la qüestió de com poden viure les seues vides i quins tipus de persones aspiren a ser. Aquest aspecte de la moralitat –en què una crisi obliga a fer un examen de la pròpia vida per transformar-la o reorientar-la– és el terreny del que Cavell anomena perfeccionisme moral. No es tracta, per tant, de passar del que és dolent al que és bo, d'allò incorrecte a allò correcte, sinó de desprendre'ns de la confusió que envolta les formes i els sentits de les nostres vides per arribar a un veritable autoconeixement i a una sociabilitat més satisfactòria. El perfeccionisme moral reivindicat per Cavell no considera una perfecció humana final ni està basat en una perspectiva religiosa. Tampoc no proposa un camí a la saviesa reservat per a uns pocs. La seua finalitat és exercitar la capacitat de qual-sevol ésser humà de posar en qüestió la seua vida, de jutjar les seues necessitats, els seus drets i els seus béns.

□ Enric Iborra

El sismògraf de les menudes emocions diàries

El poeta Jordi Pàmias (natural de Guissona, comarca de la Segarra, a la Catalunya central) publica en l'editorial Perifèric –dins la col·lecció «Escriptures»– un conjunt d'anotacions de joventut amb el títol *Des de la foscor. Un dietari dels anys 60*.

DES DE LA FOSCOR. UN DIETARI DELS ANYS 60

JORDI PÀMIAS

157 PÀGINES

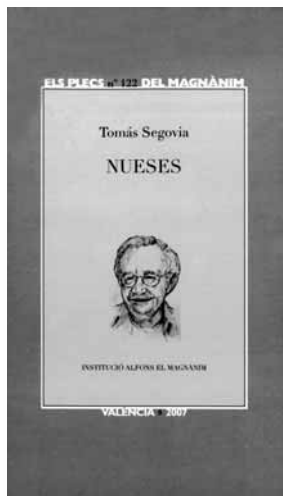
PERIFÈRIC EDICIONS, CATARROJA, 2007

Hi va haver un temps en què qualsevol tipus que pretenguera ser considerat escriptor, amenaçava el proïsme tot esgrimint un inefable poemari. Després l'ambició literària general va pujar un grau, i ja no hi va haver cap tendra criatura pitjor o millor alfabetitzada que no volguera comptar en el seu currículum amb la inevitable novel·la. Avui dia, els aspirants a la glòria o simplement a la seua etiqueta creuen que el camí necessari és publicar un dietari. És així com sorgeixen dietaristes de sota les pedres, i es dona la (falsa) impressió que el gènere viu una edat d'or. En realitat, el dietari és un artefacte literari molt delicat; quan un escriptor l'encerta, pot arribar a assolir-hi una rara bellesa. Potinejat pels aficionats, esdevé un mer registre de vacuïtats periòdiques, l'equivalent a la pàgina de successos en la premsa o d'altres mitjans de comunicació. Una llàstima, perquè el gènere, de totes totes, no s'ho mereix. No diré que Jordi Pàmias (Guissona, 1938), l'autor de *Des de la foscor*, és un d'aquests amateurs que gargoteja un quadern buscant una làpida esculpida amb el seu nom en el panteó de l'eternitat literària. Per començar, aquest dietari és una obra de joventut. L'autor, mestre i poeta, el va dur a terme en els anys seixanta, en plenes acaballes del franquisme. Llavors no era encara el líric conegut que va arribar a ser després,

però se li notava ja la voluntat d'estil. Havent d'escollir entre les dues grans tradicions dietarístiques de la literatura catalana –la de Marià Manent i la de Josep Pla–, Pàmias va triar la de Manent. Això implicava escollir la via lírica, paisatgística, emotiva i intimista, enfront de la versió realista i enemiga del sentimentalisme que representava Pla. El dietari de Pàmias, en efecte, és, d'una manera molt evident, un «dietari de poeta», i això es nota en l'esteticisme regalimant, en el preciosisme lingüístic i en l'actitud de l'autor davant els fets narrats. No es que els poetes no puguin fer bons dietaris, és clar, però farien bé d'amagar-hi el plomall, perquè acaba malversant l'escriptura. Així i tot, *Des de la foscor* és un llibre llegendari, perquè té interès veure com l'autor conjuga la seua vocació pedagògica i el seu compromís cristià amb la realitat política del darrer franquisme, un temps d'esperances i d'albades pressentides. Cal remarcar, finalment, l'excel·lent aposta de Perifèric pel gènere memorialístic, dins la col·lecció «Escriptures». Ara que tothom vol publicar un dietari, calen plataformes editorials que garbellin i filtren el material, en bé del lector i de la literatura.

□ Victor Cotlliure

NUESES

TOMÁS SEGOVIA

TRADUCCIÓ D'EMILI CASANOVA

COL·LECCIÓ «ELS PLECS DEL MAGNÀNIM», 122, 32 PÀGINES

INSTITUT ALFONS EL MAGNÀNIM, VALÈNCIA, 2007

Paraules de foc

La traducció d'Emili Casanova ens ofereix la possibilitat d'acostar-nos a la poesia eròtica de Tomás Segovia en un català acurat i decididament adherit a les causes acadèmiques valencianes que ara corren. Ningú no s'haurà d'estranyar, per tant, de trobar expressions com *lo que, existix, apareguí*, etc., tal vegada inspirades per tal d'establir un pont amb la filiació valenciana de Segovia, que als 9 anys –1936– va emigrar a França, Marroc i finalment a Mèxic.

L'antologia –bona part de *Noticia Natural*– camina amb passos que indiquen la força evocadora d'allò material lligat a l'erotisme: *ulls, llavis, pits, mà, esquena...*, ja que és aquesta fragmentació la que s'enumera per construir el tot: «la memòria oblida, / però la carn se'n recorda». Les «nueses» ho són perquè la tria de poemes mostra un àlbum de cossos i de racons esplendorosos de «secret tòrrid», i els poemes es debaten entre allò de palpable i allò de virtual que encén el tacte. El recurs a citar les parts del cos sense pudor pren una buscada obscenitat que el llenguatge poètic s'encarrega de no anul·lar, sinó d'enriquir amb matisos. I en tot moment el poeta busca delimitar l'espai de l'erotisme, de la comunicació sexual explícita, de l'orografia secreta de l'estimada.

□ Pasqual Mas i Usó

JULITO, EL CANTANTE COJITO

HERNÁN MIGOYA I JUACO VIZUETE

COL·LECCIÓ «SOLYSOMBRA», 44

104 PÀGINES

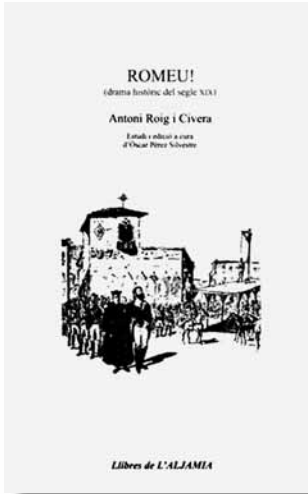
EDICIONS DE PONENT, ALACANT, 2007

La vida privada dels cantants melòdics

Amb un format episòdic i un estil gràfic, el de Vizuete, que ben bé podria haver format part d'un còmic de la Bruguera dels vuitanta –una mena de consistent barreja entre Vázquez, Mauro Entrialgo i Hanna-Barbera–, aquest àlbum suposa un fort contrast amb l'altre del mateix guionista que ja va aparèixer ressenyat en aquestes pàgines, *Final feliz* (*Lletres valencianes*, 14). Això sí, l'habilitat de Migoya per fer sang continua intacta: el patètic protagonista, Julito –que ja des de la portada, cantant *Ey!* [sic], ens acaba de confirmar a qui parodia, per si no havia quedat clar–, serveix de pedra de toc per posar a parir els tics rancis i malalts d'una societat que ho mereix. Ni els cantautors, aparentment oposats al protagonista (Pedro Guarro), ni els rivals directes de Julito (*Ricky*), ni les gales televisives de naftalina (impagable el moment al Valle de los Caidos), ni la premsa rosa i els trucs bruts que utilitzen els famosos per promocionar-s'hi. No hi ha res que sembla lliurar-se d'aquesta paròdia cruel, políticament incorrectíssima, implacable... i, francament, bastant divertida.

□ Felip Tobar

ROMEU! (DRAMA HISTÒRIC DEL SEGLE XIX)

ANTONI ROIG I CIVERA

ESTUDI I EDICIÓ A CURA D'OSCAR PÉREZ SILVESTRE

125 PÀGINES

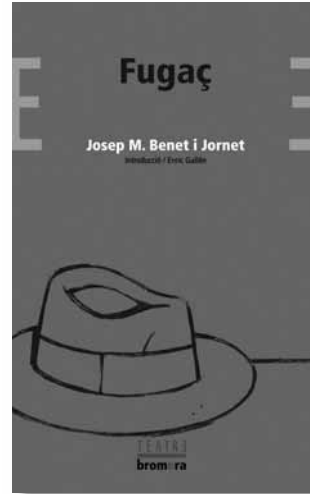
LLIBRES DE L'ALJAMIA, VALÈNCIA, 2007

Oportuna exhumació de dos noms oblidats

Antoni Roig i Civera (Rafelbunyol, 1844-València, 1898), és un d'aquells autors que els estudiosos de la literatura valenciana despatxen amb quatre ratlles eixutes i acrítiques, tot reproduint els tòpics apriorismes amb què hom se sol enfrontar al teatre de la Renaixença. D'un temps ençà, però, la seua obra comença a ponderar-se tímidament amb una certa dosi de perspectiva històrica i el seu nom sembla abandonar una postergació de dècades per resituar-se en el lloc que li pertoca, discret si es vol però gens negligible, dins la nostra jerarquia literària vuitcentista. Curiosament, l'operació de rescat es fa ara amb un drama històric que gira entorn de la figura d'un altre personatge també oblidat: Josep Romeu (Sagunt, 1778-València, 1812), un dels herois populars de la Guerra del Francès, període històric força devaluat, pel que es veu, en l'elaboració identitària contemporània.

L'edició d'Oscar Pérez, pulcra i ben trobada, modernitza l'ortografia original i aconsegueix així fer una mica actuals dos noms il·lustres del segle XIX valencià.

□ Josep Vicent Frechina

FUGAÇ

JOSEP M. BENET I JORNET

INTRODUCCIÓ D'ENRIC GALLÉN

COL·LECCIÓ «TEATRE», 39, 134 PÀGINES

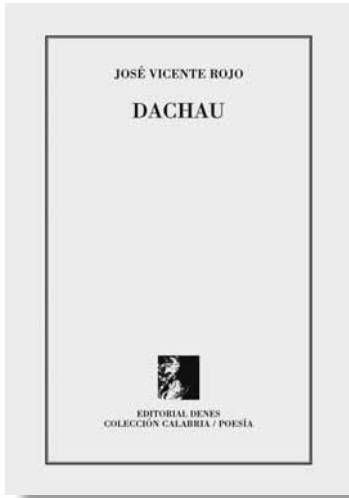
EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2007

Sobre les bastides de la felicitat, tan i tan fràgils

Bromera rescata una peça de J. M. Benet i Jornet (Barcelona, 1940), un dels grans autors de teatre en llengua catalana de la segona meitat del segle XX, una obra escrita durant els primers anys noranta i estrenada el 1994.

Tot i que aquesta peça no és per a mi una de les més emblemàtiques dins l'extensa i excel·lent producció de Benet i Jornet, sí que resulta un text molt interessant quant als motors de l'acció elegits i les reflexions que pot suscitar arran del seu desenllaç. Formalment, se'ns presenta com una obra convencional en tres actes; la seua concepció, però, no respon al model típic de plantejament, nus i desenllaç, ja que l'autor treballa amb un joc de simultaneïtats temporals (segon i tercer actes) i amb el desnivell informatiu entre receptors i personatges. És per aquest cantó per on s'escola un dels majors mèrits, al meu parer, d'aquesta peça: el xoc brutal que es construeix i que dóna lloc a un personatge com la Dona i a un monòleg final d'aquesta tan potents. Una dona casada, mare d'una filla i amb rutines vitals que la fan sentir feliç, alhora que desconeixedora del fet que la felicitat és tan fràgil o fugissera com l'estel fugaç que visita els personatges una nit d'estiu, màgica i tràgica, aterridora com el pitjor dels malsons.

□ Ramon X. Roselló

DACHAU

JOSÉ VICENTE ROJO

COL·LECCIÓ «CALABRIA / POESIA»

56 PÀGINES

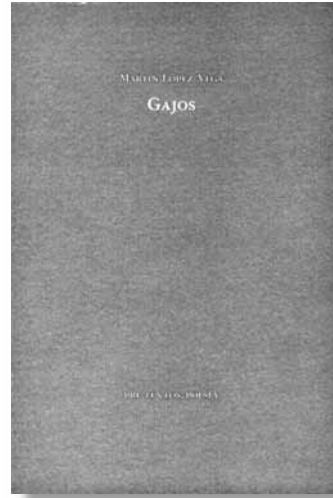
EDITORIAL DENES, VALÈNCIA 2007

Un catàleg de llàgrimes

Dachau fou un camp de concentració nazi situat al nord de la ciutat de Munic (Baviera) que tingué la seua època *daurada* entre els anys 1933 i 1945. Es calcula que hi hagué 30.000 jueus assassinats. Una epidèmia de tifus obligà a evacuar aquest lloc de mort. Anys a venir, esdevindria un espai d'acollida per a refugiats. Sota aquest títol ens arriba a les mans un recull de poemes de José Vicente Rojo (València, 1959), premiat a Xiva amb el XVI Premio Sargentas de poesia, l'any 2005.

El llibre està dividit en sis parts més una setena que, amb el títol «Dachau post-mortem», clou aquest degoteig de desesperació. De poemes breus i versos llargs, la proposta de Rojo navega entre els pensaments d'un individu que renuncia a la felicitat per diversos motius. El *jo* poètic s'aixopluga sota la personalitat d'un fictici soldat de Dachau que ha perdut l'amor de la seua estimada i, amb ell, la capacitat d'estimar i qualsevol interès per viure, perquè ja fa temps que es considera mort, envoltat com està de la més miserable depravació a què pot arribar l'home. El resultat final és un exercici de contenció, una lectura que esgarrifa per moments i posa el lector davant la imatge de la mort.

□ Begonya Mezquita

GAJOS

MARTÍN LÓPEZ-VEGA

COL·LECCIÓ «POESIA»

66 PÀGINES

PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2007

Uns bons breus poemes llargs

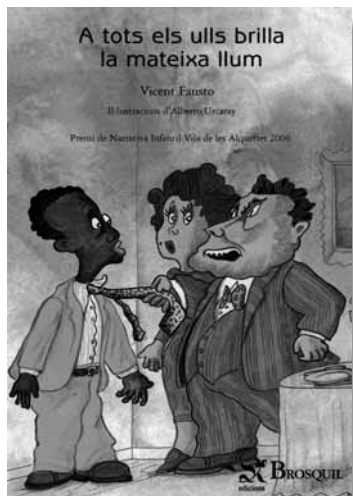
Quan el subtítol d'un llibre de poemes ens indica que és un recull de poemes breus (alguns de més de trenta versos), escrits al llarg d'uns quants anys, ja hem de suposar que aquests seran irregulars o, com a mínim, desiguals i, en molts casos, de circumstàncies. Com així és en aquest cas.

Tanmateix, també haurem de pensar que aquest conjunt guarda prou pes com perquè l'autor haja decidit publicar-los en forma de llibre, com també ocorre en aquest cas.

Hi ha com a mínim tres poemes magistrals, motiu més que suficient per a llegir el llibre, i la majoria són poemes dignes, on l'anècdota es fon amb facilitat amb les imatges i on la poesia de base quotidiana pren volada amb facilitat fins arribar, de vegades, a la màgia.

Molt recomanable.

□ Josep Lluís Raig

A TOTS ELS ULLS BRILLA LA MATEIXA LLUM

VICENT FAUSTO

PREMI DE «NARRATIVA INFANTIL VILA DE LES ALQUERIES»

72 PÀGINES

EDICIONS BROSQUIL, VALÈNCIA, 2007

El color de la pell

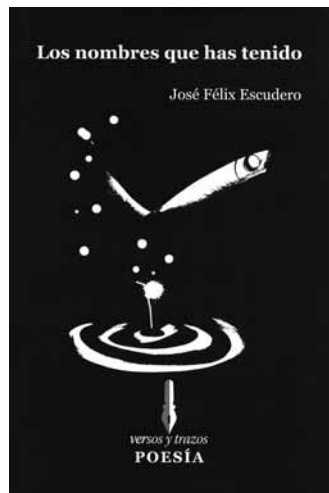
No són protagonistes infantils, sinó adults, els qui es mouen entre les pàgines d'aquest llibre guardonat amb el Premi de Narrativa Infantil Vila de les Alqueries.

Il·lustrat adequadament per Alberto Urcaray, conta la història d'un home molt ric, prepotent, panxut i fumador de cigars purs havans, que té greus prejudicis racials. És el senyor Atanasi Martínez i Ulldepoll. Un senyor que es creu molt important però que no sap què és una ONG.

La seua esposa, Tedi, hi farà tant de seny com podrà per tal de fer-li vore els seus prejudicis. Ella, amb unes quantes lliçons, i determinades circumstàncies abocaran el senyor Nasi cap al descobriment de noves connexions mentals en les seues rànies neuronones. Així, esdevindrà la desintoxicació de prejudicis injustos.

Que els llibres per a infants poden servir d'instrument per a fer l'exercici de mesurar les conseqüències d'uns determinats comportaments no és nou; està en els orígens de la literatura per a xiquets i xiquetes. Pot justificar-se per l'oportunitat de la narració; el tema no ho desmereix. N'extraem l'ensenyament que cal parar molt de compte a l'hora de jutjar algú pel seu color de pell.

□ Isabel Marín

LOS NOMBRES QUE HAS TENIDO

JOSÉ FÉLIX ESCUDERO

COL·LECCIÓ «VERSOS DE YEDRA», 2,

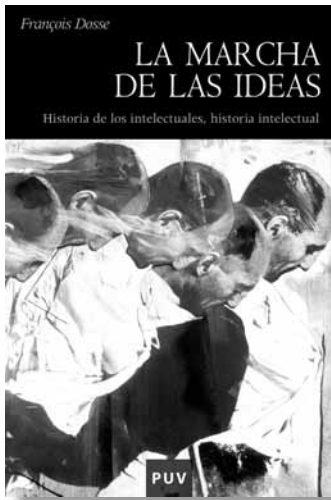
63 PÀGINES

VERSOS Y TRAZOS, VALÈNCIA, 2007

La palabra libre

El poemario de José Félix Escudero nos presenta la irrevocable libertad en la que su autor se ha instalado. Sume su visión estética de la vida y de la relación humana en un trance de belleza, que escribe desde una irreprimible emoción. Aquí la poesía huye de la banalización, del tráfigo inmisericorde de la existencia y recalca en la exaltación de la vida, en el riesgo y el placer de vivirla: «...como si ese sonido de letras apretadas que es la vida/ urgiera más cuando no proponemos la dicha de una sílaba/ y no el edredón de plumas de los grandes discursos». Un festín de metáforas en las que una dicción epicúrea celebra el amor, el cuerpo enardecido y la sublimidad de la palabra poética: «... todo en el poeta suena a combate/ y a pasión, a cuaderno de navegar, a luminoso llanto». La voz del poeta se mece en el apóstrofe, es sentida como aliento de confesión, testimonio de un afán de dicha que siente asediado: «Solo respiro cuando llega la hora/ del armisticio... cuando el mundo/ me pertenece de nuevo y tengo que vivir/ sorbiendo las lentas cicatrices». Escudero urde con sinceridad la palabra y semejan sus versos un susurro en su ansia de crear cercanías y complicidades. Todo para él ha de ser dicho, y todo lo dicho ha de ser vivido: «Del estrépito purísimo de un día, no nace sino muerto lo no dicho».

□ Juan Antonio Millón

LA MARCHA DE LAS IDEAS
HISTORIA DE LOS INTELLECTUALES, HISTORIA INTELLECTUAL

FRANÇOIS DOSSE
327 PÀGINES

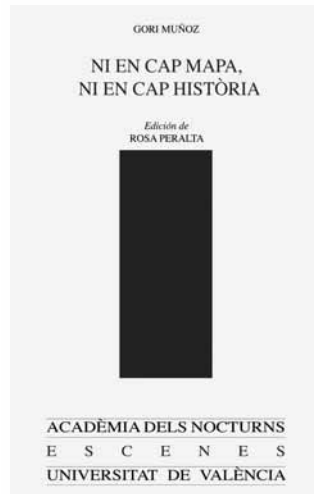
PUV, VALÈNCIA, 2007

A la recerca de l'intel·lectual compromés

Des de Zola, amb l'*affaire Dreyfus*, hi ha un model d'intel·lectual occidental definit per uns trets clars: compromís amb les injustícies socials, politització quan cal, utilització del prestigi assolit amb la literatura a favor de qualsevol causa justa. Què se n'ha fet, d'aquest model d'intel·lectual? François Dosse indaga en aquesta qüestió i ho fa bussejant entre la història de les idees, la història de la filosofia, la història de les mentalitats i la història cultural. L'autor de *L'empire du sens: l'humanisation de sciences humaines* (1997) tracta en aquest nou llibre –traduït al castellà per l'eficient Servei de Publicacions de la Universitat de València– l'activitat intel·lectual al llarg de la història, i ho fa fixant-se en els tres grans models que han aportat una visió pròpia en la configuració de la figura del *maître à penser*: el model francès, el model anglosaxó i el model alemany.

Òrfena de nous Zola, Europa espera que la llarga marxa de les idees enllumene de nou un model pensador global que torne a ser útil a una societat fragmentada i desmoralitzada.

□ Victor Cottliure

NI EN CAP MAPA NI EN CAP HISTÒRIA
GORI MUÑOZ

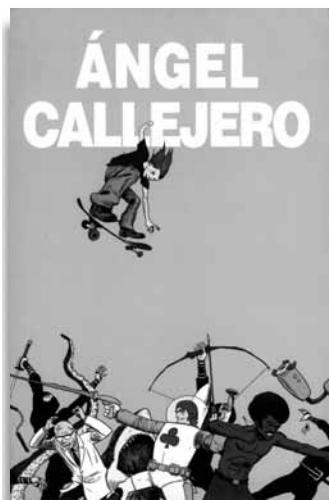
COL·LECCIÓ «ACADEMIA DELS NOCTURNS. ESCENES, 30»
PÀGINES 232

PUV, VALÈNCIA, 2007

Testimonio de la nostalgia y el dolor

Gori (Gregorio) Muñoz, valenciano nacido en Benicalap el año 1906, fue un importante escenógrafo que tuvo que realizar toda su labor en la Argentina debido al exilio al que se vio forzado en 1939. Gracias a la investigación de Rosa Peralta conocemos a fondo su labor profesional en la escena cinematográfica y teatral, así como su biografía. En esta ocasión Peralta nos acerca tres excelentes escritos de Gori, que nos descubren una faceta hasta ahora inédita. El primero de ellos, que da el título al libro, «Ni en cap mapa, ni en cap història» es una reconstrucción vivaz y nostálgica de la vida cotidiana de su Benicalap natal: escenas y tipos huidos en la niebla del tiempo que laten con ímpetu emocional y vital, son expresados en un valenciano ágil y coloquial. «Pequeño itinerario bélico del hambre», su tercer escrito, pertenece también al género testimonial, pero éste expresado en tercera persona, aunque, como nos señala Peralta, recoge, en su mayoría aspectos biográficos del propio autor: el hambre, el dolor, el horror, aunque en ocasiones, y a pesar de todo, la felicidad de vivir, recorren las nueve «teselas» vitales que describen el mosaico de la guerra civil y los campos de concentración franceses. El último texto, «Daumier», es un trabajo ensayístico sobre el caricaturista francés del siglo XIX, que Gori presentó a la Junta de Ampliación de Estudios como memoria a la segunda beca que se le concedió por parte de esta inolvidable Institución que tanto significó para la cultura española.

□ Juan Antonio Millón

ÁNGEL CALLEJERO

JIM RUGG I BRIAN MARUCA

IL·LUTRACIONS DE JIM RUGG

208 PÀGINES

EDICIONS DE PONENT, ALACANT, 2007

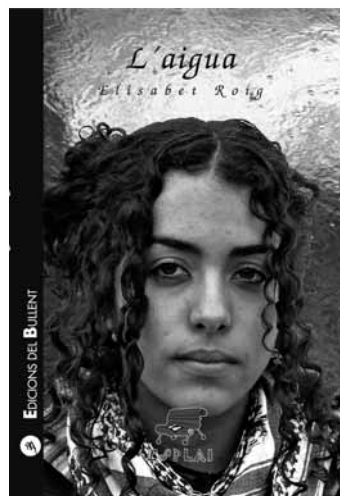
«La princesa»

Aquest còmic va ser publicat inicialment per l'editorial SGL i ara ha estat traduït per l'editorial alacantina Edicions de Ponent. El llibre és una recopilació de cinc títols de la sèrie original juntament amb una sèrie inèdita i s'hi narren les aventures de Jesse Sánchez, coneguda amb el nom d'«El àngel callejero».

La protagonista del còmic és una xiqueta òrfena que amb l'ajuda de la seua monopati –n'és una experta en l'ús– solca els carrers de la ciutat amb l'objectiu de lluitar contra el mal. Jesse és, a més, una xiqueta valenta que no dubta a posar-se del costat dels més desfavorits i per a fer-ho compta amb l'ajuda del seu implacable domini de les arts marcials de la qual dona compte a través del llibre.

Aquest és un llibre creat a dues mans, les de Brian Maruca i Jim Rugg, que a més és l'il·lustrador. Les il·lustracions de Rugg tenen un caràcter personal, fluid, expressiu, realista i ple de moviment. El llibre, en la part final, conté un apèndix amb les portades i els esbossos d'aquest original còmic.

□ Paco Giménez

L'AIGUA

ELISABET ROIG

COL·LECCIÓ «ESPLAI», 37

96 PÀGINES

EDICIONS DEL BULLENT, PICANYA, 2007

Cal mullar-se en tots els sentits

Mullar-se té un sentit literal però també figurat en esta història. L'aigua dona nom al títol, és l'eix principal de la història i és també el que més tem la jove protagonista d'esta novel·la d'Elisabet Roig.

A través d'una trama en clau juvenil, l'autora explica el que succeeix a Marta, una jove que viu turmentada per dramàtics records i fugint d'ells busca la soledat i tracta de no relacionar-se amb les persones del seu voltant. L'aigua li porta records que no voldria guardar, fins i tot una pluja resulta feridora, però en tornar a classe després de les vacances, una trobada fortuïta amb un desconegut donarà un gir inesperat a les coses. Marta començarà a adonar-se que hi ha moltes maneres d'expressar els sentiments i començarà a descobrir què vol i quin és el seu veritable lloc en el món. L'experiència la farà, encara que semblava impossible, mullar-se, en diferents sentits, i obrir-se als altres.

□ Anna Gimeno

EL CARTER DELS SOMNIS

LAURA GALLEGO GARCÍA

IL·LUSTRACIONS DE MARTA ARNAU NAVARRO

75 PÀGINES

EDITORIAL BRIEF, VALÈNCIA, 2007

El carter que repartia felicitat

El carter dels somnis treballa a la nit. La seua faena consisteix a dur de finestra en finestra uns sobres blaus que contenen els somnis. Les persones, per contra, no el coneixen, encara que ell sí que les veu cada nit quan duu el sobret. Moltes vegades, treballant, es topeta amb el carter dels malsons, qui duu uns sobres grisos a les cases. De sobte, un dia, el carter descobreix que ell no somnia, i és la curiositat la que farà que intente esbrinar el motiu. Intentant cercar el fabricant de somnis, el carter arribarà al Pol Sud, on coneixerà la Fada dels somnis. Serà gràcies a la intervenció d'una xiqueta, Marta, que finalment podrà entrar en el món dels somnis.

El carter dels somnis està adreçat a un públic a partir de huit anys, i en la part posterior a la narració hom trobarà uns exercicis que reforcen la comprensió del contingut. Com aquelles obres adreçades a un públic juvenil, la il·lustració, en este cas a càrrec de Marta Arnau, també té un important paper en l'obra. L'autora del llibre, Laura Gallego, ha publicat diverses obres i rebut premis com el Barco de Vapor els anys 1998 i 2002. Actualment és una de les veus més importants en la literatura infantil i juvenil valenciana.

□ Agustí Hernández Dolz

ME HACE DAÑO EL INSTITUTO

FRANCESC RUIZ

IL·LUSTRACIONS DE DINO SALINAS

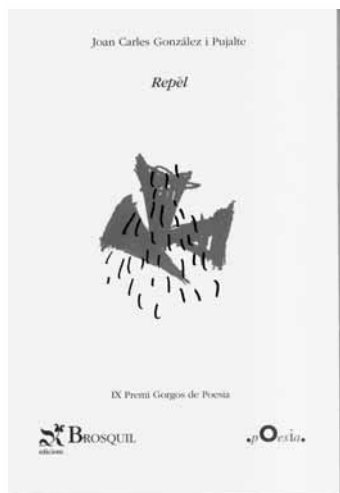
COL·LECCIÓ «PARA ENTENDER EL MUNDO» 128 PÀGINES

EDICIONS DEL BULLENT, PICANYA 2007

¿Què passa en les nostres aules?

Original i provocatiu podrien resumir aquest llibre, un treball de divulgació dirigit als més joves en el qual passa revista al sistema educatiu i a la vida en l'aula. L'autor posa en evidència algunes de les seues mancances, i assenyalava la necessitat d'un canvi general entre les parts implicades, és a dir, professors, alumnes i societat. En concret, critica la importància que es dona a l'adquisició de continguts i no el desenvolupament personal. Denuncia un model que perpetua les desigualtats socials, en la mesura que facilita l'accés a estudis i treballs millor remunerats; constata l'expansió de l'educació privada en detriment de la pública, o ens adverteix de la progressiva desmotivació de l'alumnat i del professorat. Curiosament i paradoxal, són aquests últims els que n'ixen pitjors parats. De vegades, l'autor sembla carregar les tintes contra els seus col·legues per tal d'atraure's la complicitat dels lectors més joves. A més a més, sorprén la ingenuïtat del seu idealisme, sobretot si tenim en compte la seua dilatada experiència com a docent. Per altra banda, no podem obviar alguns similis poc afortunats «*Así, vemos que la escuela también se parece a una prisión. Los alumnos que se adaptan y siguen las normas son considerados modelicos y los que no, son castigados*». De tota manera, i independentment de compartir o no les seues opinions, no podem llevar-li el mèrit de fomentar el debat, la crítica i el diàleg sobre els problemes en les nostres aules.

□ J. Ricart

REPÈL

JOAN CARLES GONZÀLEZ I PUJALTE

IX PREMI «GORGOS» DE POESIA

COL·LECCIÓ «POESIA», 59, 60 PÀGINES

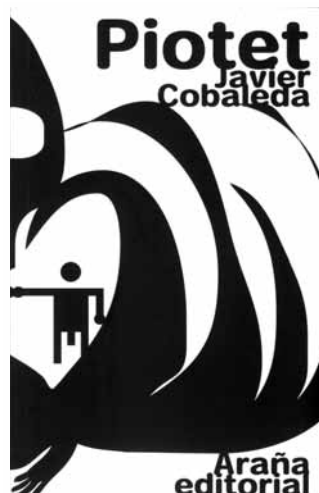
EDITORIAL BROSQUIL, VALÈNCIA, 2007

Guspires de consciència i bellesa

Joan Carles González Pujalte (Mataró, 1963) és una de les veus poètiques més sòlides del Maresme. Mercé a una intensa activitat literària, que comparteix amb la docència, ha publicat una desena de reculls poètics en els que analitza «el món que ens ha tocat viure» com ara al present *Repèl*, que ha guanyat el IX premi Gorgos. La seua anàlisi és visceral, amb detalls expressionistes, reiteracions i jocs sonors que cerquen efectes de musicalitat i sorpresa. Se serveix normalment de versos breus, farcits d'imatges llampec com baules amb què construir cada poema.

Encara que González Pujalte manté un judici crític de l'activitat humana en relació amb la natura i les pulsions universals com l'amor, també proposa una eixida esperançadora. Aquesta vindrà amb el propi reconeixement de la nostra finitud, amb una recerca personal d'espais de felicitat. Per això els seus poemes enfoquen manifestacions vitals d'aparença discreta, sovint desapercebudes i que el poeta rescata per dotar-les de sentit. Si més no, com a refugis particulars.

□ Eduard Ramirez

PIOTET

JAVIER LUIS COBALEDA DORREGO

COL·LECCIÓ «ARAÑA CUENTA»

80 PÀGINES

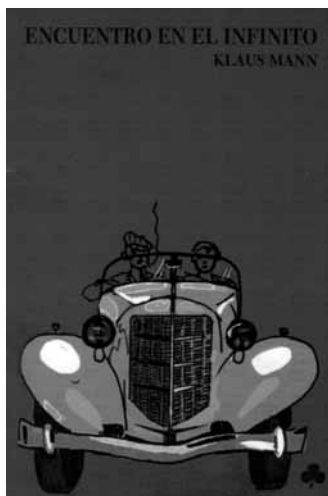
ARAÑA EDITORIAL, VALÈNCIA, 2007

Relatos

El autor de este un nuevo título publicado por la editorial Araña en su colección «Araña cuenta» es Javier Luis Cobaleda Dorrego nacido en Avilés, Asturias, en 1969. Un hombre polifacético profesionalmente, diseñador multimedia, gráfico, industrial y de interiores, y literariamente ya que es un escritor que cultiva todos, o casi todos, los géneros literarios: poesía, novela, ensayo. La obra que ahora publica en la editorial Araña lleva por título *Piotet*, que además de ser el título del libro, comparte nombre con una página web, piotet.net, donde el autor muestra una selección de sus creaciones entre las que se incluye alguno de los relatos aquí recogidos.

Éste es un libro compuesto por ocho relatos breves con títulos como «El aposento magnetizado», «El mar era la misma tierra», «El interés interesado»... Los relatos no tienen un hilo conductor ya que se trata de historias que no mantienen ninguna relación entre sí, y que por tanto pueden ser leídas independientemente, aunque todos ellos comparten una prosa sencilla y directa que sirven al autor para mostrar una gran variedad de registros estilísticos.

□ Beatriz López

ENCUENTRO EN EL INFINITO

KLAUS MANN

TRADUCCIÓ DE HEIDE BRAUN

COL·LECCIÓ «NARRATIVAS EL NADIR», 306 PÁGINAS

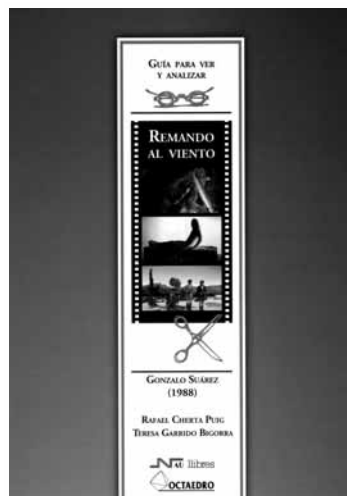
EL NADIR, VALENCIA, 2007

Una pieza fundamental

Encuentro en el infinito es una obra del escritor alemán Thomas Mann (Munich 1906-Cannes 1949) publicada por primera vez en Alemania, en el año 1932, por la editorial S. Fischer con el título de *Treffpunkt und Unendlichen*. Una obra que ha sido ahora traducida por la editorial El Nadir en su colección «Narrativas El Nadir» que, en el año 2006, ya había publicado otra obra del mismo autor, *El condenado a vivir*.

La novela comienza en la estación de Zoo en Berlín y cuenta con dos personajes principales Sebastian y Sonjia alrededor de los que Mann sitúa al resto, todos ellos relacionados entre sí. Mann en *Encuentro en el infinito* nos muestra asimismo una gran diversidad de situaciones y lugares dónde transcurre la acción. Tal y como señala Frederic Kroll en el epílogo del libro, esta obra constituye una pieza fundamental en la bibliografía de Mann: «Hay muchos argumentos para considera *Encuentro en el infinito* como la mejor novela de Thomas Mann... De modo que *Encuentro en el infinito* permanece como el testimonio elocuente de la sabiduría psicológica y narrativa de Klaus Mann.».

□ Jorge Delgado

REMANDO AL VIENTO

RAFAEL CHERTA PUIG I TERESA GARRIDO

COL·LECCIÓ «GUIAS PARA VER Y ANALIZAR CINE»

160 PÁGINES

NAU LLIBRES/ ORTAEDRO, VALÈNCIA, 2007

El cinema que s'ha de veure

Remando al viento és una nova entrega de la col·lecció «Guías para ver y analizar cine», publicada per Nau Llibres i Octaedro. Aquesta és una col·lecció que té com a objectiu analitzar les pel·lícules més importants de la història del cinema, i encara que està especialment dirigida al món escolar, també és adequada per als amants del cinema en general.

Remando al viento és una pel·lícula de l'any 1988 del director i guionista Gonzalo Suárez, una obra emblemàtica en la seua filmografia, protagonitzada per Hugo Grant, Lizzy McInnerny i Valentine Pelka, entre altres. Un film rodat simultàniament a l'Àrtic noruec i a la costa asturiana, i que va tenir un gran èxit de públic ja que va romandre en cartell a Madrid durant tres anys. A més, va ser un film que va mereixer diversos premis cinematogràfics: Concha de Plata a la millor direcció i sis premis Goya (direcció, fotografia, vestuari, direcció artística, direcció de producció i maquillatge i perruqueria).

Una pel·lícula, sens dubte, imprescindible per a veure i també, amb l'ajuda d'aquest llibre, per a analitzar.

□ Beatriz López

Fes *click* i

accediràs a:

Consulta de base de dades
de les associacions, editorials,
distribuïdors i llibreries
de la Comunitat Valenciana

Consulta dels premis
literaris més importants de
la Comunitat Valenciana

Guia del Llibre valencià

Legislació sobre el Llibre

Propietat intel·lectual i depòsit legal
Legislació i informació d'interés

Registre Territorial de la Propietat
Intel·lectual de la Comunitat Valenciana

Revista *Lletres Valencianes*
Cercador de continguts

Notícies d'interés

XML **RSS** Nou servici de notícies RSS

Informes i estadístiques

Convocatòries d'ajudes

Valdeska, la llibreria com a biblioteca personal

La llibreria Valdeska, al cèntric carrer de la Mar de València, és un espai privilegiat per als amants dels llibres que tinguen relació amb l'art, la literatura o el pensament. Llibreria selecta i especialitzada, on no entren més novetats que aquelles que són escollides, Valdeska és un espai càlid on trobar-se amb els pocs llibres imprescindibles que tothom hauria de llegir al llarg de la seua vida.

Cinc són els senyals d'identitat amb què la llibreria Valdeska (carrer de la Mar, 47) es defineix a si mateixa:

«1. Valdeska és un lloc on es posen a l'abast llibres seleccionats amb el mateix criteri que es faria en una biblioteca personal (algunes persones coincideixen amb aquesta selecció, i d'això vivim); 2. La paraula *cultura* no significa res d'especial per nosaltres, i el fet d'estar relacionats amb ella, molt menys. La gent de la cultura no és especial per a nosaltres; no més que qualsevol altra persona. Potser aquest convenciment es pot percebre en l'espai i en el tracte en aquest lloc. O no; 3. Molta gent intueix que una llibreria no es munta amb la intenció de

guanyar diners, però és preferible no fer-ne gala i encara menys queixar-se'n; 4. No pertanyem a cap gremi. El nostre treball s'ha fet per lliure gràcies als compradors; n'hi ha, també per lliure; 5. Quasi cada dia sentim alguna cosa elogiosa sobre els llibres que tenim, l'espai que els conté i el silenci de què gaudim. Quasi cada dia pensem: "busque un llibre". I els elogis desapareixen».

Sergio, *alma mater* de la llibreria, assegura que amb aquestes cinc senyals d'identitat quedaria resumit tot allò que és Valdeska. Nosaltres, però, hem volgut transmetre als nostres lectors algunes impressions més sobre un espai que està considerat per molts com una de les millors llibreries especialitzades de València.

La primera vegada que vam sentir parlar de Valdeska va ser en l'any 1979. En un local del carrer de Quart de València s'hi situa la llibreria amb el nom d'una santa italiana i amb l'esperit que encara avui manté: «Seleccionar llibres amb un contingut un tant "anormal", rebuscat. Literatura, pensament i art eren els nostres interessos, perquè érem i som una llibreria especialitzada, bàsicament en art, però sempre hem pensat que totes aquestes matèries es complementen, estan molt unides», explica Sergio. Del carrer de Quart van passar a les cavaleries d'un antic palau al carrer del Gobernador Viejo, on ni tan sols hi havia un aparador on mostrar les noves adquisicions: «La venda especialitzada et permet açò. Tens els teus clients fixos, que et coneixen i et demanen una sèrie de llibres que potser altres llibreries no els els poden oferir», afegeix. Allí, Valdeska va ser veïna de l'Equip Crònica. De fet, la imatge gràfica que durant molts anys ha utilitzat la llibreria ha sigut la d'un gravat que Manolo Valdés els va regalar. Els seus il·lustres veïns van ser de gran ajuda per a una llibreria petita i amb encara pocs contactes. Com explica Sergio: «Rafael Solbes, Juan Antonio Toledo i Manolo Valdés, ens van ajudar moltíssim en aquella època, perquè ens recomanaven als seus coneguts. Això mateix fa actualment l'editorial Pre-Textos. Van començar quasi

Valdeska és un lloc on es posen a l'abast llibres seleccionats amb el mateix criteri que es faria en una biblioteca personal.

al mateix temps que nosaltres, som amics i compartim una línia similar, tot i que nosaltres d'una manera un poc més modesta, clar. Pre-Textos complirà enguany els mil títols editats.» L'etapa a Gobernador Viejo finalitza quan Valdeska s'encarrega de la primera llibreria de l'IVAM: «Abans de la inauguració del museu, als anys vuitanta, ja manteníem contacte amb qui suposadament anava a ser-ne el director, Tomàs Llorens, tot i que després la directora va ser Carmen Alborch. Ens vam encarregar de la llibreria de l'IVAM durant quatre anys. Després –afegeix Sergio– vam desaparèixer durant una temporada, per tornar al museu durant els anys en què Juan Manuel Bonet el va dirigir.» I es que, com explica Sergio, l'espai natural d'una llibreria d'art és, o hauria de ser, el museu. El pas següent de la llibreria els va dur a la seua actual ubicació, al carrer de la Mar, on s'instal·laren a l'octubre de 2001. Tampoc han abandonat els museus; això sí, de l'art modern va passar al classicisme del Museu de Belles Arts Sant Pius V de València, on, des de gairebé dos anys, regenten la llibreria. La venda ambulat de llibres també ha estat una de les tasques que sovint ha desenvolupat Valdeska: han col·laborat amb exposicions i congressos ineludibles a la València de la dècada dels vuitanta, com ara l'exposició «València, capital de la República», que va tenir lloc a la Llotja l'any 1986, o al Congrés Internacional d'Intel·lectuals i Artistes, organitzat per Ricardo Muñoz Suay en l'any 1987. També han estat freqüents les seues col·laboracions amb la Filmoteca Valenciana.

Així, la trajectòria que ha portat la llibreria fins a la seua última destinació al carrer de la Mar ha fet de Valdeska un punt de trobada per a tots aquells que busquen una certa especialització. El fons de la llibreria –literatura, amb una més que interessant part dedicada a la poesia; art; pensament i també música– arreplega al voltant de Valdeska un client heterogeni i heterodox, que sap que no és una llibreria on comprar les últimes novetats que dia rere dia edita el mercat editorial (només reben comandes pròpies), però que també sap que trobarà

material que no serà en cap altre espai similar a València. Com afegeix Sergio: «Només volem rebre aquelles novetats que a nosaltres ens interessin. A més, comptem amb proveïdors amb els qui importem llibres directament de l'estranger, sobretot des d'Itàlia i França.» Petites joies, com les editades per l'editorial francesa Allia, o la nord-americana The library of America, en són bona prova. Tant Sergio com Yolanda, –companya a la llibreria des dels inicis– pensen que l'únic camí per a ells és l'especialització: «Tothom ha de mantenir un cert rigor en el seu treball i, per això, en el nostre cas, l'especialització és una necessitat. No tenim una ment prodigiosa, així que hem d'acotar les nostres eleccions», afegeixen. La especialització de Valdeska és, de fet, una de les seues millors cartes de presentació i probablement la característica que ha fet d'ella una llibreria que atrau lectors de tot el país. Madrilenys i barcelonins busquen, en moltes ocasions, a Valdeska allò que no han pogut trobar a les seues ciutats. La tasca de Valdeska no termina amb la venda directa a la llibreria. El contacte via correu electrònic amb els seus clients per informar-los de totes aquelles novetats que reben és una feina diària més dels llibreters. Tots els interessats en qualsevol de les ressenyes que periòdicament reben, poden fer la comanda en línia i la llibreria s'encarrega de fer-los arribar el material, ja siga a l'estat o en qualsevol país estranger. Això sí, a l'hora de recomanar directament llibres, ho tenen molt clar: «Ens agrada recomanar als nostres clients allò que no haurien de comprar, allò que pensem que no els agradarà. El fet de recomanar llibres implica una idea de venedor amb la qual no em trobe a gust. Simplement tractem de fer la nostra feina el millor que sabem», subratlla Sergio. Valdeska forma part també de la plataforma IberLibro, el més gran mercat de llibres en línia del món, que té un inventari virtual de més de cent deu milions d'exemplars nous, exhaurits, antics i d'ocasió. De fet, els llibreters del carrer de la Mar guarden als seus magatzems alguns dels més exitosos catàlegs d'art de les últimes dècades, molts d'ells ja exhaurits i impossibles de trobar en qualsevol altra llibreria o museu.

Sonia Martínez Icardo

editorials valencianes

ADONAY

POLÍGONO LA PAHILLA
CARRER FUENTE FORRAJE 171
CHIVA 46370 VALÈNCIA
TEL.: 902 154 643
FAX: 962 521 739
info@adonay.com
www.adonay.com

ADUANA VIEJA

APARTADO DE CORREOS 380
VALENCIA 46080 VALÈNCIA
TEL.: 96 363 99 12
FAX: 96 363 99 12
info@aduanavieja.com
www.aduanavieja.com

AITANA EDITORIAL

CARRER COMTE D'ALTEA, 10
ALTEA 03590 ALICANTE
TEL.: 96 584 19 46
FAX: 96 688 08 47

ALBATROS

CARRER LA OLIVERETA, 28
VALÈNCIA 46018 VALÈNCIA
TEL.: 96 370 22 50
FAX: 96 370 22 46
graficasoler@terra.es

ALETA EDICIONES

CARRER L'ALTER, 2
SUECA 46419 VALENCIA
TEL.: 659 733 679
FAX: 96 176 20 96
info@aletaediciones.com
www.aletaediciones.com

ALGAR EDITORIAL

RONDA TINTORERS, 117
POLÍGONO INDUSTRIAL I
ALZIRA 46600 VALÈNCIA
TEL.: 96 245 90 91
FAX: 96 240 31 91
algar@algareditorial.com
www.algareditorial.com

AMÓS BELINCHÓN

CARRER RAFEL RIVELLES, 39
PAIORTA 46200 VALÈNCIA
TEL.: 96 397 08 22
FAX: 96 397 08 22
amosbelinchon@terra.es

ANDANA EDICIONES

CARRER VALÈNCIA, 56-BAIX
ALGEMESÍ 46680 VALÈNCIA
TEL.: 96 248 43 82
FAX: 96 248 43 82
andana@andana.net
www.andana.net

ARAÑA EDITORIAL

PASSEIG DE LAS FACULTADES, 10 B
VALÈNCIA 46021 VALÈNCIA
TEL.: 96 369 93 85
FAX: 96 339 27 39
info@aranyaeditorial.com
www.aranyaeditorial.com

ARTICS

PASSEIG COLÓN, 39
TAVERNES DE LA VALLDIGNA
46760 VALÈNCIA
TEL.: 630 21 29 57
artics@artics.org
www.artics.org

AVANTPRESS EDICIONS

APART. 4012
VALÈNCIA 46005 VALÈNCIA
TELS.: 636 95 58 38 / 96 322 00 26
FAX: 96 333 86 91
edicion@avantpress.es
www.avantpress.es

BESTSELLER EDICIONES

CARRER ALMORIDA, 10
ELX 03203 ALACANT
TEL.: 96 542 52 31

BROSQUIL EDICIONS S.L.

PLAÇA PINTOR SEGRELLES, 1,
ESC. B, PTA 25
VALÈNCIA 46007 VALÈNCIA
TEL.: 96 310 70 45
FAX: 96 341 83 41
alejandro@brosquilediciones.e.
telefonica.net
www.brosquilediciones.com

CAMACUC

CARRER DOCTOR MARAÑÓN, 30
PAIORTA 46200 VALÈNCIA
TEL.: 615 34 94 04
edcamacuc@hotmail.com

CAMPGRÀFIC

CARRER MATIAS PERELLÓ, 17-6ª
VALÈNCIA 46005 VALÈNCIA
TEL.: 96 374 92 57
FAX: 96 374 92 57
campgrafic@retemail.com
www.campgrafic.com

CARENA, EDITORS

CARRER CHIVA 21-3º-11ª
VALÈNCIA 46018 VALÈNCIA
TEL.: 96 333 33 09
FAX: 96 395 35 90
carena@carenaeditors.com
www.carenaeditors.com

CASTELLNOU EDITORA

VALENCIANA
CARRER SALABERT, 36
VALÈNCIA 46018 VALÈNCIA
TEL.: 96 317 00 38
FAX: 96 357 12 50
editora@castellnouedival.com
www.castellnouedival.com

CEIC ALFONS EL VELL

PLAÇA REI EN JAUME I, 10
GANDIA 46701 VALÈNCIA
TEL.: 96 295 95 62
FAX: 96 295 95 66
ceicalfonsevell@gandia.org
www.ceicalfonsevell.com

CISS, S.A.

CARRER COLÓN, 1-5ª
VALÈNCIA 46004 VALÈNCIA
TEL.: 902 250 500
FAX: 902 250 502
clientes@ciss.es
www.ciss.es

CONSULTA DE DIFUSIÓ VETERINARIA, S.L

AVINGUDA GODOFREDO
BUENOSAIRE, 22,
CASTELLÓ DE LA PLANA
12005 CASTELLÓ
TEL.: 96 472 44 66
FAX: 96 472 65 22
consulta@consultavet.net
www.consultavet.net

DEL SÈNIA AL SEGURA

CARRER CRONISTA CARRERES,
9-7º F
VALÈNCIA 46003 VALÈNCIA
TEL.: 96 351 73 55
FAX: 96 351 73 55
editorial@delseniaalsegura.com

DYLAR EDICIONES

CARRER SANT BLAI, 62-APTD 20
BURRIANA 12530 CASTELLÓ
TEL.: 902 44 44 13
FAX: 964 59 11 14
dylar@dylar.es
www.dylar.es

ECIR, S.A.

CARRER VILA DE MADRID, 60
POLÍGONO INDUSTRIAL
FUENTE DEL JARRO
PATERNA 46988 VALÈNCIA
TEL.: 96 132 36 25
FAX: 96 132 36 05
ecir@ecir.com
www.ecir.com

EDICEP, C.B.
CARRER ALMIRANTE CADARSO, 11
VALÈNCIA 46005 VALÈNCIA
TEL.: 96 395 20 45
FAX: 96 395 22 97
edicep@edicep.com
www.edicep.com

EDICIONES BRIEF
CARRER DANIEL BALACIART, 5-BAJO
VALÈNCIA 46020 VALÈNCIA
TEL.: 96 310 60 37
FAX: 96 362 00 77
info@edibrief.com
www.edibrief.com

EDICIONES DHARMA
CARRER ELIAS ABAD, 3
NOVELDA 03660 ALACANT
TEL.: 96 560 32 00
dharma@edicionesdharma.com
www.edicionesdharma.com

EDICIONES I
AVINGUDA ALFAHUIR, 41
VALÈNCIA 46019 VALÈNCIA
TEL.: 96 34 15 20 / 96 341 19 59
FAX: 96 34 15 20
integralia@edicionesi.com
info@revistadharmacom
www.edicionesi.com

EDICIONS ALFANÍ
CARRER LA FAROLA, 8
ALDAIA 46960 VALÈNCIA
TEL.: 96 150 47 48
FAX: 96 150 47 48
edicionsalfanic@yahoo.es

EDICIONS BROMERA
RONDA TINTORERS, 117.
POLÍGON INDUSTRIAL I
ALZIRA 46600 VALÈNCIA
TEL.: 96 240 22 54
FAX: 96 240 31 91
comercial@bromera.com
www.bromera.com

EDICIONS DE PONENT
AVINGUDA DE LA ESTACIÓ, 15
ALACANT 03003 ALACANT
TEL.: 966 14 67 19
FAX: 966 14 67 19
info@edicionsdeponent.com
www.edicionsdeponent.com

EDICIONS DEL BULLENT
CARRER DE LA TARONJA, 16
PICANYA 46210 VALÈNCIA
TEL.: 96 159 08 83

FAX: 96 159 08 45
info@bullent.net
www.bullent.net

EDICIONS LA XARA
AVINGUDA DE LA VALLDIGNA, 25
SIMAT DE LA VALLDIGNA
46750 VALÈNCIA
TEL.: 96 281 13 67
FAX: 96 281 13 67
eladi@edicionslaxara.com
www.edicionslaxara.com

EDICIONS LOCALS
CARRER SAN JOSÉ, 9
NOVELDA 03660 ALACANT
TEL.: 96 560 10 33
FAX: 96 560 10 33
agustobeltra@yahoo.es

**EDICIONS VORAMAR-
VORAMAR/SANTILLANA**
CARRER VALÈNCIA, 44
PICANYA 46210 VALÈNCIA
TEL.: 96 159 44 10
FAX: 96 159 19 24
voramar@santillana.es
www.santillana.es

EDICIONS 96
CARRER LA RIBERA, 4
CARCAIXENT 46740 VALÈNCIA
TEL.: 96 246 11 04
FAX: 96 246 14 90
edicions96@edicions96.com
www.edicions96.com

EDITILDE
CARRER GENERAL URRUTIA,
12-10ª, VALÈNCIA 46006 VALÈNCIA
TEL.: 96 316 30 14
FAX: 96 316 30 14
dialogoinfantil@ctv.es
www.editorialdialogo.es

EDITORIAL AFERS
AVINGUDA DR. GÓMEZ FERRER, 55
CATARROJA 46470 VALÈNCIA
TEL.: 96 126 93 94
afers@editorialafers.com
www.editorialafers.com

EDITORIAL AGUACLARA
CARRER ROSELLÓ, 55
ALACANT 03010 ALACANT
TEL.: 96 524 00 64
FAX: 96 525 93 02
edit.aguaclara@natural.es

EDITORIAL ALETHEIA
VIA GRAN VIA MARQUES DEL
TURIA, 26
VALÈNCIA 46005 VALÈNCIA
TEL.: 96 395 57 74
FAX: 96 316 13 01
aletheia@aletheiaeditorial.com
www.aletheiaeditorial.com

EDITORIAL ALFREDO ORTELLS
CARRER SAGUNTO, 5-1ª
VALÈNCIA 46009 VALÈNCIA
TEL.: 96 347 10 00
FAX: 96 347 39 10
editorial@ortells.com
www.ortells.com/

EDITORIAL ANTINEA
CARRER DOCTOR FLEMING, 6
VINARÓS 12500 CASTELLÓ
TEL.: 964 45 45 25
FAX: 964 45 20 12
antinea@editorialantinea.com
www.editorialantinea.com

EDITORIAL CLUB UNIVERSITARIO
CARRER COTTOLENGO, 25
ALACANT 03690 ALACANT
TEL.: 96 567 61 33
FAX: 96 566 39 36
ecu@ecu.fm
www.ecu.fm

**EDITORIAL DE LA UNIVERSIDAD
POLITÉCNICA DE VALÈNCIA**
CAMINO DE VERA, S/N
VALÈNCIA 46021 VALÈNCIA
TEL.: 96 387 70 12
FAX: 96 387 79 12
public@upvnet.upv.es
www.editorial.upv.es

EDITORIAL DENES
CARRER ARTS GRÁFIQUES, 58
PAIPORTA 46200 VALÈNCIA
TEL.: 96 397 44 66
FAX: 96 397 48 42
denes@editorialdenes.com
www.editorialdenes.com

**EDITORIAL INSTITUTO DE
ESTUDIOS MODERNISTAS S.L**
AVINGUDA PÉREZ GALDOS, 118-27
VALÈNCIA 46008 VALÈNCIA
TEL.: 96 385 09 02
FAX: 96 385 09 02
edinesmo@yahoo.com

EDITORIAL MARFIL SA
CARRER SAN ELOY, 17
ALCOI 03804 ALACANT

TEL.: 96 552 33 11
FAX: 96 552 34 96
editorialmarfil@editorialmarfil.es
www.editorialmarfil.com

EDITORIAL PARTÉNOPE
CARRER CAMP DE MORVEDRE, 28
SAGUNT 46520 VALÈNCIA
TEL.: 696 99 36 80
a.garcia@yahoo.es
www.partenope.es

EDITORIAL PENCIL
CARRER REY DON JAIME, 5
ALBORAYA 46120 VALÈNCIA
TEL.: 96 133 81 68
FAX: 96 133 65 71
correo@editorialpencil.es
www.editorialpencil.es

EDITORIAL PRE-TEXTOS
CARRER LUIS SANTÁNGEL, 10
VALÈNCIA 46005 VALÈNCIA
TEL.: 96 333 32 26
FAX: 96 395 54 77
info@pre-textos.com
www.pre-textos.com

EDITORIAL PROMOLIBRO
CARRER BACHILLER, 27 BAIX
VALÈNCIA 46010 VALÈNCIA
TEL.: 96 361 20 29
FAX: 96 393 31 38
librerialapau@terra.es
www.psyli.com

EDITORIAL TIRANT LO BLANCH
CARRER ARTES GRÀFICAS, 14
VALÈNCIA 46010 VALÈNCIA
TEL.: 96 361 00 48
FAX: 96 369 41 51
tlb@tirant.es
www.tirant.net

EDITORIAL TRES I QUATRE
OCTUBRE CENTRE DE CULTURA
CONTEMPORÀNIA
CARRER SAN FERRAN, 12
VALÈNCIA 46002 VALÈNCIA
TEL.: 96 315 77 99
FAX: 96 315 51 65
tresiquatre@tresiquatre.com
www.tresiquatre.com

EL NADIR EDICIONES, S.L.
PASSATGE VENTURA FELIÚ, 12-8ª
VALÈNCIA 46007 VALÈNCIA
TEL.: 96 317 21 72
FAX: 96 380 95 12
info@editorialelnadir.com
www.editorialelnadir.com

ELLAGO EDICIONES, S.L.
CARRER PEROT DE GRANYANA,
11 BAJO
CASTELLÓ DE LA PLANA
12004 CASTELLÓ
TEL.: 964 22 70 51
ellagoediciones@ellagoediciones.com
www.ellagoediciones.com

ENGLIBA
GRUPO DE COMUNICACIÓN
CARRER GOBERNADOR VIEJO, 29-13
VALÈNCIA 46003 VALÈNCIA
TEL.: 96 315 89 00
FAX: 96 391 59 04
ribera@engloba.net
www.engloba.net

ESSER EDITORIAL
CARRER SANT CRISTÓFOL, 22
CARCAIXENT 46740 VALÈNCIA
TELS.: 96 243 41 31/ 637 51 68 00
FAX: 96 243 41 31
adria@editarunlibro.com
www.essereditorial.com

FAXIMIL EDICIONS DIGITALS
CARRER PROGRESO, 100
VALÈNCIA 46011 VALÈNCIA
TEL.: 96 371 17 31
FAX: 96 382 87 46
info@faximil.com
www.faximil.com

FEDERICO DOMÉNECH
CARRER GREMIOS, 1
VALÈNCIA 46014 VALÈNCIA
TEL.: 96 320 11 15
FAX: 96 359 69 41
editorial@federicodomenech.com
www.lasprovincias.es/editorial/in-
dex.htm

FORPAX
CARRER TENOR GARCÍA ROMERO, 2
VALÈNCIA 46015 VALÈNCIA
TEL.: 96 394 43 85
FAX: 96 340 11 14
formacion@forpax.es
www.forpax.es

GERMANIA
CARRER DOCTOR JOSÉ GONZÁLEZ,
99, ALZIRA 46600 VALÈNCIA
TEL.: 96 241 98 54
FAX: 96 240 60 70
germania@germania.es
www.germania.es

GRATACELS EDICIONS
CALLE EN BLANCH, 5
VALÈNCIA 46003 VALÈNCIA
TEL.: 96 316 37 13

**INSTITUCIÓ ALFONS
EL MAGNÀNIM**
CARRER CORONA, 36
VALÈNCIA 46003 VALÈNCIA
TEL.: 96 388 31 69
FAX: 96 388 31 70
iam@alfonselmagnanim.com
www.alfonselmagnanim.com

**INSTITUT VALÈNCIÀ DE
CINEMATOGRAFIA RICARDO
MUÑOZ SUAY**
PLAÇA AYUNTAMIENTO, 17
VALÈNCIA 46002 VALÈNCIA
TEL.: 96 353 93 21
FAX: 96 353 93 30
lopez_niemen@gsa.es
ivac-lafilmoteca.es

**INSTITUTO DE ESTUDIOS DE
MODA Y COMUNICACIÓN**
CARRER GOBERNADOR VIEJO, 29
VALÈNCIA 46005 VALÈNCIA
TEL.: 96 303 04 78
FAX: 96 391 59 04
edicion@engloba.net

IRV LIBROS
AVINGUDA DR. TOMÁS SALA, 43 B
VALÈNCIA 46017 VALÈNCIA
TEL.: 600 508 651
FAX: 963 580 096
irvlibros@yahoo.es
www.inruval.com

LA IMPRENTA CG
CARRER CIUDAD DE CARTAGENA
2-A
PATERNA 46988 VALÈNCIA
TEL.: 96 134 12 77
FAX: 96 134 03 82
laimprenta@laimprentacg.com
<http://laimprentacg.com>

L'EIXAM EDICIONS
CARRER AUSIÀS MARCH, 36
Tavernes Blanques
46016 VALÈNCIA
TEL.: 96 185 43 14
Fax: 96 186 28 11
eixam@eixamedicions.com
www.eixamedicions.com

LLAMBERT PALMART
CARRER CARCAIXENT, 10
VALÈNCIA 46007 VALÈNCIA

TEL.: 96 380 37 76
llambert_palmart@yahoo.com

L'ORONELLA

APARTAT DE CORREUS 6126
VALÈNCIA 46011 VALÈNCIA
TEL.: 96 356 26 56
oronella@oronella.com
www.oronella.com

MARJAL-GRUP EDEBÉ

CARRER ALT PALÀNCIA, 6
MISLATA 46920 VALÈNCIA
TEL.: 96 313 59 70
FAX: 96 313 47 55
valència@edebe.net
www.edebedigital.com

MEDIA VACA

CARRER SALAMANCA, 49-13ª
VALÈNCIA 46005 VALÈNCIA
TEL.: 96 395 69 27
FAX: 96 395 69 27
mediavaca@mediavaca.net
www.mediavaca.com

MISÈRIA I COMPANYIA

Llibreters, Editors i Paperaires
CARRER SAN NICOLÁS, 40
ALCOI 03801 ALACANT
TEL.: 96 544 973
buzon@libroantiguo.com
www.libroantiguo.com

NAU LLIBRES

CARRER PERIODISTA BADÍA, 10
VALÈNCIA 46010 VALÈNCIA
TEL.: 96 360 33 36
FAX: 96 332 55 82
nau@naullibres.com
www.naullibres.com

NUMA EDITORIAL

CARRER GENERAL URRUTIA, 10-15
VALÈNCIA 46006 VALÈNCIA
TEL.: 96 329 01 94
FAX: 96 329 01 94
numa@numa.es
www.numa.es

ONADA EDICIONS

PLAZA DE L'AJUNTAMENT, LOCAL 3
BENICARLÓ 12580 CASTELLÓ
TEL.: 96 447 46 41
FAX: 96 447 82 53
onada@onadaedicions.com

PAGINACERO EDICIONES

CARRER ALBERIQUE, 4-8ª
VALÈNCIA 46008 VALÈNCIA
TEL.: 96 385 99 40
FAX: 96 322 85 87
pag.cero@teleline.es

PERIFÈRIC EDICIONS

CARRER SEQUIA DE MONCADA, 13
CATARROJA 46470 VALÈNCIA
TEL.: 609 426 131
periferic@periferic.es
www.periferic.es

PHD ÀRISTOS EDITOR

URBANITZACIÓ SAN LUIS
AVINGUDA DESA, 155
TORREVIEJA 03184 ALACANT
TEL.: 96 678 49 39
FAX: 96 678 49 39
stl_aristos@telefonica.net

PILES, EDITORIAL DE MÚSICA

CARRER ARCHENA, 33
VALÈNCIA 46014 VALÈNCIA
TEL.: 96 370 40 27
FAX: 96 370 49 64
info@pilesmusic.com
www.pilesmusic.com

PRODIDACTA ABRIL EDICIONS

CARRER JAUME I, 48
ALAUÀS 46970 VALÈNCIA
TEL.: 96 150 60 52
FAX: 96 150 60 52
prodidacta@wanadoo.es
www.prodidacta.com

PUBLICACIONES DE LA GENERALITAT VALENCIANA

CARRER BAILÍA, 1
VALÈNCIA 46071 VALÈNCIA
TEL.: 96 386 77 30
FAX: 96 386 60 91
lilig@gva.es
www.pre.gva.es/lilig

SAÓ EDICIONS

CARRER ANGEL DEL ALCAZAR,
14-12ª
VALÈNCIA 46018 VALÈNCIA
TEL.: 96 370 58 41
FAX: 96 370 57 55
sao@arrakis.es

TABARCA LLIBRES

AVENIDA AUSIAS MARCH, 184
VALÈNCIA 46026 VALÈNCIA
TEL.: 96 318 60 07
FAX: 96 318 64 32
tabarca@futurnet.es
www.tabarcallibres.com

TÀNDEM EDICIONS

CARRER SAN VICENTE, 93-1ª
VALÈNCIA 46007 VALÈNCIA
TEL.: 96 317 20 47
FAX: 96 317 22 01

tandem@tandemedicions.net
www.tandemedicions.com

THE MAGIC RIDER

CARRER GERONA, 19
ALACANT 03001 ALICANTE
TEL.: 966 004 956
FAX: 966 004 956
tmr.editores@gmail.com
info@primaci.net

UNED CENTRO ASOCIADO ALZIRA - VALÈNCIA «FRANCISCO TOMÁS Y VALIENTE»

CARRER CASA DE LA
MISERICORDIA, 34,
VALÈNCIA 46014 VALÈNCIA
TEL.: 96 313 26 21
FAX: 96 350 27 11
fihs@valencia.uned.es
www.uned.es/ca-alzira-valencia

UNIVERSITAT D'ALACANT.

SERVEI DE PUBLICACIONS /
UNIVERSIDAD DE ALICANTE.
SERVICIO DE PUBLICACIONES
CAMPUS DE SANT VICENT DEL
RASPEIG.
APARTAT DE CORREUS, 99
ALACANT 03080 ALACANT
TEL.: 96 590 34 80
FAX: 96 590 94 45
publicaciones@ua.es
http://publicaciones.ua.es

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA.

SERVEI DE PUBLICACIONS
CARRER ARTES GRÀFICAS, 13
VALÈNCIA 46010 VALÈNCIA
TEL.: 96 386 41 15
FAX: 96 386 40 67
publicacions@uv.es
www.uv.es/publicacions

UNIVERSITAT JAUME I PUBLICACIONES

EDIFICIO RECTORAT
CAMPUS RIU SEC S/N,
CASTELLÓ DE LA PLANA 12071
CASTELLÓ DE LA PLANA
TEL.: 96 472 88 21
FAX: 96 472 88 32
publicacions@uji.es
www.uji.es/publ

VERSOS Y TRAZOS

PLAÇA DEL TOSSAL, 3
VALÈNCIA 46001 VALÈNCIA
TEL.: 96 206 11 21
FAX: 96 206 11 21
literaria@versosytrazos.com
www.versosytrazos.com

